

УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»

**МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ: ЛАЙФХАКИ
ДЛЯ 6 КЛАСУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

**Черкаси
2023**

Рекомендовано до друку Вченою радою КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради».
Протокол № 2 від 2 червня 2023 року

Автори-упорядники:

Лемешева Н. А., методист комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»;

Гловацький С.В., методист комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Рецензенти:

Руденко І.М., доцент кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти, кандидат психологічних наук;

Зайчук А.О., заступник директора з навчально-виховної роботи Черкаської спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 20 Черкаської міської ради

Гловацький С. В., Лемешева Н. А. Мистецька освітня галузь: лайфхаки для 6 класу Нової української школи. Черкаси, 2023. 100 с.

У посібнику представлені матеріали, які допоможуть учителям мистецької освітньої галузі впроваджувати новий Державний стандарт базової і середньої освіти, створювати нове освітнє середовище, використовувати компетентнісний, діяльнісний підходи у навчанні здобувачів мистецької освіти, моделювати сучасні уроки мистецтва, здійснювати оцінювання навчальних досягнень учнів 6-х класів у межах рівневого, формувального та підсумкового оцінювання.

Учителям предметів мистецької освітньої, консультантам ЦПРПП, методистам, які відповідають за предмети мистецької освітньої галузі.

ЗМІСТ

ЧАСТИНА І. МИСТЕЦТВО: ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО	4
<i>Лемешева Н.А.</i> Особливості навчання мистецтву: образотворчому мистецтву у 6-му класі Нової української школи	4
<i>Лемешева Н.А.</i> Структура уроку мистецтва: образотворчого та види діяльності шестикласників (шестикласниць)	9
<i>Коротка Л.В.</i> Сучасні інструменти оцінювання з мистецтва: образотворчого мистецтва у 6-му класі Нової української школи як ресурс для розвитку здобувачів освіти	13
<i>Котко О. В.</i> Технології навчання мистецтву: образотворчому мистецтву у 6-му класі Нової української школи	18
<i>Котко О. В.</i> Плани-конспекти уроків інтегрованого курсу «Мистецтво» з теми «Образи тварин у мистецтві» (за посібником Мистецтво : інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти Олена Гайдамака, Наталія Лемешева)	22
<i>Гаращенко С.В.</i> Лайфхаки з досвіду реалізації компетентнісного підходу в 6-му пілотному класі	28
ЧАСТИНА ІІ. МИСТЕЦТВО: МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО	32
<i>Гловацький С. В.</i> Нормативна складова викладання дисциплін мистецької освітньої галузі	32
<i>Гловацький С. В.</i> Упровадження нового змісту мистецької освіти в 6 класах у новому 2023-2024 н. р.. Планування мистецької діяльності для здобувачів освіти в новому навчальному році	36
<i>Гловацький С. В.</i> Оцінювання мистецької діяльності учнів у Новій українській школі	39
<i>Гловацький С. В.</i> Рекомендації щодо вивчення мистецтва в умовах військового стану. Матеріали лекційних занять	42
<i>Гловацький С. В.</i> Інтегроване навчання в НУШ; досвід, перспективи	46
<i>Гловацький С. В.</i> Упровадження нового змісту освіти в 5-6 класах на засадах НУШ	53

<i>Гловацький С. В.</i> Використання інноваційних технологій в інтегрованому навчанні	57
<i>Гловацький С. В.</i> Творчі методи мистецької діяльності на уроках у 5-6 класах. Із досвіду роботи вчителів мистецтва пілотних шкіл Черкаської області	65
<i>Головко О. Д.</i> Конспект уроку музичного мистецтва у 6 класі з теми «Мистецтво перетвілень і дизайн»	71
<i>Головко О. Д.</i> Конспект уроку музичного мистецтва у 6 класі з теми «Довкілля в художніх образах»	74
<i>Гончаренко А. М.</i> Конспект уроку музичного мистецтва у 6 класі з теми «Побутові сюжети в мистецтві»	77
<i>Гончаренко А. М.</i> Конспект уроку музичного мистецтва у 6 класі з теми «Побутові сюжети в мистецтві»-(Продовження)	81
<i>Котко О. М.</i> Конспект уроку музичного мистецтва у 6 класі з теми «Образи тварин у мистецтві»	87
<i>Котко О. М.</i> Конспект уроку музичного мистецтва у 6 класі з теми «Образи тварин у мистецтві» (Продовження)	90
<i>Слюсар Т.В.</i> Конспект уроку музичного мистецтва у 6 класі з теми «Мистецькі шедеври»	93
Список державних документів щодо нової мистецької освіти	99

ЧАСТИНА I. МИСТЕЦТВО: ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

Особливості навчання мистецтву: образотворчому мистецтву у 6-му класі Нової української школи

Н.А. ЛЄМЕШЕВА,

методист предметів мистецької освітньої галузі лабораторії виховної роботи комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Безмежний світ мистецтва ми пізнаємо все життя. Без нового кінофільму, без прем'єри в театрі, без модного шлягеру й улюбленої музичної групи, без художніх виставок, селфі, цифрових зображень в мережі інтернет життя сучасної людини складно уявити. Справжній витвір мистецтва завжди співзвучний думкам глядачів, слухачів. У мистецтві людина знаходить і відповіді на питання, і нові знання, і заспокоєння від викликів, і насолоду, і радість, і задоволення через художній образ створений митцем (мисткинею).

Образотворче мистецтво є способом пізнання дійсності і місця людини в ній. Воно дозволяє відтворити реальність за допомогою різних зорових образів. Твори цього мистецтва знаходять собі місце не тільки в музеях або на виставках, а й на вулицях міст, у будинках і бібліотеках, книгах і навіть конвертах. Вони навколо нас. І менше, що ми вчителі мистецтва можемо зробити, навчити учнів цінувати, розуміти і зберігати той дивовижний спадок, який дістався нам від великих майстрів минулих епох. Бо кожен твір, який виходить з-під олівця майстра, пензля живописця, молота скульптора присвячений певній темі. Адже, створюючи його, творець хотів передати свої думки, почуття або навіть сюжет. тому за такими характеристиками і виділяють жанри образотворчого мистецтва (аніمالістичний, пейзаж, натюрморт, побутовий, історичний, міфологічний). Жанри - це форми відображення життя в образотворчому мистецтві. Наприкінці 6-го класу учень має виявляти здатність:

- інтерпретувати твори образотворчого мистецтва різних жанрів;
- виконувати творчі роботи у різних жанрах та художніх техніках образотворчого мистецтва, брати участь в оформленні шкільних тематичних виставках, мистецьких акціях;
- застосовувати мистецьку компетентність у творчій діяльності у школі та у своєму житті;
- висловлювати оцінні судження щодо творів образотворчого мистецтва різних жанрів, виявляти естетичне ставлення до художньої діяльності, брати участь у обговореннях (дискусіях) з приводу мистецтва, порівнювати власну думку з думками інших і толерантно ставитися до них, виявляти ініціативу та взаємодопомогу у груповій чи колективній роботі;

• проявляти активність у процесі пізнання образотворчого мистецтва, використовувати у пошуковій діяльності медіаресурси (телебачення, інтернет тощо).

Учитель предметів мистецької освітньої галузі «Нової української школи» має реалізовувати під час викладання **особисто орієнтований, компетентностний, діяльнісний, інтегрований підходи у навчанні**.

Про впровадження в освіту *особистісно орієнтованого* підходу йдеться вже багато років. У Новій українській школі він набув особливого значення у контексті уведення формульовального оцінювання. Особистісно орієнтований підхід передбачає співпрацю та співтворчість учня (учениці) та вчителя, де головною дійовою особою освітнього процесу є учень (учениця). Завдання вчителя – відстежувати динаміку його (її) розвитку, визначити особисті переваги, досягнення у пізнавальній, художньо-творчій, іншій діяльності, тобто пізнати учня (ученицю) як особистість, розкрити та розвинути його (її) індивідуальні мистецькі здібності, задовільнити потреби, дати можливість самовиражатися через мистецтво.

Сьогодні недостатньо просто засвоїти окремі знання, набути певні уміння, важливо навчитись їх застосовувати як у типових, так і в нестандартних, нових для дитини ситуаціях. Це дає змогу сформувати ціннісне ставлення до цих знань, навчитись адаптуватись та шукати шляхи ухвалення рішень у різноманітних ситуаціях. Тобто навчання мистецтву не має окреслюватися в межах уроку, мистецький досвід, який дитина набуває, має поширюватися і застосовуватися в різних її життєвих ситуаціях. Художні образи, створені засобами мистецтва, легко запам'ятовуються й залишаються в пам'яті надовго. Вони збагачують емоційний світ, учать яскравіше сприймати навколишнє життя та поцінювати все довкола. Саме тому приділяється значна увага *компетентнісному підходу*. Який реалізується через формування потреби в набутті учнями компетентностей під час навчання мистецтву: образотворчому мистецтву залежить від дидактичних умов і регуляції навчально-творчої діяльності учнів у відповідності до етапних завдань освітнього процесу.

Дидактичні умови художньо-творчої діяльності учнів на уроках мистецтва: образотворчого мистецтва – це всі вихідні положення навчання, котрі визначають зміст, методику і форми організації освітнього процесу. Визначивши мету навчальної діяльності учнів за темою уроку, методи пізнавальної та зображально-виражальної діяльності, вчитель створює умови ефективного формування в учнів компетентностей як ключових так і предметної мистецької.

Ключовими компетентностями (грамотність, мовна компетентність, математична компетентність та компетентність у науках, технологіях та інженерії, цифрова компетентність, особиста, соціальна та навчальна компетентність, громадянська компетентність, підприємницька компетентність, компетентність культурної обізнаності та самовираження) є ті, які необхідні всім людям для підвищення особистого потенціалу і розвитку, розширення можливостей працевлаштування, соціальної інтеграції та активного

громадянства. Такі компетентності розвиваються в процесі навчання протягом усього життя, починаючи з раннього дитинства шляхом формального, неформального та інформального навчання. Усі ключові компетентності вважаються однаково важливими: кожна з них сприяє успішному життю в суспільстві.

Такі навички, як критичне мислення, аналітичне мислення, вирішення проблем, творчість, робота в команді, вміння спілкування та проводити переговори, прийняття рішень, саморегуляція, стійкість, емпатія, участь, повага до різноманітності, враховуються у всіх ключових компетентностях.

Предметна мистецька компетентність (музична, образотворча, хореографічна, театральна, екранна) – це здатність до пізнавальної і практичної діяльності у певному виді мистецтва. Вона формується у процесі опанування учнями системи знань та уявлень у сфері певного виду мистецтва (знаннєвий компонент), набуття ними художньо-творчого досвіду з мистецтва (діяльнісний компонент), виховання ціннісних орієнтацій щодо мистецтва та мистецької діяльності (ціннісний компонент).

Під час опанування учнями різних видів мистецтва формується естетична компетентність – здатність учня (учениці) орієнтуватися в естетичних нормах різних сфер соціуму відповідно до сформованих естетичних ідеалів і цінностей, системи інтегрованих мистецьких знань і досвіду.

Таким чином, набуття учнями комплексу компетентностей можливо лише у цілеспрямованій практичній діяльності з поетапним ускладненням пізнавальних, практичних завдань. Визначальне місце у навчальному процесі має структурна організація пізнавальних дій до спостережливості, уяви і творчої фантазії. Творча активність є складовою пізнавальної активності і всебічного художньо-естетичного розвитку особистості. Тому основою формування в учнів компетентностей та наскрізних умінь, може бути спеціально розроблена система завдань, побудована за принципом поступового підвищення рівня пізнавальних дій. Різнобічна пізнавальна діяльність повинна сполучатися з художньо-творчою діяльністю і з вихованням відповідального ставлення до навчання. У формуванні пізнавальної діяльності педагог повинен враховувати інтереси і спрямованість учнів на досягнення загальних позитивних результатів.

На уроках мистецтва: образотворчого мистецтва у 6-му класі вчителю необхідно створювати психологічні умови для гармонійного розвитку дитини: атмосферу любові, довіри, уваги до потреб та інтересів; надання права учням на свободу і самостійність; формувати та розвивати у них ціннісне і естетичне ставлення до життя. Урок мистецтва: образотворчого мистецтва повинен торкатися емоцій учнів; розвивати художнє сприймання, здатності отримувати естетичну насолоду від творів образотворчого мистецтва, краси навколишнього світу; будити творчі здібності кожного школяра. У розвитку художніх здібностей важливу роль відіграє і зацікавлення учнів матеріалом, що вивчається. Захоплена робота дітей додає урокам мистецтва: образотворчого мистецтва свою специфіку.

Діяльнісний підхід застосовується (через різні інтерактивні форми роботи), під час сприймання та аналізу творів різних видів мистецтва, у ході виконання практичних завдань, творчої діяльності.

Актуальною проблемою залишається переформатування методів і прийомів навчання, які спрямовані на активне навчання школярів, розвитку в них критичного мислення та емоційного інтелекту, креативності та творчих здібностей; розвитку умінь опрацювання та аналізу необхідної мистецької інформації, виявлення і обґрунтування власного ставлення до твору мистецтва чи мистецького явища та набуття досвіду художньо-творчої діяльності тощо. Плануючи навчальну діяльність підлітків, учитель має враховувати те, що кращому осмисленню учнями мети та результатів своєї діяльності, усвідомлення, що вони є не об'єктом, а суб'єктом освітньої діяльності, сприяє надання їм більшої самостійності і відповідальності. Таким чином, відбувається переорієнтація учнів від пасивного навчання («вчитель мене навчить») до активного учіння («я прагну багато чого навчитися»). Адже тільки в активній мистецькій діяльності підлітки зрозуміють власну причетність до мистецького середовища, що оточує їх повсякденно, його впливу і можливостей використання у власному житті.

Необхідною умовою реалізації завдань мистецької освітньої галузі є **дотримання інтегративного підходу у навчанні**, який може розглядатися у декількох значеннях:

- (у вузькому) через узгодження змісту домінуючих складових інтегрованого курсу «Мистецтво» музичне мистецтво та образотворче мистецтво;

- (у широкому) через узгодження інтегрованого курсу «Мистецтво» із змістом інших освітніх галузей (наприклад, зміст уроків з тем анімалістичного, пейзажу, натюрморту пов'язані з інтегрованим курсом «Пізнаємо природу», історичного та побутового жанрів - з уроками історії, портрет - мови і літератури тощо) за умови дидактичної доцільності і коректності використання того чи іншого матеріалу.

Водночас, в контексті інтегрованого навчання відбувається формування поліхудожніх умінь та якостей (здатність до порівняння мови різних видів мистецтва, відтворення різних явищ через музичні інтонації, малюнок, рух, жест, «оживлення» творів образотворчого мистецтва, візуалізація музики тощо).

Взаємодія різних видів мистецтва у навчальному процесі – це не просто додаткове залучення на уроці одного виду мистецтва матеріалу іншого або ілюстрування одного виду мистецтва іншим. Співдружність різних видів мистецтва буде доцільною і дійсно творчою лише тоді, коли кожен вид мистецтва збереже свою специфіку, свою форму художнього мислення. Коли ж ця специфіка не враховується, то взаємодія мистецтв порушується і втрачає педагогічну доцільність. Проводячи паралелі з іншими видами мистецтва, не слід перетворювати музику в ілюстрацію до картини чи літературного твору. Використовуючи літературу й твори образотворчого мистецтва,

Вчителю не слід забувати, що він проводить саме урок мистецтва: образотворчого мистецтва, а література. музичне мистецтво мають збагачувати мистецькі враження школярів, виводячи їх на нові рівні художнього узагальнення. Завдяки зіставленню мистецьких творів різних видів мистецтва збагачуються уявлення учнів про специфіку художньо-образного відображення світу, а розгляд зв'язків мистецтва з життям стає глибшим і повнішим. Отже, взаємозв'язок між видами мистецтва означає не лише знаходження внутрішніх зв'язків між образотворчим мистецтвом, музикою, художньою літературою, хореографією, театром тощо, а й між цими видами мистецтва й життям.

Алгоритм роботи за інтегрованою технологією

- Визначити мету уроку.
- Спрогнозувати очікуваний результат уроку.
- Змодельовати схему уроку.
- Визначити вид інтегратора (група інтеграторів) буде використовуватися на уроці.
- Визначити які технології використовуватимуться на уроці.
- Дібрати візуальний та музичний ряд.

Структура уроку мистецтва: образотворчого та види діяльності шестикласників (шестикласниць)

Першочергове завдання під час опанування мистецтва у 6-му класі Нової української школи — розкрити і розвинути потенційні творчі здібності, закладені в кожній дитині від народження, незалежно від того, в якому напрямку ці здібності розвиватимуться, коли дитина подорослішає. Творчість як засіб спілкування допомагає вивільнитися підсвідомості дитини, багатогранно взаємодіяти з реальним фізичним світом та іншими людьми, а також є засобом висловлення почуттів, сприйняття і думок. Образотворча діяльність надає можливість доступними засобами висловити емоційний стан дитини, її ставлення до навколишнього світу, вміння самостійно створювати прекрасне, а також бачити його у творах мистецтва.

Види діяльності учнів на уроках мистецтва репрезентують дві взаємопов'язані складові **сприймання** (аналіз-інтерпретація) і **творення** мистецтва. Поступове і системне набуття учнями художнього досвіду здійснюється у тісному їх взаємозв'язку. Тільки за умови, коли учні будуть активно сприймати художні образи, творити їх самостійно (або у взаємодії з іншими), виявляти власну позицію, здійснювати творчий відбір художніх засобів – діяльність на уроках мистецтва буде ефективно впливати на розвиток емоційної сфери дитини (в тому числі емоційного інтелекту), формування художньо-образного, критичного, інших видів мислення, виховання художніх потреб, інтересів, смаків тощо.

Адаптаційний цикл навчання у 5-6 класах є важливим, адже молодші підлітки вже мають певний мистецький досвід, у них активно розвиваються

мислення, пам'ять, увага, уява. Тому важливим завданням педагога підтримати і активно розвивати уміння та навички в галузі мистецтва.

У художньо-творчій діяльності учні на основі вже отриманого досвіду, мають системно і послідовно опановувати секрети мови мистецтв, зокрема в образотворчій діяльності - різні живописні і графічні техніки, способи ліплення, деякі техніки декоративно-ужиткового мистецтва, знайомитися з законами композиції, перспективи, основами кольорознавства, способами стилізації тощо. Для досягнення поставлених завдань педагогу необхідно не тільки запропонувати відтворити за зразком, а й сприяти розвитку творчості дитини: показати варіативність виконання завдання в межах поставленої навчальної цілі; запропонувати можливість додавання елементів (відмінних від запропонованого зразка) у власну композицію тощо.

Набуття умінь з театрального та хореографічного мистецтва має відбуватися природньо у тісному зв'язку з іншими видами діяльності: рухи під музику, інсценізація творів мистецтва тощо.

У процесі сприймання-інтерпретації творів мистецтва слід системно і послідовно вчити учнів (учениць) визначати, висловлювати власні враження та описувати емоційні стани, викликані почутим, побаченим, а, отже, формувати культуру емоційного сприймання й реагування на твір мистецтва; розширювати словниковий запас учнів для характеристики мистецьких творів, шукати зміст, розуміти, яким чином він розкривається (через характеристику художньої мови). Водночас, у процесі обговорення не слід вдаватися до суто мистецтвознавчого аналізу, а застосовувати різні методичні прийоми та методи для зацікавлення учнів та їх занурення у зміст твору.

Окрім того, важливо продовжувати школярів (школярок) спонукати презентувати результати власної творчості, брати участь у шкільних мистецьких заходах (виставках, конкурсах дитячої художньої творчості), спілкуватися з друзями та знайомими про мистецтво.

Актуальною проблемою залишається **переформатування методів і прийомів навчання**, які спрямовані на активне навчання школярів, розвитку в них критичного мислення та емоційного інтелекту, креативності та творчих здібностей; розвитку умінь опрацювання та аналізу необхідної мистецької інформації, виявлення і обґрунтування власного ставлення до твору мистецтва чи мистецького явища та набуття досвіду художньо-творчої діяльності тощо. Плануючи навчальну діяльність підлітків, учитель має враховувати те, що кращому осмисленню учнями мети та результатів своєї діяльності, усвідомлення, що вони є не об'єктом, а суб'єктом освітньої діяльності, сприяє надання їм більшої самостійності і відповідальності. Таким чином, відбувається переорієнтація учнів від пасивного навчання («вчитель мене навчить») до активного учіння («я прагну багато чого навчитися»). Адже тільки в активній мистецькій діяльності підлітки зрозуміють власну причетність до мистецького середовища, що оточує їх повсякденно, його впливу і можливостей використання у власному житті.

Під час **вступної частини уроку** вчитель має пропонувати учням методи й завдання, які дають їм змогу:

- освіжити наявні знання, уявлення, уміння, пов'язані з темою уроку;
- провести «інвентаризацію» цих знань і уявлень, виявити прогалини;
- зосередити увагу на новій темі;
- створити контекст для сприйняття нових ідей;
- сформуванню позитивне ставлення, зацікавленість у процесі навчання.

Методичні стратегії вступної частини уроку: мозкова атака, кластер («семантична карта»), гранування, асоціативний куш) читання з передбаченням – це припущення на основі запропонованих слів, кубування.

Головне завдання **основної частини уроку** учнів — “конструювати” предметну мистецьку компетентність, формувати власне ставлення до теми на основі діяльності учнів:

- порівняння своїх очікувань із запропонованими учителем;
- постановка запитань щодо нового навчального матеріалу;
- експериментування, застосування нового навчального матеріалу на практиці;
- аналіз отриманого досвіду (відстеження ходу власних думок, виявлення головного, осмислення теоретичних ідей, концепції, роблять висновки щодо змісту матеріалу);
- відпрацювання умінь і стратегій мислення.

У ході **підбиття підсумків уроку** учні у співпраці з учителем узагальнюють, систематизують та здійснюють рефлексію:

- узагальнюють та інтерпретують основні ідеї уроку;
- обмінюються думками та висловлюють особисте ставлення до окремих положень матеріалу чи уроку загалом;
- оцінюють набуті знання й уміння;
- ставлять перед собою нові запитання;
- планують застосування вивченого.

Важливо, аби учні подумали про те, що вони дізналися, чого навчилися, запитали себе, що це для них означає, як це змінює їхнє бачення і як вони можуть це використовувати. Методи які можуть бути ефективно застосовані: «Павутинка дискусії», «РОФТ» (роль, отримувач, форма, тема), «Твір-п'ятихвилинка», сенкан, есе, «бортовий журнал», «шкала думок», «рюкзак», обговорення в загальному колі тощо.

У позаурочний час створюються сприятливі умови для реалізації творчого потенціалу обдарованих дітей у різноманітних формах: художніх гуртках і студіях, тимчасових об'єднаннях школярів, у процесі відвідування музеїв, виставок, вернісажів, зустрічей з митцями, під час переглядів телепередач, підготовки та проведення різноманітних мистецьких заходів, шкільних свят тощо.

У позаурочній діяльності доцільно спонукати учнів до прояву різних мистецьких ініціатив: наприклад, виконання різноманітних мистецьких

проектів, власних інтерпретацій виконання творчих робіт (зокрема, із застосуванням цифрових та медіа ресурсів, конструювання, фільмування, театралізації), організації арт-мобів, різноманітних мистецьких (в тому числі, дослідницько-пошукових) заходів, тощо. Спрямування учнів на активну діяльність сприяє надання їм більшої самостійності і відповідальності, сприяє кращому осмисленню учнями мети та результатів своєї діяльності, усвідомлення, що вони є не об'єктом, а суб'єктом освітньої діяльності.

Зазначимо, що проектну діяльність учнів потрібно ретельно планувати, поетапно відстежувати й оцінювати результати. Учителю доцільно допомагати учням організувати свою роботу, вчасно коректувати її, консультувати в разі виникнення труднощів.

Умови позаурочної діяльності значно розширюють межі пізнання образотворчого мистецтва завдяки екскурсіям, під час яких відбувається ознайомлення з пам'ятками архітектури, садово-паркового мистецтва, відвідуванню майстерень живописців, скульпторів, народних майстрів безпосередньому спостереженню за творчим процесом, оптимальному використанню можливостей канікулярного періоду для подорожей, експедицій тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934> (дата звернення: 27.05.23)

2. Державний стандарт базової середньої освіти URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 12.05.23).

3. Типові освітні програми (МОН України). URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi> (дата звернення: 12.05.23).

4. Модельні навчальні програми URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/>

5. Електронні версії підручників інтегрованого курсу «Мистецтво» URL: <https://lib.imzo.gov.ua/> (дата звернення: 12.05.23).

6. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 № 289 URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-okremih-pitan-zavershennya-20212022-navchalnogo-roku> (дата звернення: 12.05.23).

Сучасні інструменти оцінювання з мистецтва: образотворчого мистецтва у 6-му класі Нової української школи як ресурс для розвитку здобувачів освіти

Л. В. Коротка,

учитель образотворчого мистецтва
Черкаської гімназії №9 ім. О.М. Луценка
Черкаської міської ради Черкаської області

Апробувала з учнями пілотних класів Модельну навчальну програму «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М., Просіна О. В.) та Мистецтво: навчальні посібники для 6-го класу. Частина 1-4 Олена Гайдамака, Наталія Лемешева видавництва Генеза. Схвалених для використання в освітньому процесі в закладах загальної середньої освіти, які беруть участь в інноваційному освітньому проєкті всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» у 2021/2022 навчальному році.

Важливим етапом навчальної діяльності (як пізнавальної так і практичної) на уроках мистецтва: образотворчого мистецтва є оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Особливості оцінювання результатів навчання з мистецтва у 6-му класі ґрунтується виключно на позитивному ставленні до кожного учня/учениці; оцінюється не рівень його/її недоліків і прорахунків, а рівень особистісних досягнень. Як відомо, значну роль у мистецькій сфері відіграють спеціальні художні здібності (відчуття кольору, пропорцій, симультанне образне сприймання тощо), які впливають на освітні результати учнів. Тому індивідуальний і диференційований підходи до оцінювання мають надзвичайно важливе значення. Комплексна перевірка та оцінка, яка інтегрує результати різних видів діяльності учнів - інформаційно-пізнавальної, практичної, творчої, - дають змогу вчителю об'єктивно, але водночас і гуманно (не пригнічуючи особистість) оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю.

До основних видів оцінювання належать: *поточне* (виконує діагностичну, стимулюючу, коригуючу функції) і *підсумкове* (семестрове і річне) і *формувальне*.

Об'єктом формувального оцінювання є особистісний розвиток учнів, їхній навчальний поступ, процес здобуття навчального досвіду як основи компетентності (зокрема, опанування наскрізних умінь, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти).

Об'єктом підсумкового оцінювання є результати навчання здобувачів освіти у співвідношенні з обов'язковими результатами, визначеними Державним стандартом базової середньої освіти.

У контексті компетентнісного підходу формувальне оцінювання відбувається постійно, на кожному уроці і під час позаурочної навчальної діяльності (проектна діяльність) у різних формах (оцінювання вчителем, взаємооцінювання, самооцінювання). Формувальне оцінювання відбиває реальний учнівський навчальний досвід, який можна фіксувати через спостереження, приклади дитячих художньо-творчих робіт.

Підсумкове оцінювання здійснюється періодично. У Методичних рекомендаціях щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5–6-х класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти (наказ № 289 від 1 квітня 2022 року) запропоновано здійснювати **тематичне, семестрове і річне підсумкове оцінювання.**

Під час формувального оцінювання можна застосовувати різні шкали:

- дворівнева словесна: Так/Ні;
- триврівнева словесна: Важко/Складно /Легко;
- чотирирівнева словесна: Ніколи/Рідко/Майже завжди/Завжди;
- 5-, 10-, 12-бальна шкала.

Якщо рівневі словесні шкали в назві рівнів пропонують критерії їх визначення, то застосування бальної шкали потребує додаткового тлумачення критеріїв для встановлення кількості балів.

Під час підсумкового оцінювання використовується:

- чотирирівнева шкала: початковий рівень/середній рівень/достатній рівень/високий рівень;
- дванадцятибальна шкала.

У формувальному оцінюванні інструменти оцінювання мають розроблятися учнями у співпраці з педагогом і застосовуватися щодо робіт одне одного або власної роботи. У першу чергу це стосується критеріїв оцінювання, за якими учні перевіряють практичні роботи. Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є самооцінка та взаємне оцінювання. Що робить учнів суб'єктами оцінювання на засадах педагогіки партнерства.

Стратегії формувального оцінювання:

- З'ясування та розуміння очікуваних результатів та критеріїв успіху.
- Отримання даних, які свідчать про навчання учнів, їх навчального поступу.
- Надання зворотного зв'язку, відгуків щодо навчального поступу.
- Активізація учнів як навчальних ресурсів один (одна) для одного (одної).
- Активізація учнів як відповідальних за власне навчання.

Розвиваючи вміння учнів аналізувати та оцінювати виконаний малюнок, слід прагнути, щоб оцінки шестикласників і шестикласниць мали доброзичливий та об'єктивний характер, щоб вони вчилися бачити та оцінювати роботу в

комплексі критеріїв оцінки й називати, в першу чергу, позитивне в роботах учасників образотворчої діяльності.

Оцінки учнів використовуються на всіх етапах творчої роботи, коли стає менше порушень послідовності і правил малювання. Це створює умови для позитивних оцінок, які добре стимулюють бажання учнів виконувати малюнки на основі взаємного стимулювання.

Постійна участь учнів в аналізі виконаних робіт робить образотворчу діяльність активною та обдуману. Роль учителя полягає в тому, щоб учні не тільки оцінювали результат малювання (ліплення, наклеювання тощо) як підсумок діяльності з образотворчої точки зору, але й могли б оцінити ставлення кожного учасника до своєї справи, рівень творчості, активності уявлення, змістовності роботи.

Щоб навчити учнів на досвіді інших аргументовано обговорювати зміст і послідовність етапів виконання практичної роботи, дуже важливо дати можливість їм свідомо і послідовно виконувати завдання. При цьому вчитель пояснення проводить за допомогою запитань і відповідей, привертає увагу учнів до позитивних моментів у роботах всіх учнів.

Якщо учні зазнають труднощів чи вагаються, тоді слід поставити ряд навідних питань: «Розкажи, чия робота тобі більше подобається. Хто першим запропонував свою цікаву композицію, використовуючи мотиви народної творчості? Чия робота відрізняється багатою фантазією, уявою та декоративністю?».

Під час обговорення перш за все слід оцінювати правильність виконання композиції, підкреслюючи, що мету успішно досягнуто завдяки дотриманню правил, послідовності та свідомому виконанню задуму.

У результаті перегляду та аналізу робіт, різних за якістю виконання, змістом та композиційною побудовою, збагачується уявлення учнів про послідовність роботи над малюнком, формується вміння виконувати практичні роботи. Домашніми завданнями з мистецтва: образотворчого мистецтва можуть бути спостереження, добір візуального матеріалу та замальовки ескізного характеру з натури, з пам'яті предметів, краєвидів, створення світлин тощо.

Приклади інструментів оцінювання САМООЦІНЮВАННЯ РОБОТИ НА УРОЦІ

Прізвище, ім'я учня: _____ Клас: _____

Мої робочі навички	Завжди	Майже завжди	Часто	Рідко
Слухала/-в настанови вчителя та виконувала/ їх				
Старалася/-вся на уроці				
Дотримувалася/-вся встановлених правил				
Брала/брав активну участь у виконанні пісень, грі на музичних інструментах, імпровізації, рухах під музику тощо				
Брала/брав активну участь в обговоренні творів мистецтва				
Відчувала та пояснювала/-вав власні емоції				

Як ти думаєш, на яку оцінку ти наразі заслуговуєш? (можна вказати, наприклад, 5-6, 6-7, 7-8, 8-9, 9-10) _____

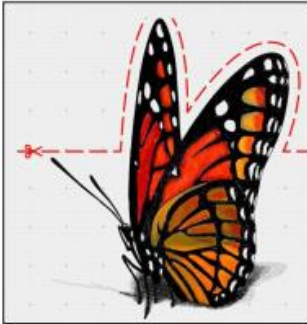

Рубрика оцінювання/оформлення плаката/презентації

Критерії	Повністю (В)	Переважно (Д)	Частково (С)	Мінімально (П)
Текст відповідає темі				
Інформація достовірна, актуальна, повна				
Написано без помилок				
Написано розбірливо				
Зображення відповідають темі, доповнюють текстову інформацію				

Рубрика - конкретний перелік умов, вимог, очікувань вчителя від учнів щодо виконання ними конкретного завдання, приступаючи до виконання якого, учень/учениця може відразу ознайомитися з умовами (критеріями), за якими його оцінюватимуть.

Створення 3D- малюнка

№ за порядком	Крок (дія)	Відмітка про виконання
1	Легкими лініями намить контури метелика. Межі малюнка намалюй у відповідності реальним розмірам у зменшеній проєкції	
2	Домалюй деталі та розфарбуй зображення кольоровими штрихами (1).	
3	Намалюй тінь, що падає. Важливо правильно відобразити тінь, тоді малюнок передаватиме об'єм.	
4	По лінії у верхній частині обріж ножицями папір (2).	

Досліджуємо творчість

Учень (учениця): _____ клас: _____

Художник (художниця): _____

Відомі твори: _____

Що ти пам'ятаєш про художника (художницю): _____

Напиши про твір, який найбільше запам'ятався: _____

Нотатки про віртуальну подорож до музею

Назва музею _____

Назва веб сторінки _____

Дата подорожі _____

Що нового дізнався (дізналася)? _____

Що б ще хотів (хотіла) дізнатися? _____

Який факт найбільше вразив? _____

Чек лист – це список конкретних кроків, на який ви розбиваєте одне велике завдання. Вони допомагають спростити і організувати роботу навіть з найскладнішими і заплутаними завданнями навчальних проєктів чи практичних завдань, що потребують систематизації кроків (дій). Структурують навчальні завдання, розбивають складний процес на дрібніші кроки, забезпечуючи потрібну послідовність дій і акцентують увагу на важливі етапи виконання.

ОЦІНЮВАННЯ СВОЄЇ РОБОТИ ГРУПОЮ		
Назва групи (команди): _____		
1. Група добре працювала.		
2. Кожен взяв на себе відповідальність за виконання завдання.		
3. Ми змогли легко домовитися про свої ролі.		
4. Вважаємо, що завдання були легкими.		
5. Вважаємо, що завдання були цікавими.		
6. Підтримували один одного.		

Технології навчання мистецтву: образотворчому мистецтву у 6-му класі Нової української школи

О. М. Котко,
 учитель образотворчого мистецтва
 Золотоніської гімназії ім. С.Д. Скляренка Золотоніської міської ради

Апробуючи навчальні матеріали авторів О.Гайдамаки, Н.Лемешевої, схвалених для використання в освітньому процесі в закладах загальної середньої освіти, які беруть участь в інноваційному освітньому проєкті всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» у 2021/2022 навчальному році та розроблених до модельної навчальної програми «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М.,

Просіна О. В.) з досвіду реалізації діяльнісного підходу підготували добірку наступних авторських матеріалів з навчальних тем.

Нова школа орієнтована на те, щоб зробити випускника конкурентоздатним у 21-му столітті — випустити із школи всебічно розвинену, здатну до критичного мислення цілісну особистість, патріота з активною позицією, інноватора, здатного змінювати навколишній світ та навчатися впродовж життя. Нова українська школа базується на засадах особистісно орієнтованої моделі освіти. У рамках цієї моделі школа максимально враховує здібності, потреби та інтереси кожної дитини, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму.

Досягти цього можливо лише за тих умов, якщо вчитель відійде від традиційного уроку, буде широко застосовувати методи викладання, засновані на співпраці (ігри, проекти (соціальні, мистецькі), експерименти, дослідження, групові форми роботи. За словами дослідників, робота учнів у групах має позитивний вплив і може бути ефективним підходом для підвищення успішності. У групі з однолітками, як свідчить наш досвід пілотування, сильні учні активно розкривають свої можливості, художні здібності. Слабші учні вже не пригнічені «комплексом неуспішності», вони відчують підтримку, більш вільно і впевненіше почуваються. Групова робота на уроці активізує мисленнєву та творчу діяльність учнів, допомагає ліквідувати прогалини в їхніх знаннях, згуртувати класний колектив, привчає працювати разом відповідально ставитися до своєї діяльності. Групові форми навчання дають змогу диференціювати та індивідуалізувати процес навчання. Формують внутрішню мотивацію до активного сприйняття, засвоєння та передачі інформації. Сприяють формуванню комунікативних якостей учнів, активізують їхню розумову діяльність. Робота в групах (колективна) дає найбільший ефект у засвоєнні знань, допомагає продукувати креативних ідей, здійснювати обмін художнього досвіду.

Групова (колективна) технологія навчання передбачає організацію навчального процесу, за якої навчання здійснюється у процесі спілкування між учнями (взаємонавчання) у групах. Група може складатися з двох і більше учнів, може бути однорідною або різнорідною за певними ознаками, може бути постійною і мобільною. Найкращий розмір групи на уроках інтегрованого курсу “Мистецтво” — від 3 до 5 учнів. Однак уникайте неструктурованої групової роботи — вчителям рекомендують прислухатися та керувати процесами, якщо конструктивної діяльності немає. А ще ретельно розробляти завдання, досить складні, щоб перевищувати можливості одного учня. Разом діти мають робити те, що самотужки дійсно не вдасться, мати спільний результат або мету, щоб оцінити переваги групової роботи.

Навчанням однолітками одне одного, дає майже такі самі академічні результати як індивідуальне заняття, на кшталт, репетитором. При цьому діти ще й вчать брати на себе відповідальність за пояснення матеріалу, слухати зворотний зв'язок, оцінювати свій та чужий успіх. Це вже елементи того, як навчити вчитися та саморегулюватися, що поглиблює результат. Важливо лише

привчати учнів давати коректні та продуктивні відгуки одноліткам. Проте методика взаємонавчання не підходить для ознайомлення з новим матеріалом, лише для закріплення чи повторення раніше вивченого.

Перетворити навчання мистецтву: образотворчому мистецтву на дидактичну гру, зацікавити учнів можна через застосування групових інтерактивних активностей, як от:

- **Запитай в того, хто знає.** Запропонуйте учням завдання для самостійного вирішення. Через деякий час дайте правильну відповідь. Хай піднімуть руки ті, хто правильно вирішив завдання. Ті, хто не впорався, хай підійдуть до тих, хто знайшов правильну відповідь, і отримають пояснення.
- **Обмін партнерами.** Об'єднайте учнів у пари для обговорення якогось певного питання. Потім запропонуйте обмінятися партнерами, аби поділитися з новим партнером своєю думкою і думкою партнера з першої пари.
- **Учитель і учень (учениця).** Один (одна) в парі бере на себе роль вчителя, другий (друга) – учня (учениці). Головна мета цієї активності – повторити попередній матеріал. Учні в ролі вчителя мають занотувати певні факти чи головні моменти минулого уроку. Учні в ролі учнів перевіряють записане і додають щось своє. Хай якась одна пара презентує свою роботу. Інші можуть додати те, що не було озвучене.
- **Результати іншого.** Після індивідуальної роботи об'єднайте учнів на пари. Хай презентують свої проекти один одному. Після цього учні мають презентувати перед класом роботу партнера. Не всі, лише ті, хто знайшов роботу напарника цікавою чи зразковою
- **Вимушені дебати.** Побудуйте пари таким чином, щоб їх учасники були протилежної думки з якогось питання. Запропонуйте дебати, але відстоювати не свою позицію, а протилежну. Це спонукає учнів дистанціюватися від власних переконань і вчить їх більш широко мислити і розглядати питання під різними кутами зору.
- **Оптиміст/песиміст.** У парах учні мають обговорити якусь тему, обравши роль песиміста чи оптиміста. Емоційна складова і «проживання» теми під час дебатів дозволить їм краще зрозуміти себе і розкритись як особистість. Потім можна занотувати песимістичні й оптимістичні пропозиції й показати, що не все в житті так однозначно, як може здаватися на перший погляд.
- **Експертна оцінка.** Запропонуйте учням написати есе на певну тему. Хай обміняються з тим, хто в парі, чи з сусідом (сусідкою) по парті. Партнер (партнерка) має зазначити сильні й слабкі сторони есе і запропонувати покращення. Учні можуть багато чому навчитися один (одна) в одного (одної).

Одним із дуже ефективних підходів є метод мозаїки або групового пазла. Учнім призначають тему, а потім формують малі групи. Кожен (кожна) з групи бере лише один аспект теми та інтенсивно його вивчає.

Тобто в кожній групі існує лише один (одна) «експерт» із заданого аспекту. На цьому етапі кожна група отримує загальний поверхневий погляд на проблему, а «експерти» самостійно заглиблюються в певні аспекти. Потім «експерти» з усіх груп збираються разом та обмінюються думками. Після такої спеціалізації на третьому етапі «експерти» повертаються до початкових груп і передають отримані знання іншим членам групи. На завершальному етапі вчитель перевіряє рівень засвоєння всіх аспектів проблеми кожним членом групи (тестування, опитування). Результати команди демонструють сумлінність роботи «експертів».

- **Ротація.** Об'єднайте клас в декілька груп. Оформіть куточки для роботи в групах. У кожному такому кутку розмістіть дошку чи покладіть ватман. На кожній дошці чи ватмані має бути одне питання. Після того, як кожна група напише відповідь, її учасники переходять до наступної дошки. Тут вони пишуть свою відповідь нижче відповіді попередньої групи. І так поки всі групи не опрацюють всі питання. Так учні вчаться всебічно розглядати якесь питання і працювати в команді.

Робота з інформацією (текстова/візуальна)

Ми звикли думати, що навчити читати означає розпізнавати літери, склади та слова. Проте надзвичайно важливо, щоб учні будь-якого віку вміли читати активно, з глибоким усвідомленням контексту. Діти та підлітки мають передавати, узагальнювати ключові моменти, відповідати на запитання (і не лише про те, що відбувається, а й про те, про що прямо не вказано, наслідки, мотиви персонажів), заповнювати таблиці порівняння, малювати ментальні карти за текстом. Учні можуть використовувати стратегії мислення, такі як об'єднання ідей чи прогнозування, створювати власні візуальні анотації. Ці стратегії мають дуже великий вплив: заняття з усвідомлення прочитаного прискорюють опанування учнів навчальним матеріалом з образотворчого мистецтва, що робить їх вирішальним компонентом читання з розумінням.

Окрім того, щоб навчати читати й писати, школярів варто вчити ще й говорити. Нині дітей слід готувати до публічних виступів. Навіть дистанційно люди переходять від повідомлень до виступів на Zoom-конференціях, від публікацій до створення подкастів та відеоматеріалів. Та й загальне покращення навчання загалом залежить від вміння презентувати та відстоювати власну думку.

Найкраща практика для цього: дискусії, дебати, читання книг вголос, бесіди на певну тему, опрацювання мистецьких термінів, а також постановка таких запитань, які допомагають учням заглибитися в тему. Наприклад, методика Talk Detectives, де учні використовують контрольний список, щоб визначити ключові елементи під час обговорень у класі.

Опитування. Складіть перелік питань щодо поточної теми та попросіть учнів позначити запитання, на які вони не знають відповіді. Підготуйте до опрацювання кожного питання матеріали (тексти, таблиці, вправи, відео тощо). Потім нехай вони опрацюють кожний свої прогалини.

Бінго – це весела гра, яку можна використовувати для різного роду активностей. Роздайте дітям картки, на яких, наприклад, будуть 12 англійських слів, вчитель називає слова українською, діти викреслюють відповідні. Хто все першим викреслить, той промовляє Бінго! і стає переможцем в цій грі. Варіацій використання цієї гри безліч.

Підсумкове письмове завдання (exit slips). Бажано використовувати цей метод наприкінці уроку. Запропонуйте учням письмово відповісти на певне запитання або записати, що було найважливішим, що вони дізналися сьогодні. На наступному уроці запитайте, чи пам'ятають вони, що записали на листочках.

Плани-конспекти уроків інтегрованого курсу «Мистецтво» з теми «Образи тварин у мистецтві» (за посібником Мистецтво : інтегрованого курсу для 6 класу закладів загальної середньої освіти Олена Гайдамака, Наталія Лемешева

Тема. Образи тварин у мистецтві.

Мета. *формувати компетентності:*

- ✓ **ключові:** вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною мовою, інноваційність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність, компетентності в галузі природничих наук, техніки та технологій;
- ✓ **предметні:** вчити застосовувати здобуті вміння та знання при зображенні тварин; формування уявлення про анімалістичний жанр, види скульптур та різновиди рельєфів; розвивати творчі здібності учнів
- ✓ виховувати бажання до творчості

Наскрізнi вміння: читати з розумінням, висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими.

Поняття: скульптура, пластика, кругла скульптура, рельєф, контррельєф, барельєф, горельєф.

Тип уроку. Комбінований

Обладнання та матеріали : комп'ютер, наочні матеріали, фольга, паличка для тиснення.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

Виконання вправи «Дешифрувальники»

(Учитель демонструє завдання на екрані або роздруковує)

унікальні	кожного	Ви	особлива	неповторна	творчість	цікава
2	4	1	6	7	3	5

Очікуваний результат виконаної вправи.

Ви	унікальні	творчість	кожного	цікава	особлива	неповторна
----	-----------	-----------	---------	--------	----------	------------

II. Оголошення теми та мети уроку.

Хто знає як слово «тварина» англійською мовою? (очікувана відповідь- animal)

Тож, поговоримо про «Образи тварин у мистецтві» і анімалістичний жанр.

То звідки пішов корінь слова **анімалістичний**?

Дізнаємося як де і коли з'явився анімалістичний жанр образотворчого мистецтва. Пригадаємо види скульптури та познайомимося з різновидами рельєфів. Дослідимо цікаве поняття «пластика». Опануватимемо техніку тиснення на фользі.

III. Виклад нового матеріалу.

Розповідь учителя.

Анімалістичні жанр - вид образотворчого мистецтва основним мотивом якого є зображення тварин. Цей жанр застосовується в різних видах мистецтва: живопис, графіка, скульптура, фотографії, декоративне і прикладне мистецтво...

Анімалістичні жанр є найдавнішим з поміж інших жанрів мистецтва це підтверджують дослідження істориків та вагомі знахідки археологів. Образи тварин часто знаходили на найдавніших наскальних малюнках, на предметах, що використовувалися у побуті, прикрасах, оберегах, зброї...

Анімалізм у давнину часто називали «Звіриним стилем». Цей стиль характеризується орнаментальністю і стилізованістю образів, які виглядають дуже реалістично і правдоподібно.

Перегляд відео «Анімалістичний жанр, де і коли він з'явився?»

<https://www.youtube.com/watch?v=a77tDQ1Rsxg>

Робота з наочними матеріалами. Види скульптури (кругла та рельєф).

Кругла (скульптура сприймається з усіх боків)
 Рельєфна (скульптура на площині)

Контррельєф

Барельєф

Горельєф

Робота з посібником (ст.14-15)

Сприймання аналіз інтерпретація творів мистецтва

Художні образи візуальних пластичних мистецтв розгортаються у просторі та прикрашають архітектуру. Як от рельєфи із зображеннями тварин.

Робота в групах.

Схарактеризуйте і порівняйте рельєфи на ілюстраціях (ст.14). Поміркуйте, яким способом вони створені. Визначте їх назви, які художні засоби використали давні майстри, щоб увиразнити образи тварин. Скористайтеся підказками. Поділіться своїми емоціями від цих творів .

Опрацювання поняття “Пластика”. Складіть речення. Дізнайтеся із словника що означає це поняття в мистецтві (образотворчому, танцювальному і театральному).

Виконання вправи. Експериментування з різними інструментами та витискання оригінальних візерунків на фользі.(ст.15)

Перегляд відео “Створення рельєфу із зображенням тварин”
<https://www.youtube.com/watch?v=6nwG-FZpYIo>

- Як ви вважаєте, чому саме образ тварини був першим і основним зображення у давньому світі?

- Де ще можна зустріти твори, які належать до анімалістичного жанру?

Весела руханка з тваринками.

https://www.youtube.com/watch?v=hx6_QLh9fJQ

VI. Мистецька діяльність

Створення образу слона в рельєфі (тиснення фольги)

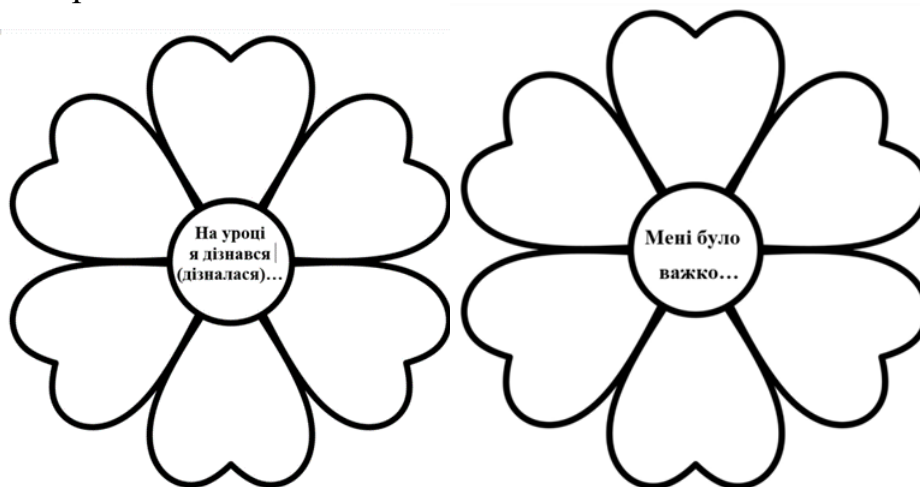
Етапи виконання роботи:

Наклади малюнок із зображенням слона на фольгу та з легким натиском утвори обриси зображення.

Додайте виразних деталей (ст.15)

V. Підсумок уроку та рефлексія.

Продовж речення на пелюстках квітів.

VI. Домашнє завдання.

На дозвіллі знайдіть в Інтернеті роботи Леандри Драмм. Проаналізуйте їхні композиції. Поміркуйте, як уміння тиснути на фользі може допомогти в оздобленні простору приміщення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=a77tDQ1Rxxg>
2. URL:https://www.youtube.com/watch?v=hx6_QLh9fJQ
3. URL:<https://vseosvita.ua/library/interaktivni-vpravi-dla-provedenna-refleksii-na-urokah-u-pocatkovih-klasah-207190.html>
4. URL:<https://flomaster.club/70019-shablon-cvety.html>
5. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=6nwG-FZpYIo>

Тема. Образи тварин у мистецтві (продовження)

Мета. *формувати компетентності:*

ключові: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною мовою, інноваційність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність; компетентності в галузі природничих наук, техніки та технологій

предметні:

формування уявлення про анімалістичний жанр, засоби художньої виразності скульптури; розвивати композиційні вміння відтворювати рівновагу, цілісність, вміння передавати характерні риси тварин, особливості форми їхнього тіла, пропорції частин тіла;

Наскрізнi вміння: читати з розумінням, висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими.

Тип уроку. Комбінований

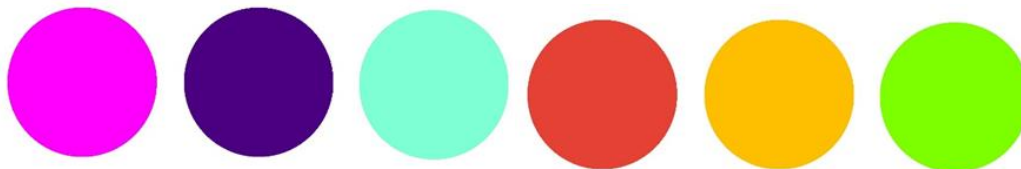
Обладнання та матеріали : комп'ютер, наочні матеріали, пластилін, дрiт, шпажки, картки з кольорами.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

Вправа «Кольорові асоціації»

Учитель показує різні кольори, а діти називають асоціації, що пов'язані з кожним з них.

Після завершення вправи учитель підводить підсумки, налаштовуючи на позитивний настрій та оголошує висновки психологів про значення кольорів.

Жовтий – веселий;
оранжевий – радісний настрій;
червоний – енергія та життєрадісний;
блакитний – спокій;
коричневий – стабільність та надійність.

II. Оголошення теми та мети уроку.

Продовжуємо тему «Образи тварин у мистецтві», дізнаємося чому в Давньому Єгипті шанували котів. Як це відобразилося в мистецтві. Дослідимо як з плином часу змінювалися художні образи тварин у творах мистецтва. Проекспериментуємо з різними інструментами, щоб створити різну фактуру хутра тварин. Познайомимося із двома способами ліплення та виліпимо ката чи кішку.

III. Виклад нового матеріалу.

Пригадайте різновиди рельєфів, виконуючи вправу learningApps.

<https://learningapps.org/watch?v=pmmx7p3dk23>

Розповідь учителя.

Коти давно приваблюють своєю граціозністю, ніжністю, красою. З особливою пошаною та любов'ю до них з давніх давен ставилися в Єгипті. Саме там їх наділяли божественними якостями.

Перегляд відео «Чому в Єгипті шанували Котів»

<https://www.youtube.com/watch?v=m8lhgU4TNYw>

Робота з підручником

Уважно розгляньте скульптури митців Давнього Єгипту з художніми образами котів (ст.18)

Орієнтовні питання для обговорення:

- Чому у Давньому Єгипті цінували котів?
- Де і в образі кого їх зображували?
- За допомогою яких засобів виразності створювався образ кішки?

Весела руханка «Раз-два-три»

https://www.youtube.com/watch?v=CqOr8xqBiK4&list=PLElG6fwk_0UnUQzb9Y5mM3p0TJ_Tu2Oe2&index=8

VI. Мистецька діяльність

Розповідь вчителя про способи створення скульптури: ліплення і висікання.

Експериментування стекою та різними підручними інструментами для створення фактури хутра тварини.

Зліпити kota в один із способів: витягування із цілого шматка чи конструктивний

Етапи виконання роботи:

- намалюйте лінією ескіз;

- розділіть шматок пластиліну на частини: тулуб, голова, лапи, хвіст;
- дотримуйтеся пропорцій фігури;
- зрізайте зайвий пластилін, зрівняйте поверхню, робіть заглиблення;
- за допомогою стеки зробіть фактуру хутра тварини (ст.19)

V. Підсумок уроку та рефлексія.

1. Запиши на хмаринці (біля котика) три факти, що були цікавими та новими для тебе.
2. Запиши на хмаринці (біля собачки) два факти, які для тебе були не цікаві.
3. Запиши на хмаринці (біля слоника) про що хотілося б дізнатися більше та розглянути детальніше.

VI. Домашнє завдання.

На дозвіллі разом створіть електронний каталог фото з анімалістичними скульптурами. Поцікавтеся, чи є такі скульптури в нашій місцевості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. URL:<https://www.youtube.com/watch?v=m8lhgU4TNYw>
2. URL:<https://ukr.media/animals/381460/>
3. URL:<https://learningapps.org/watch?v=pmmx7p3dk23>
4. URL:<https://rozmalovkin.com.ua/rozmalovka-slon/>

Лайфхаки з досвіду реалізації компетентнісного підходу в 6-му пілотному класі

С.В. Гаращенко,
учитель образотворчого мистецтва
пілотних класів у навчально-виховному комплексі
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3-колегіум»
Смілянської міської ради

Здійснювала апробацію навчальних матеріалів авторського колективу О.Гайдамака, Н.Лемешева видавництва Генеза, схвалених для використання в освітньому процесі в закладах загальної середньої освіти, які беруть участь в інноваційному освітньому проєкті всеукраїнського рівня за темою «Розроблення

і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» у 2022/2023 навчальному році та розроблених до модельної навчальної програми «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М., Просіна О. В.) а саме навчальних посібників.

Нова українська школа працює на засадах особистісно орієнтованої моделі освіти, в межах якої максимально враховуватимуться здібності, потреби та інтереси кожної дитини. У навчанні інтегрованого курсу «Мистецтва» даний підхід знайшов свою інтерпретацію в рамках компетентнісного навчання. Основна особливість компетентнісного підходу порівняно з традиційним, полягає в зміщенні акценту з нагромадження нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування й розвитку в учнів здатності практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики. Адже знає не той, хто переказує, а той, хто застосовує на практиці. Отже, людина знайде своє місце в житті, якщо навчиться всьому, що необхідно для реалізації її життєвих планів.

Провідна ідея досвіду полягає в тому, що вмiло використаний на уроках мистецтва: образотворчого мистецтва арсенал сучасних активностей, який допомагає актуалізувати здібності учнів, спрямувавши їх на продуктивну компетентну діяльність.

На практиці приділяю значну увагу формуванню ціннісно-мотиваційних (світоглядні уявлення, ціннісні орієнтації); когнітивних – художньо-естетичні (художньо-образне мислення); діяльнісних (ментальний естетичний досвід, художньо-творчі здібності, естетичне ставлення).

Виявляти здібності дитини, розвивати їх, навчати бачити прекрасне, емоційно сприймати твори різних видів мистецтва та довкілля, самовиражатися під час творчості у різних художніх техніках – таке нелегке завдання ставлю перед собою, хоч праця копітка, об'ємна, вимагає творчих зусиль. У своїй педагогічній практиці апробуюю спосіб інтеграції окремих елементів таких сучасних технологій навчання, як проєктне навчання, інтерактивні технології, особистісно зорієнтоване навчання та ІКТ.

Велику увагу приділяю організаційному моменту уроку. Важливе завдання організаційного етапу, вбачаю у створенні оптимістичної установки, емоційно налаштувати на урок, забути на деякий час про недоліки, побачити тільки перспективні лінії розвитку, щоб в очах учнів засвітилася радість, щоб у кожного з них з'явилася впевненість у власних силах. Досить часто у педагогічній практиці на початку уроку використовую розминки для мотивації навчання, для ненав'язливого формулювання мети, завдань уроку, окреслення цілі. Завдяки розминці створюються умови, за яких мета і завдання навчального процесу, усвідомлюються кожним учнем/ кожною ученицею як особистісно значущі. Міні-тренінги, вправи "Ланцюг довіри", "Спіймай мій настрій", "Коло компліментів" – це неповний перелік тих розминок, що їх використовую на уроках.

Використання інтерактивних технологій не самоціль, а засіб створення атмосфери доброзичливості й порозуміння, зняття з душі дитини почуття страху, спосіб зробити її розкутою, нав'язати впевненість у своїх силах, налаштувати на успіх, виявити здібність до творчості. Такі активності як «Робота в парах(групах)», «Ротаційні (змінні) трійки», «Карусель», «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Мозаїка», «Аналіз ситуації»), а також імітаційні ігри, дискусії, дебати. допомагають розвивати комунікативну компетентність.

Новий матеріал з мистецтва опанувати учням допомагають блок-схем, таблиць, малюнків, дослідження досвіду митців під час сприймання інтерпретації мистецтва, а набути необхідних умінь з художньої творчості експериментування з художніми матеріалами та інструментами.

При демонстрації учнівських практичних робіт потрібна колективна праця. Отож використовую роботу в малих та великих групах, акцентуємо увагу на успіхах дітей, знаходимо шляхи подолання помилок та недоліків. «Доміно», «Інтелектуальне лото», «Аукціон ідей», «Ділова гра», метод «Прес» , «Займи позицію», «Клоуз-тест» , «Сенкан», «Кластер», «Кубування» допомагають провести узагальнення навчального матеріалу. Сьогодні використання на уроці ІКТ стало звичною справою.

Наприклад, урок образотворчого мистецтва з теми «Кожна людина неповторна», для 6 класу. Мета уроку: (формувати компетентності) предметні: розширити знання учнів за темою «Кожна людина неповторна»; ознайомити із історією виникнення портретного жанру, з особливостями його композиційного рішення, навчати зображувати портрет, продовжувати формувати навички графічного зображення, вчити аналізувати та розглядати риси обличчя під впливом різних емоцій, поглиблювати знання про красу людських стосунків у портретному жанрі, розвивати образне просторове мислення, пізнавальну активність, спостережливість, уяву, творчі здібності; математична: закріпити навички виконання графічного малюнку; уміння вчитися впродовж життя: навчати розшукувати нові шляхи художньо-творчого розвитку, розвивати в учнів чуттєво-емоційне сприйняття виконання роботи, пізнавальну активність; спілкування рідною мовою; спрямовувати увагу на влучність формулювань, правильність і чіткість вимови; інформаційно-цифроваб реалізувати художні потреби у пізнанні мистецтва; обізнаність у самовираженні у сфері культури через власну художньо-творчу діяльність, усвідомлювати збереження художнього надбання людства. усвідомити себе частиною світу в якому все пов'язане. Важливим завданням є визначення типу уроку, а потім підготовка обрання форм роботи, матеріалів та інструментів, оснащення під час уроку образотворчого мистецтва. Дуже важливо визначити очікуваний результат.

Щоб урок був цікавим, насиченим, використовую медіа та ІКТ.

У сучасній школі навчання здійснюється в процесі взаємонавчання. Використання різноманітних інтерактивних вправ «Усмішка», «Запитання – відповідь», «Живописні задачі», метод «Прес» дає можливість мотивувати учнів до освітньої діяльності.

Сучасне цифрове середовище дозволяє вчителю урізноманітнити урок, виходячи з поставлених задач, таким чином, щоб процес мотивації та зацікавленості учнів був безперервним. Для цього використовують всі можливі ресурси, запропоновані розробниками.

Працюючи з навчальним посібником для 6 класу чітко визначають алгоритм роботи:

- завдання і запитання;
- послухай;
- зобрази;
- словник;
- переглянь;
- виконай.

Робота з посібником дає можливість поглибити знання з вивченої теми.

Використовуючи компетентісний підхід передбачають викладання теми через створення проблемних ситуацій, надання практично-орієнтованих завдань, які дають можливість учням аналізувати інформацію і оцінювати її. Оцінити чи володіє учень тими чи іншими компетентностями можна через виконання завдань, що передбачають аналіз та оцінювання ситуації, а також виконання практичних завдань.

Реалізація завдань Нової української школи передбачає залучення учнів до різних видів мистецької діяльності в умовах, спеціально створених для розвитку їх здібностей, формування здатності до самовираження з пріоритетом розвитку емоційної сфери, спрямованість на набуття ними життєвих навичок під час освітньої та самостійної художньої діяльності.

ЧАСТИНА II. МИСТЕЦТВО: МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Нормативна складова викладання дисциплін мистецької освітньої галузі

С.В. Гловацький,

методист лабораторії виховної роботи предметі
в мистецької освітньої галузі комунального навчального закладу
післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради

Організація освітньої діяльності з дисциплін освітньої галузі «Мистецтво» у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році здійснюватиметься відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р - <https://cutt.ly/OyA9z5p>), Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462; Державного стандарту базової середньої освіти затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898, наказу Міністерства освіти і науки України 19 лютого 2021 року № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти».

З урахуванням поетапного переходу закладів освіти на здійснення діяльності за новими Державними стандартами у 2023/2024 навчальному році освітня програма закладу освіти може розроблятися на основі:

- ✓ **для 1-4 класів** - Державного стандарту початкової освіти (2018), типових освітніх програм (наказ МОН від 08.10.2019 № 1273).
- ✓ **У 5 х – 6 х класах** - Державного стандарту базової середньої освіти затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898, наказу Міністерства освіти і науки України 19 лютого 2021 року № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти», Модельних освітніх програм, рекомендованих МОН України відповідно наказу МОН від 12.07.2021 № 795 "Про надання грифа "Рекомендовано Міністерством освіти і науки України" модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти".
- ✓ **У 7 -11 класах** закладів загальної середньої освіти освітній процес здійснюватиметься відповідно до таких типових освітніх програм: «Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти II ступеня», затверджена наказом МОН від 20.04.2018 № 405; «Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти III ступеня», затверджена наказом МОН від 20.04.2018 № 408 (у редакції наказу МОН від 28.11.2019 №1493 зі змінами, внесеними наказом МОН від 31.03.2020 № 464).

Організація освітнього процесу в умовах воєнного стану організовується відповідно до статті 57, Закону України «Про освіту», пунктів 1 та 2 пункту, пункту 3 наказу МОН України від 28 березня 2022 р. № 274 «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні» та пункту 8 Положення МОН України, затвердженого постановою КМ України від 16 жовтня 2014 року № 630.

Згідно положень Закону «Про освіту» та в процесі реалізації концепції Нової української школи в новому навчальному році розпочинається **упровадження нового змісту мистецької освіти в основній школі в 6 класах.**

Звертаємо увагу, що в 5 та 6 класах викладання мистецтва ведеться відповідно обраних модельних навчальних програм, відповідно переліку десяти освітніх галузей (наказ МОН від 12.07.2021 № 795 "Про надання грифу "Рекомендовано Міністерством освіти і науки України" модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти") та відповідно наказу Міністерства освіти і науки України 19 лютого 2021 року № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» створив власну освітню програму закладу загальної середньої освіти, розроблену на основі Типової освітньої програми, відповідно до частини третьої статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту».

До переліку модельних програм, які мають гриф МОН України увійшли наступні: Мистецьку освітню галузь реалізують 4 (чотири) модельні навчальні програми інтегрованого курсу «Мистецтво» та 1 програма міжгалузевого інтегрованого курсу «Драматургія і театр».

Програми розміщено на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/>) та сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/>).

Кожна із запропонованих модельних навчальних програм стали основою для розроблення нової навчальної та навчально-методичної літератури для учнів 6 класів для використання в новому 2023-2024 навчальному році.

Наголошуємо, що Типовою освітньою програмою на реалізацію мистецької освітньої галузі та, відповідно, інтегрованого курсу «Мистецтво» рекомендовано дві години на тиждень. Усі модельні навчальні програми інтегрованого курсу «Мистецтво» розраховано на рекомендовану кількість годин. Тож для повноцінної реалізації освітньої галузі і досягнення обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти, в навчальному плані закладу освіти рекомендовано виділяти 2 навчальні години на тиждень. Звертаємо увагу, що для

формування в учнів мистецьких компетентностей та реалізації практико-орієнтованого компоненту змісту програм предмети мистецької освітньої галузі мають викладати вчителі зі спеціальною мистецькопедагогічною освітою (вчитель музичного мистецтва, вчитель образотворчого мистецтва, вчитель художньої культури).

Враховуючи те, що програма інтегрованого курсу представляє органічне поєднання змісту різних видів мистецтва з домінантністю музичного і образотворчого, цей курс може викладати як один, так і два вчителі (вчитель музичного мистецтва; вчитель образотворчого мистецтва), які мають співпрацювати у команді, узгоджуючи планування своїх уроків.

У разі викладання цього курсу двома вчителями заклад освіти створює на основі модельної навчальної програми навчальну програму закладу освіти, де виокремлюється дві складові за видами мистецтва із зазначенням відповідної кількості годин «Мистецтво: музичне мистецтво» (1 година на тиждень), «Мистецтво: образотворче мистецтво» (1 година на тиждень). Відповідно у класному журналі для кожної складової відводяться окремі сторінки, на яких після назви інтегрованого курсу через двокрапку прописується уточнення: «Мистецтво: музичне мистецтво», «Мистецтво: образотворче мистецтво». Водночас наголошуємо, що необхідною умовою реалізації завдань мистецької освітньої галузі є дотримання інтегративного підходу через узгодження програмового змісту і результатів навчання з різних видів мистецтва. Тому необхідною умовою є упровадження інтегрованого курсу «Мистецтво» протягом усього навчального року, не виокремлюючи його складові (музичну, образотворчу) в окремі навчальні періоди (семестри).

У 2023-2024 навчальному році зміст мистецької освітньої галузі може реалізовуватися як через інтегрований курс «Мистецтво» (1-4, 5-9 класи), так і через окремі предмети за видами мистецтва: образотворче мистецтво і музичне мистецтво (в початковій школі 1-4 класи та базовій основній школі 5-6, 7-9 класах) та інтегрований навчальний курс за вибором «Мистецтво» (в старшій школі 10-11 класи).

Зважаючи на обставини, що склалися в країні у зв'язку з російською агресією, навчання дітей у попередньому семестрі могло відбуватися в різних умовах. Ймовірно, що умови взагалі були відсутні. Тому педагогам слід максимально лояльно на початку навчального року на основі діагностики спостереження, здійснювати повторення (або вивчення) навчального матеріалу, який діти мали опанувати у попередньому навчальному семестрі. І тільки на основі дитячого мистецького досвіду конструювати подальший освітній процес.

«Нова українська школа» проголосила домінування в освіті компетентностного і діяльнісного підходів у навчанні. Адже сьогодні недостатньо просто засвоїти окремі знання, набути певні уміння, важливо навчитись їх застосовувати як у типових, так і в нестандартних, нових для дитини ситуаціях. Це дає змогу сформувати ціннісне ставлення до цих знань, навчитись адаптуватись та шукати шляхи ухвалення рішень у різноманітних ситуаціях. Тобто навчання мистецтву не має окреслюватися в межах уроку, мистецький досвід, який дитина набуває, має поширюватися і застосовуватися в різних її життєвих ситуаціях.

Зазначимо, що для реалізації цих завдань у дитини мають системно і послідовно формуватися предметні мистецькі (музичні, образотворчі тощо)

компетентності – мистецькі знання, уміння і ставлення, які дитина вільно могла би застосовувати у житті.

У сфері загальної мистецької освіти накопичено великий методичний і педагогічний досвід, який має залишатися базисом у навчанні мистецтву в закладах загальної середньої освіти.

Водночас, сучасне покоління дітей потребує пошуку нових шляхів пізнання мистецтва, тому ефективним є педагогічно доцільне поєднання традиційних методів та прийомів із сучасними, зокрема інтерактивними, дослідницькими та іншими. Головне – максимально залучати різноманітні форми і види діяльності, адже вислів китайського філософа Конфуція про «те, що я чую - я забуваю, те, що я бачу - я пам'ятаю, а те, що я роблю - я розумію» в контексті реалізації ідей Нової української школи набуває актуальності й усвідомлення того, що в нашому гіперінформаційному суспільстві з величезною кількістю інформації, усвідомлення і засвоєння може відбуватися тільки в процесі ДІЯЛЬНОСТІ, а цей вислів можна доповнити «а те, що я роблю – я розумію і застосовую».

Саме тому державні стандарти освіти і модельні навчальні програми не визначають кількісну чи якісну складову інформації (мистецького змісту), яку дитина має засвоїти в процесі навчання. Провідними є результати навчання, які мають проявлятися через певні дії учнів – як вияв сформованості у них визначених умінь, розуміння мистецьких понять, виявлення емоційного ставлення тощо. Тож актуальним стає переформатування методів і прийомів навчання від ілюстративно-пояснювальних – до інтерактивних, дослідницьких, творчих тощо, що сприятиме формуванню у підлітків потреби в активному здобутті нових знань та умінь, позитивного емоційного ставлення до пізнання, розвитку критичного мислення тощо. Вчитель самостійно обирає освітні технології, види мистецької діяльності учнів, мистецькі твори для сприймання (орієнтуючись на критерій їх високої

художньої якості), визначає обсяг годин для опанування розділу (теми) програми і досягнення учнями очікуваних результатів навчання тощо

Предмети освітньої галузі «Мистецтво» спрямовані на розвиток емоційно почуттєвої сфери учнів, формування їх художньо-образного, асоціативного, критичного мислення; створення сприятливих умов для продукування креативних ідей, реалізацію власних творчих потреб у художній діяльності та пізнанні. Водночас, через образний зміст творів мистецтва, відкриваються широкі можливості ефективно впливати на виховання патріотизму, моралі та інших цінностей.

Мета викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» реалізується в таких завданнях:

- збагачення духовного світу й виховання цінностей учнів у процесі освоєння мистецьких надбань людства;
- виховання пошани до культурних надбань духовної і матеріальної спадщини;

- розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей, художньо-образного мислення й художніх інтересів;
- сприяння творчому самовияву та розвитку індивідуального стилю учня / учениці через мистецтво;
- поглиблення знань про види мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови;
- формування передбачених Державним стандартом базової середньої освіти мистецьких умінь і ставлень;
- розвиток умінь сприймати мистецтво в соціальному та культурному контексті;
- навчитися застосовувати мистецтво для саморефлексій та самопізнання.

Викладання предметів освітньої галузі «Мистецтво» в 5 -6 класах адаптаційного циклу реалізує визначені в Державному стандарті ціннісні орієнтири та ключові компетентності, а саме: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки й технологій; інноваційність; екологічна й інформаційно-комунікаційна компетентності; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності; підприємливість і фінансова грамотність, а також пріоритетна для мистецької галузі культурна компетентність.

Всі уроки мистецтва повинні будуватись на основі компетентнісного, інтегративного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та культурологічного підходів, які зумовлюють дидактично доцільне визначення змісту навчання мистецтва і широку палітру методичного інструментарію вчителя.

Упровадження нового змісту мистецької освіти в 6 класах в новому 2023-2024 н.р. Планування мистецької діяльності для здобувачів освіти в новому навчальному році

С.В. Гловацький,
методист лабораторії виховної роботи
предметів мистецької освітньої галузі комунального навчального закладу «
Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників
Черкаської міської ради»

Новизною навчального року є упровадження нового змісту мистецької освіти в 6 класах. Викладання мистецтва в новому 2023-2024 н.р. ведеться відповідно навчальної програми закладу освіти, в якій визначено загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційному циклі (5-6 класи); на основі якої створюється навчальний план, відбувається розподіл годин для викладання мистецтва (1 варіант – 70 годин на рік – дві години на тиждень або 2 варіант – 35

годин на рік – одна година на тиждень) та обираються відповідні форми і методи організації освітнього процесу, обирається відповідний інструментарій оцінювання.

Вагомою методичною допомогою вчителю під час підготовки до уроку і його конструюванні є підручники та інше навчально-методичне забезпечення. Акцентуємо, що підручник – це, щонайперше, навчальне видання для учнів. Водночас, кожен з підручників – це відібраний і системно викладений мистецький контент, збагачений різноманітними методичними (система запитань) і дидактичними (різні види навчальних завдань) матеріалами.

Для учнів 6 класу різними авторськими колективами створено підручники інтегрованого курсу «Мистецтво», що мають гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». Їх електронні версії розміщено в електронній бібліотеці Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» (<https://lib.imzo.gov.ua/>).

Для упровадження нового змісту мистецької освіти в 6 класах рекомендовано наступні підручники:

- ✓ «Мистецтво», підручник інтегрованого курсу для 6 класів закладів загальної середньої освіти (авт. Аристова Л.С., Чен Н.В.);
- ✓ «Мистецтво», підручник інтегрованого курсу для 6 класів закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л.М.);
- ✓ «Мистецтво», підручник інтегрованого курсу для 6 класів закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л.Г.);
- ✓ «Мистецтво», підручник інтегрованого курсу для 6 класів закладів загальної середньої освіти (авт. Рубля Т.Є., Мед І.Л, Наземнова Т.О., Щеглова Т.Л.);
- ✓ «Мистецтво», підручник інтегрованого курсу для 6 класів закладів загальної середньої освіти (авт. Гайдамака О.В., Лемешева Н.А.);
- ✓ «Мистецтво», підручник інтегрованого курсу для 6 класів закладів загальної середньої освіти (авт. Кізілова О.Г., Гринишина Л.М.).

Зазначаємо, що вибір варіантів викладання мистецтва здійснюється з урахуванням фахової підготовки кадрового складу педагогічних працівників школи та погоджується педагогічною радою. За умови обрання закладом загальної середньої освіти окремого викладання через окремі предмети, в освітній програмі школи зазначаються окремі навчальні предмети автономного викладання: «Мистецтво: образотворче мистецтво», «Мистецтво: музичне мистецтво», - на які відводиться по 1 годині на тиждень.

У 6 класі, коли здійснюється поступовий перехід наступної ланки базової освіти, універсальною суперпозицією інтеграції змісту стає поняття «жанри мистецтв». Цей зміст розкривається на матеріалі музичного, образотворчого мистецтва, хореографії, театрального мистецтва, кіномистецтва, мистецтва мультиплікації, а також через їхню взаємодію.

Планування мистецької діяльності для здобувачів освіт в новому навчальному році

Засадничим нормативним документом для закладів загальної середньої освіти є Типові освітні програми та модельні навчальні програми, які через очікувані результати навчання конкретизують, чого саме мають навчитися здобувачі освіти на певному циклі навчання.

Вчитель мистецьких дисциплін задля досягнення визначених програмами освітніх результатів навчання може самостійно визначати тематику навчання, мистецький контент (художній матеріал), обсяг годин на вивчення окремої теми, поурочний розподіл опанування кожної теми, технології навчання тощо. Мистецькі твори для сприймання та виконання учнями мають відповідати критеріям їх високої художньої якості, цікавості для учнів і відповідності їх віку.

Вчитель самостійно складає календарно-тематичний план (та відповідно за ним поурочні плани для кожного класу) за обраним підручником, відповідно до якого він здійснює навчання здобувачів освіти.

Необхідною умовою реалізації завдань мистецької освітньої галузі є дотримання **інтегративного підходу** у навчанні. Для якісної реалізації інтегрованого підходу у навчанні мистецтву на допомогу вчителю можуть бути підручники. Кожен із підручників, відповідаючи типовим освітнім програмам, представляє авторську модель інтегрованої мистецької освіти (тематизм, твори для сприймання і творення, система завдань тощо). Втім, підручник - це навчальне видання для учня, інструмент для оптимізації його (її) навчання. Педагогу він може слугувати орієнтиром для конструювання уроків у частині визначення тематизму, добору мистецького матеріалу та методичного інструментарію. Для реалізації педагогічних завдань на кожному уроці вчитель має право додатково використовувати різний мистецький контент та методичний інструментарій, який не охоплено змістом підручника.

В загальній мистецькій освіті системно і послідовно впроваджується інтегрований підхід в навчанні. Зокрема, у початковій школі він реалізується переважно на засадах тематичної інтеграції. В базовій та старшій школі, крім тематичної, застосовуються й інші види інтеграції, зокрема, естетикомистецтвознавча (художньо-мовна, жанрова, художньо-стильова тощо).

Зокрема, опанування учнями особливостей мови різних видів мистецтва у 6 класі (ця ідея є наскрізною в усіх модельних навчальних програмах інтегрованого курсу «Мистецтво») може здійснюватися в межах тематичної інтеграції, коли певна світоглядна тема розкривається через сприймання інтерпретацію творів різних видів мистецтва, художньо-творчу діяльність дітей і знайомство з особливостями мови мистецтва. Водночас, дослідження мови різних мистецтв, сприятиме опануванню і порівнянню багатьох суголосих мистецтвознавчих понять (наприклад, ритм, контраст, штрих тощо), що є ознакою мистецтвознавчої інтеграції. Інтегрований підхід – не має бути самоціллю.

В освітньому процесі це має бути збалансовано і педагогічно доцільно. Багаторічний досвід упровадження інтегрованого підходу в загальній мистецькій освіті засвідчив, що під час конструювання уроку мистецтва для розкриття, емоційного посилення певної світоглядної теми навколо домінантного виду мистецтва (зазвичай, це - музичне і образотворче мистецтво) «залучаються» твори інших видів мистецтва. Таким чином, на уроці певна тема, щонайперше розкривається завдяки мові одного (домінантного) виду мистецтва, а твори (або види діяльності) з інших видів доповнюють і збагачують загальне сприйняття.

Слід пам'ятати, що основним нормативним документом, що визначає зміст та вимоги освіти в закладі освіти є типова освітня програма, а підручник - один із педагогічних засобів, що допомагає розв'язувати освітні завдання, визначені програмою.

Оцінювання мистецької діяльності учнів у Новій українській школі

С.В. Гловацький,
методист лабораторії виховної роботи
предметів мистецької освітньої галузі комунального навчального закладу
«Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних
працівників Черкаської обласної ради»

Оцінювання досягнень учнів в галузі мистецької освіти необхідно здійснювати у площині формувального та підсумкового видів оцінювання. Ураховуючи провідний принцип Нової української школи – дитиноцентризм, оцінювання має бути, щонайперше, особистісно орієнтованим, і віддзеркалювати динаміку розвитку дитини, визначати її особисті переваги, досягнення у пізнавальній, художньо-творчій, іншій діяльності. Саме на це спрямовує формувальне оцінювання, яке орієнтує вчителя на спостереження за навчальним поступом кожного учня/учениці. Такий вид оцінювання триває постійно упродовж навчання дитини у школі. При цьому особливості дитини можуть впливати на темп навчання, внаслідок чого вона може досягати вказаних результатів раніше або пізніше від завершення зазначеного циклу чи рівня.

Тобто, по суті, формувальне оцінювання – це один з педагогічних інструментів у реалізації особистісно орієнтованого підходу в освіті. *Формувальне оцінювання* може здійснюватися у формі само- та взаємооцінювання, зокрема учні співставляють досягнутий результат своєї діяльності з її метою, аналізують успіхи і причини індивідуальних невдач у вивченні навчального матеріалу та визначають можливі шляхи їх подолання. Орієнтирами для здійснення формувального оцінювання є очікувані результати навчання учнів, визначені модельною навчальною програмою. Їх

використовують для організації постійного спостереження за динамікою 7 формування певних умінь та навичок, що співвідносяться з очікуваними результатами та особистим розвитком учня (учениці).

Також їх використовують для обговорення навчального поступу з учнями та їхніми батьками або особами, які їх опікують. Варто зазначити, що формувальне оцінювання є важливим і необхідним підґрунтям для підсумкового оцінювання – визначення співвідношення досягнень учня/учениці очікуваним результатам, зафіксованим у навчальних програмах.

Адже від того, як учень/учениця виявляє/демонструє той чи той очікуваний результат навчання встановлюється рівень його досягнення, зокрема: коли учень/учениця не виявляє (або здебільшого не виявляє) визначеного очікуваного результату навчання, рівень його сформованості оцінюється як початковий; якщо учень/учениця виявляє визначені результати за допомогою педагога (або переважно за допомогою чи спонуканням педагога) – це середній рівень; про достатній рівень сформованості того чи того уміння свідчить його самостійне виявлення підлітком; високим рівнем оцінюється учень/учениця, який(-а) демонструє визначені результати навчання, може застосувати їх у нестандартних навчальних ситуаціях, проявляє ініціативність, творчість, оригінальність.

У мистецькій освітній галузі рівень досягнення обов'язкових результатів навчання Державного стандарту базової середньої освіти і, відповідно, в модельних навчальних програмах як досягнення очікуваних результатів навчання на певний період навчання встановлюється через: вияв обізнаності учня/учениці у сфері мистецтва, зокрема розуміння особливостей того чи того виду мистецтва (мови, жанрів тощо); демонстрацію учнями/ученицями практичних умінь у галузі мистецтва; виявлення учнями/ученицями естетичного ставлення - емоційного, оцінного, критичного, до творів мистецтва, різних мистецьких явищ повсякдення, власної творчості та творчості інших.

Саме тому оцінювання результатів навчання в мистецькій освітній галузі визначено за критеріями: пізнання та аналіз інтерпретація творів мистецтва; практична мистецька діяльність; емоційне ставлення до мистецтва, показники яких узгоджено з результатами навчання Державного стандарту базової середньої освіти.

У разі визначення закладом освіти бальної системи оцінювання, необхідно враховувати відповідність рівнів до визначених балів оцінювання навчальних досягнень учнів:

- П (початковий рівень) – від 1 до 3 балів;
- С (середній рівень) – від 4 до 6 балів;
- Д (достатній рівень) – від 7 до 9 балів;
- В (високий рівень) – від 10 до 12 балів.

Оцінювання результатів навчання учнів 6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, будуть здійснюється на основі методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового

Державного стандарту базової середньої освіти (наказ МОН № 289 від 01.04.2022 року).

Основними видами оцінювання результатів навчання учнів, що проводяться закладом, є формувальне, поточне та підсумкове: тематичне, семестрове, річне. За вибором закладу оцінювання може здійснюватися за системою оцінювання, визначеною законодавством, або за власною шкалою.

До використання пропонується модель оцінювання навчальних досягнень учнів у межах Нової української школи. Тепер замість звичних табелів у кінці навчального року учні отримують свідоцтва досягнень. Така модель оцінювання ґрунтується на формувальному оцінюванні, яке дає можливість зробити оцінювання саме процесу навчання, а не тільки результату та поступу учня. На перший план виходять два види оцінювання, хоча їх на багато більше, адже Ви знаєте, що оцінювання має багато функцій. Це і діагностика і мотивація і розвиток і виховання і контроль і перевірка і багато інших функцій.

На підставі нормативних документів, педагоги мають здійснювати оцінювання мистецьких досягнень на підставі нормативних документів, а також кожний учитель, кожен освітній заклад обирають власні правила процедури оцінювання, що повинні бути схваленими педагогічною радою закладу. Педагог може використовувати різні підходи до оцінювання, враховуючи свободу вибору вчителя. Вчитель відстежує особистий розвиток кожного учня або учениці, який досвід набуває художньо-мистецький для того, щоб побудувати розвиток за індивідуальною траєкторією подальшого розвитку. Відповідно нормативних правил кожен учень отримує свідоцтво досягнень, що відображає результати навчальних досягнень учня/учениці 6 класу. Рекомендовано у класних журналах і в Свідоцтві перед виставленням підсумкової оцінки у відповідних графах результатів навчання зазначати першу літеру («В», «Д», «С», «П»), що відповідає назві рівня досягнень орієнтовних критеріїв оцінювання результатів навчання з предметів (Високий, Достатній, Середній, Початковий) або за допомогою виставлення відповідних балів.

Звертаємо увагу, що система оцінювання результатів навчання в *освітній галузі «Мистецтво»* здійснюється на позитивному ставленні до кожного учня, і враховувати не рівень недоліків та прорахунків а рівень особистих досягнень. Визначення досягнень учнів у рівнях (Високий, Достатній, Середній, Початковий) з мистецтва нададуть змогу вчителю об'єктивно, але водночас, не пригнічуючи особистість, оцінити тих, хто не має яскраво виражених художніх чи фізичних здібностей, проте характеризується сумлінним ставленням до навчання, активністю, ініціативністю. За рішенням педагогічної ради заклад освіти може відмовитись від оцінювання навчальних досягнень учнів з предметів освітньої галузі «Мистецтво».

Особливу увагу акцентовано на тому, що заклади освіти мають право на свободу вибору форм, змісту та способів оцінювання за рішенням педагогічної ради.

Необхідною умовою реалізації завдань мистецької освітньої галузі є дотримання інтегративного підходу через узгодження програмового змісту і

результатів навчання. Тому результати підсумкового оцінювання кожного учня/учениці мають бути інтегровані з урахуванням усіх видів діяльності на уроках з усіх видів мистецтва – пізнання та аналіз-інтерпретація творів мистецтва, практична діяльність в галузі мистецтва, виявлення естетичного ставлення (емоційного, оцінного, критичного), види комунікації через мистецтво.

У разі викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» двома вчителями і наявності відмінності рівнів очікуваних результатів навчання зі складових інтегрованого курсу, під час підсумкового оцінювання обидва вчителі мають враховувати динаміку особистих навчальних досягнень учня /учениці з різних видів мистецтва та узгоджено встановлювати підсумковий рівень досягнень очікуваних результатів навчання на користь учня.

Загальна підсумкова оцінка з інтегрованого курсу, узгоджена між двома вчителями, має виставлятися на кожній із двох відповідних сторінок журналу.

Рекомендації щодо вивчення мистецтва в умовах воєнного стану

С. В. Гловацький,
методист лабораторії виховної роботи
предметів мистецької освітньої галузі
комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут
післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Заклади загальної середньої освіти, незалежно від обраної форми навчання, продовжують реалізувати ті освітні програми, які були обрані і затверджені для організації навчання в новому навчальному році.

Для тимчасово переміщених учнів, які навчались за освітніми програмами, які відмінні від тієї, яку реалізують у закладі освіти, у тому числі працювали за іншими підручниками, учитель адаптує навчальний матеріал з урахуванням того, що вже опановано учнем.

З метою індивідуалізації навчання рекомендуємо учителю у зручній для нього і методично доцільній спосіб (під час спостережень за роботою учня на перших уроках/заняттях, під час співбесіди в позаурочний час тощо) визначити готовність учня до подальшого опанування освітньої програми.

Для вирішення проблеми забезпечення тимчасово переміщених учнів підручниками (за умови, якщо паперових підручників не вистачає) рекомендуємо користуватися електронними версіями чинних підручників для учнів 1-4 та 5-6, 7-9, 10-11 класів, доступ до яких відкритий за покликаннями: підручники для 1 класу – <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/1-klas/>;

підручники для 2 класу – <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/2-klas/>;

підручники для 3 класу – <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/3-klas/>;

підручники для 4 - 11 класів <https://uahistory.co/pidruchniki/art.php>

Ураховуючи, що в умовах воєнного часу інтернет може працювати нестабільно, електронні версії підручників можна завантажити на носій інформації. Дистанційне навчання учитель може здійснювати в синхронному й асинхронному режимах з використанням електронних освітніх платформ (Google Workspace, Google Classroom, Нові Знання, HUMAN.UA) і комунікаційних онлайн сервісів та інструментів (Zoom, Skype, Team, базові сервіси Google: Gmail, Календар, Meet,

Jamboard, Chat, Hangouts, YouTube та інші). В умовах воєнного часу особливістю дистанційного навчання є ймовірність під час онлайн-зустрічей ситуацій, коли вмикається сигнал «Увага всім! Повітряна тривога». У таких випадках рекомендуємо під час онлайн уроку спокійно повідомити учням, що оголошено сигнал «Увага всім! Повітряна тривога», зацентувати увагу учнів фразою «Ви йдете в безпечне місце, яке встановлено вашою родиною», пропонуєте учням натиснути кнопку «вийти з конференції» та кнопку «вимкнення комп'ютера»; дочекатись, щоб усі учні вийшли з онлайн конференції. Привертаємо увагу, що учні мають можливість дистанційно навчатись у приватних закладах освіти, які в період воєнного часу надають безкоштовно доступ до навчальних матеріалів на своїх платформах. Інформацію про організацію навчання у таких закладах розміщено на їх сайтах (до прикладу: <https://www.atschool.com.ua/>;

<https://optima.school/> тощо). Для учнів, які з певних обставин не можуть долучитися до навчання під керівництвом педагогів, підготовлено Всеукраїнський єдиний розклад (<https://mon.gov.ua/ua/vseukrayinskij-rozklad>), у якому систематизовано навчальні загально-розвивальні матеріали для самостійного опрацювання.

В умовах воєнного стану набуває особливостей психологічний супровід всіх учасників освітнього процесу. Пропонуємо вчителям початкових класів, практичним психологам, соціальним педагогам (в закладах освіти, де вони є), проводити мотиваційні п'ятихвилинні «ранкові зустрічі», у тому числі психологічні хвилинки для учнів усіх вікових категорій (залежно від форми навчання онлайн чи в реальному часі).

Матеріали для таких щоденних заходів представлені у Всеукраїнському єдиному розкладі. Ними можуть скористатися усі учасники освітнього процесу, незалежно від обраної форми навчання. індивідуальні онлайн консультації тощо. Обліковувати участь в освітньому процесі учня, який тимчасово переміщений, рекомендуємо в Класному журналі того закладу загальної середньої освіти, до навчання у якому він приєднався, з поміткою «учень/учениця тимчасово переміщений/а» (ТП), з подальшою передачею інформації про результати

навчання за основним місцем навчання. Особову справу на учнів, які тимчасово переміщені, доцільно формувати у тому випадку, якщо учень/учениця зараховується на постійне навчання до закладу загальної середньої освіти.

На допомогу вчителю мистецтва знадобляться конспекти уроків мистецтва до підручників, електронна база даних ІМЗО, навчальні і методичні матеріали, посібники електронної платформи «Нової української школи», майстер-класи платформи все освіта та ін.

- ✓ Електронна платформа «Нова українська школа», www.nus.inf.ua
- ✓ Електронна платформа «Весосвіта», <https://vseosvita.ua/>
- ✓ Електронна база даних ДНУ ІМЗО МОН України (електронні версії підручників <https://imzo.gov.ua/>).

Формування ключових компетентностей має відбуватися системно і природньо упродовж усього періоду навчання. Для якісного вивчення предметів художньо-естетичного циклу варто використовувати наступні інтернет-ресурси:

<https://youtu.be/IWE12ehv-E4>

<https://youtu.be/DTprdtGCTs>

<https://youtu.be/XJPqbph896I>

<https://youtu.be/PgcrLj2DAkM>

<https://youtu.be/XgdHsp9oJZ0>

<https://youtu.be/UE6bgT5yPh0>

<https://youtu.be/BF7pmimzjBs>

<https://youtu.be/hqabYOkca5k>

<https://youtu.be/WBYOy1jr-2Q>

<https://youtu.be/8kQZHYbZkLs>

<https://youtu.be/3msv8WgKA5Y>

<https://youtu.be/1JhULAjxa0k>

<https://youtu.be/1ooqT5HtZSE>

<https://youtu.be/1KprLT-JxPY>

<https://youtu.be/SZXdodWkYGM>

<https://youtu.be/RpxVuCTcZwc>

<https://youtu.be/ekQ3aGcezb4>

Як звучать дримба, окарина, дводенцівка, дуда
<https://youtu.be/1NMwXhCWtEk> Басоля <https://youtu.be/LddtMeG7z9g>

Відомі українські композитори - Олександр Іванович Білаш <https://youtu.be/II-cxZ9dH14>

Відомі українські композитори - Григорій Гурійович Верьовка
<https://youtu.be/t628qTfKSZQ>

Відомі українські композитори - Георгій Іларіонович Майборода
<https://youtu.be/fPaiboUi9k>

Творчість українських академічних співаків: Ой, пряду, пряду (полтавська) Опр. А. Рудницького. Марія Сокіл-Рудницька, 1941 <https://youtu.be/JHlsOt9vZ8o> Через дорогу там кума моя. Опр. М. Вериківського. Іван Раїнський 1938 https://youtu.be/8-jb_uXa5VM На березу дуб похилився. Опр. М. Вериківського. Іван Раїнський 1938 <https://youtu.be/3mPmTWnqts0> А попід терен. Опр. Я. Степового. Іван Раїнський 1938 <https://youtu.be/tHEe1jkpt0c> Коли б мені така молодиця. Опр. М. Лисенка. Машір, Басманів 1928 https://youtu.be/3sqDrrZg_ig

Фізкультвілки для уроків освітньої галузі «Мистецтво»:

<https://youtu.be/p8RBdsywp7g>
<https://youtu.be/W2fHg0qGI14>
<https://youtu.be/3Os2JN-rvpI>

<https://youtu.be/kH3OZ5ZRnUw>
<https://youtu.be/A09aJ3gvLWs>

Для вчителів мистецької галузі пропонуються такі інтернет-ресурси:

1. Відеоуроки для освоєння сервісів дистанційного навчання https://coggle.it/diagram/Xm_UXmVe0zaTPeSy/t
2. Коберник Іванна. «Дистанційне навчання під час карантину: що робити школам, батькам і МОНУ» (<https://nus.org.ua/view/dystantsijne-navchannya-pidchas-karantynu-plan-dij-dlya-shkil-batkiv-i-mon/>):
3. Гайдученко Юрій. Покрокова інструкція «Як організувати дистанційне навчання учнів» <https://osvitoria.media/experience/yak-organizuvaty-dystantsijnenavchannya-uchniv-pokroкова-instruktsiya/>.
4. Безкоштовний сервіс онлайн-тестів (освітній проєкт «На урок») (<https://naurok.com.ua/post/organizaciya-distanciyno-roboti-pid-chas-karantynu>)
5. Терещенко Ірина. Як організувати дистанційне навчання під час карантину? <https://pedpresa.com.ua/201392-yak-organizuvaty-dystantsijnenavchannya-pid-chas-karantynu.html>
6. Відеоуроки для дистанційного навчання (1-11 класи) <https://pedpresa.com.ua/vu>
Цікаві матеріали та презентації інтернет-ресурсів:
<http://artclassic.edu.ru/catalog.asp>
– Автентична Україна: нематеріальна спадщина; оперні театри, дерев'яні церкви, музеї просто неба <http://namu.kiev.ua/>
– Національний художній музей України <http://honchar.org.ua/pro-muzej/>
– Національний центр народної культури «Музей Івана Гончара» <http://www.mundm.kiev.ua/>
– Національний музей українського народного декоративного мистецтва <http://www.derev.org.ua/index.html> – дерев'яні храми України <http://hutsul.museum/>
– Національний музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття імені Йосафата Кобринського <https://artclass.lviv.ua/uk/vseukrayinskyj-ostvitno-mystetskyj-chasopysartklas/>
– Всеукраїнський передплатний часопис-книга «Артклас» <https://nuau1938.wixsite.com/nuauum>
– сайт Національної спілки художників України <http://www.naoma.edu.ua/>
– сайт Національної Академії образотворчого мистецтва і архітектури <https://proartgallery.com.ua/>
– мистецька галерея у Львові <https://museumshevchenko.org.ua/>
– Національний музей Тараса Шевченка <https://classical.suspilne.media/108>
– сайт аудіозаписів академічної музики із фондів Українського радіо www.canvas.com.ua/
– репродукції картин відомих художників http://www.louvre.fr/llv/commun/home_flash.jsp

- Лувр (Париж, Франція) <http://www.metmuseum.org> – Метрополітен (Нью-Йорк, США) <http://www.khm.at/>
- Музей історії мистецтва (Відень) <http://www.abc-people.com/typework/paint/index.htm>
- картинні галереї, біографії художників

МАТЕРІАЛИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Інтегроване навчання в НУШ: досвід, перспективи

С. В. Гловацький,
методист лабораторії виховної роботи
предметів мистецької освітньої галузі
комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут
післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

У часи реформування мистецької освіти та оновлення змісту мистецької освіти варто дотримуватись основних концептуальних засадах інтегрованого навчання в НУШ.

Мета і головні компоненти НУШ

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки України.

Головна мета НУШ – створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті.

НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням.

Формула НУШ складається з дев'яти компонентів:

1. Новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві.
2. Умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно.
3. Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками.
4. Сучасне освітнє середовище, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, освітян, батьків не лише в приміщенні навчального закладу.
5. Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.
6. Справедливий розподіл публічних коштів, який забезпечує рівний доступ усіх дітей до якісної освіти.
7. Децентралізація та ефективне управління, що надасть школі реальну автономію.

8. Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.

9. Наскрізний процес виховання, який формує цінності.

ДИТИНА — ІНДИВІДУАЛЬНІСТЬ

Нова українська школа співпрацює з позашкільними закладами освіти, враховуючи індивідуальні здібності дитини.

Автори концепції стверджують: «*НУШ, це - перехід від школи, яка напихає дітей знаннями, які дуже швидко застарівають, до школи компетентностей. (Competentia — у перекладі з латинської означає коло питань, у яких людина добре обізнана, має знання та досвід,)*».

БАТЬКИ – ПАРТНЕРИ

Вчителі допомагають батькам здобувати спеціальні знання про розвиток дитини.

За основу концепції беруть педагогіку партнерства: співпраця між учителем, учнем і батьками, які мають стати рівноправними учасниками освітнього процесу.

Учитель зможе готувати власні авторські навчальні програми, обирати підручники, методи, стратегії, засоби навчання. Серед методів навчання застосовуватимуть: ігри, соціальні, дослідницькі проекти, експерименти, групові завдання.

НУШ упроваджує новий зміст освіти, створює нове освітнє середовище, пропонує нову структуру школи, враховує виховання на цінностях, підготовку вмотивованого вчителя, орієнтацію на учня, справедливе фінансування, автономію школи тощо.

Дитячий організм не сприймає більше, ніж відведено природою для його віку. Реформа НУШ передбачає суттєву зміну структури середньої школи, щоб максимально врахувати фізичні, психологічні, розумові здібності дитини кожної вікової групи.

Структура Нової української школи:

- **початкова освіта** (тривалість – чотири роки);

Перший цикл Початкова освіта. Навчання починається, як правило, з шести років. Діти з особливими потребами зможуть вступати до школи у віці фізичної готовності. Тривалість перебування в початковій школі для таких дітей можна буде продовжити з доповненням корекційно-розвивального складника. Якість освіти, зокрема з іноземної мови, буде підвищено в кожній початковій школі. Навчання організовано за єдиним стандартом без запровадження предметів із поглибленим рівнем. Це дозволяє уникати соціального розшарування та відбору дітей у молодшому шкільному віці. Перший цикл початкової освіти допоможе учневі звикнути до шкільного життя.

У другому циклі початкової освіти в учнів формується почуття відповідальності й самостійність. Після закінчення початкової школи навчальні досягнення кожного учня повинні відповідати стандарту освіти на цьому рівні.

Державна підсумкова атестація здобувачів початкової освіти здійснюється лише для моніторингу якості освітньої діяльності закладів.

У початковій школі (як і в гімназії та ліцеї) не буде “одноденних” курсів або предметів. В одному класі не буває більше ніж 8 обов’язкових предметів.

- **базова середня освіта**, яка здобувається в гімназії (тривалість – п’ять років);

- **профільна середня освіта**, яка здобувається в ліцеї або закладах професійної освіти (тривалість – три роки).

Загальна тривалість повної загальної середньої освіти збільшується до 12 років.

На території Європи 11-річна пострадянська школа залишилася в Україні, Білорусі та Росії.

В усіх європейських країнах мінімальна тривалість здобуття повної загальної середньої освіти становить від 12 до 14 років.

Що таке інтеграція? Які її відомі та які є підходи до інтегрованого навчання?

Інтеграція (від лат. *integratio* – «відновлювання», «поповнення», від *integer* – «повний», «цілісний») – це стан внутрішньої цілісності, зв’язаності диференційованих частин і функцій системи, а також процес, що веде до такого стану.

Інтеграція – утворення або відновлення цілісності, вища форма взаємодії, тому що вона передбачає не лише взаємовплив і взаємозв’язок, а й взаємопроникнення елементів, координацію їх дій.

Інтегроване навчання – це сукупність послідовних та взаємопов’язаних дій учителя й учня.

Вони спрямовані на формування цілісної картини світу школяра на основі об’єднання навчального матеріалу з різних освітніх галузей (навчальних предметів).

При реалізації завдань інтегрованого навчання в новій українській школі, інтеграція розглядається не як механічне об’єднання окремих питань з різних навчальних предметів, а як їх органічне взаємопроникнення. Воно дає якісно новий результат, нове системне й цілісне утворення – формування цілісної картини світу.

Підходи до організації інтегрованого навчання:

- **мультидисциплінарний**: учитель орієнтується на певні навчальні предмети. Він інтегрує навчальний зміст з кількох предметів і при цьому не порушує цілісність самих навчальних дисциплін; інтеграція навчального матеріалу відбувається навколо певної теми;

- **міждисциплінарний**: взаємопроникнення навчального матеріалу з різних навчальних предметів є глибшим (наприклад, вивчення навчального матеріалу кількох освітніх галузей може відбуватися в межах одного інтегрованого курсу), освітні галузі ідентифікуються, але їх обриси не є такими чіткими як при мультидисциплінарному підході;

- трансдисциплінарний: вчителі розробляють навчальну програму на основі запитів учнів або сплановують навчання на основі проектів; при такому підході вчителі формують наскрізні навички в реальному контексті, адже учні вирішують реальну проблему.

Яким чином реалізується інтеграція в освітньому процесі?

Інтеграція в шкільному навчанні реалізується як у межах окремого навчального предмету, так і між різними навчальними дисциплінами. Коли вчитель встановлює зв'язки між блоками навчальної інформації (чи окремими темами) у межах кожного навчального предмета, він реалізує внутрішньопредметну інтеграцію. Якщо вчитель установлює зв'язки між окремими навчальними дисциплінами, він реалізує міжпредметну інтеграцію.

Інтеграція може відбуватися на різних рівнях:

- інтегровані уроки (окремі заняття),
- інтегровані курси, які вивчають протягом усього навчального року,
- проведення тематичних днів, тижня або блоків (кількох тижнів), робота над проектами.

Якщо інтеграція відбувається на основі змісту шкільних дисциплін навколо однієї теми, це тематичний підхід або, як його ще називають, контент-орієнтований. Теми для таких днів, тижнів або блоків можна обрати з модельної навчальної програми або запропонувати учням конкретного класу визначитися з тим, що їх нині цікавить.

Тематичне навчання – це навчання на основі інтеграції змісту навчального матеріалу з різних навчальних дисциплін навколо однієї теми.

В Україні впроваджуються різні моделі тематичного навчання.

За цими моделями тема вивчається впродовж: дня – тематичний день; тижня – тематичний тиждень; декілька тижнів – тематичний блок.

Діяльнісний підхід — це інтеграція навичок, орієнтована на формування способів дій. Наприклад, щоб діти навчилися порівнювати, вчитель пропонує порівнювати слова, числа, предмети, малюнки, рухи одночасно на уроках з різних предметів.

Пригадаємо, що таке методи навчання. Які методи використовуються в інтегрованому навчанні?

Метод навчання, за якого дитина не отримує знання в готовому вигляді, а здобуває їх сама у процесі власної навчально-пізнавальної діяльності, називається діяльнісним методом.

Інтегроване навчання ґрунтується на комплексному підході. Межі між предметами стираються, а навчальний процес стає частиною загальної картини світу. Учителі заохочують учнів шукати зв'язок між дисциплінами, опиратися на вже набуті знання і навички з різних сфер. Це, у свою чергу, навчає їх критично мислити, краще розуміти, засвоювати та застосовувати загальні поняття, толерантно ставитися до різних цінностей і поглядів, бути здатними приймати рішення, оцінювати інформацію та виконувати нові завдання.

Отже, освітня інтеграція – це інтеграція в життя»

Розвиток компетентностей для життя – одна з ключових цілей Нової української школи. Державний стандарт визначає **11** ключових компетентностей:

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами;
- математична компетентність;
- компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності;
- культурна компетентність;
- підприємливість і фінансова грамотність.

Серед переваг інтегрованого навчання фахівці називають:

- розвиток так званих м'яких навичок, удосконалення теоретичних знань, розширення перспектив і можливостей для працевлаштування,
- краще розуміння глобального контексту та викликів у конкретній галузі, а ще – обізнаність щодо нетворкінгу та культури на робочому місці загалом.

Розвиток так званих «м'яких» навичок

Зверніть особливу увагу, що «м'якими», гнучкими навичками або метанавичками (*soft skills*) називають вміння, які виробляються протягом життя людини. Це так звані особистісні якості, які не піддаються вимірюванню.

Сюди можна віднести соціальні навички, емоційний інтелект, силу волі, завзятість, креативність, вміння протистояти стресам і знаходити спільну мову з оточуючими, здатність адаптуватися до змін в умовах життя й праці, здатність до навчання й т.д. Але головною складовою таких навичок є здатність до подальшого саморозвитку.

Взаємодія учнів і вчителів

Інтегроване навчання – це, певною мірою, виклик для педагогів, адже тоді вони самі мають мислити інтегровано, бути не лише вчителями, але й дослідниками, науковими керівниками, менеджерами чи навіть фасилітаторами, вчитися викладати предмет по-новому, шукати цікаві форми подання матеріалу, дослухатися до потреб учнів.

Так, без сумніву, цікаво може бути не лише дітям, а й педагогам. Моделюючи співпрацю, поєднуючи різні дисципліни, вчителі не лише створюють новий навчальний сенс, шукають нові, нестандартні форми подання матеріалу, але й покращують власну взаємодію та професійну атмосферу навчального закладу.

Тепер зупинимось на особливостях інтегрованого курсу «Мистецтво»

Інтегрований курс «Мистецтво»

Справжньою інновацією Нової української школи стало масове впровадження *інтегрованого курсу «Мистецтво»*, який до цього часу мав статус альтернативного, адже вчителі могли обирати його лише за бажанням замість традиційних автономних предметів музичного та образотворчого мистецтва.

Інтеграцію як педагогічне явище стимулюють сучасні медіа технології, які синтезують елементи аудіоальної, візуальної та кінестетичної інформації, зумовлюючи виникнення в дітей психологічного феномену синестезії – міжсенсорних асоціацій, і провокують інтегративний тип мислення. У віртуальному океані феноменально поєднуються словесні тексти і музичні звуки, яскраві візуальні образи і лапідарні символи, раціональні схеми і захоплива анімація, реальність і фантастика, правда і вимисел. І все це тією чи іншою мірою естетизується і перетворюється на потужний чинник духовного «виробництва людини».

Мета загальної мистецької освіти: у процесі сприймання творів вітчизняного і зарубіжного мистецтва і практичної художньої діяльності виховувати в учнів особистісно-ціннісне ставлення до мистецтва, розвивати загальні та спеціальні здібності, художньо-образне мислення, творчий потенціал особистості, забезпечити набуття учнями комплексу ключових і предметних компетентностей – здатності до художньо-творчої самореалізації і готовності до самовдосконалення.

Загальна мета конкретизується в основних завданнях – **навчальних, виховних, розвивальних:**

Навчальні завдання:

- засвоєння початкових знань, елементарних уявлень і понять провиди та жанри мистецтва, особливості художньо-образної мови музичного та візуального мистецтва у взаємозв'язках із синтетичними мистецтвами (хореографією, театром, кіномистецтвом);
- розширення художньо-естетичного досвіду, опанування елементарних художніх умінь та навичок практичної діяльності;
- набуття початкового досвіду створення художніх образів у процесі власної елементарної творчості;
- набуття предметних дієво-творчих компетентностей.

Розвивальні завдання:

- Збагачення емоційно-чуттєвої сфери;
- Розвиток художніх і загальних здібностей;
- Стимулювання художньо-образного мислення, виявів уяви та інтуїції;
- Формування універсальних якостей творчої особистості;
- Набуття компетентностей саморегуляції художньої діяльності.

Виховні завдання:

- Виховання естетичного ставлення до дійсності та емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва;

- Виховання світоглядних уявлень і ціннісних орієнтацій, розуміння учнями зв'язків музичного мистецтва з природним і предметним середовищем, життєдіяльністю людини, зокрема сучасною технікою, засобами масової інформації;

- Виховання здатності сприймати, інтерпретувати та оцінювати музичні твори, висловлювати особистісне ставлення до них, аргументуючи свої думки та оцінки;

- Виховання музичних інтересів, морально-естетичних ідеалів, потреб у художньо-творчій самореалізації та духовно-естетичному самовдосконаленні засобами музики відповідно до індивідуальних можливостей та вікових етапів розвитку;

- Набуття загально-культурних, комунікативних і соціально-практичних компетентностей.

Загальна дидактична структура інтегрованого курсу «Мистецтво»

Домінантні компоненти	
Музичне мистецтво	Візуальне мистецтво
Додаткові (супутні) компоненти	
Синтетичні мистецтва (хореографія, театр, кіно)	

Але в усі часи найважливішою формою був і залишається УРОК. Урок – основна форма організації навчання мистецтва в школі; його якість своєрідність залежить від цілей, характеру спілкування і взаємодії педагога з учнями, методів навчання та виховання. Тому уроки проводяться у різних формах: бесіда, діалог, дискусія, проєкт тощо.

Інтеграція загалом спрямована на ущільнення змісту уроку. Проведення навчання з екстенсивного на інтенсивний шлях. Це здійснюється за рахунок занять дублювання матеріалу(наприклад, вступних бесід чи узагальнень, словесних пояснень щодо спільних тем і термінів), активізації взаємодоповнюючих функцій різних видів мистецтв як компонентів змісту, гнучкого поєднання різних видів діяльності учнів.

В сьогоденні неможливо уявити викладання мистецтва без використання новітніх технологій. Які вони технології сучасного навчання мистецтва?

Педагогічні технології в інтегрованому навчанні

Класифікація педагогічних технологій:

- *За рівнем застосування* (загальнопедагогічні, предметні, локальні та модульні).

- *За провідним чинником психічного розвитку* (біогенні, соціогенні, психологенні).

- *За філософською основою* (матеріалістичні та ідеалістичні, діалектичні та метафізичні, наукові та релігійні, гуманістичні та антигуманні, антропософські й теософські. Вільного виховання та примусу тощо).

- *За науковою концепцією засвоєння досвіду* (асоціативно- рефлексорні, біхевіористські, розвивальні, сугестивні, нецролінгвістичні, гештальттехнології).

- *За ставленням до дитини* (авторитарні, дидактоцентристські, особистісно орієнтовані).

- *За орієнтацією на особистісні структури* (інформаційні, операційні, емоційно-художні й емоційно-моральні, саморозвитку, евристичні, прикладні).

- *За типом організації та управління пізнавальною діяльністю* (структурно-логічні, інтеграційні, ігрові, комп'ютерні, діалогові, тренінгові)

Види інтеграції в художньо-педагогічних технологіях:

- Світоглядний або тематичний, вид інтеграції, що здійснюється в межах певних спільних для різних видів мистецтва тем, пов'язаних із відображенням різних аспектів життя;

- Естетико-мистецтвознавчий вид інтеграції, що передбачає опанування споріднених для різних видів мистецтва понять і категорій 0 естетичних, художньо-мовних, жанрових тощо.

- Комплексний вид інтеграції, що передбачає одночасне поєднання кількох провідних інтеграторів із двох попередніх груп або ще й із додавання до них інших.

Тематична або світоглядна інтеграція

Цей вид інтеграції здійснюється на основі спільного тематизму, пов'язаного з відображенням явищ навколишнього життя у творах мистецтва. Тематичний принцип поєднання елементів змісту є найдоступніший для учнів початкової школи.

Технологічне забезпечення тематичної інтеграції, що втілює певну світоглядну ідею, досягається шляхом зіставлення і порівняння образів у різних видах мистецтва. Додатково варто емоційно підсилювати такі порівняння засобами мистецтва слова (вірші, прислів'я, загадки) та театралізації (діалоги з уявними або казковими героями, інсценізації тощо)

Підводимо підсумки навчання. Надайте відповіді на запитання: що таке інтеграція та інтегроване навчання? Назвіть види мистецтва, які інтегруються в мистецтві? Яку роль виконують технології навчання, назвіть найбільш ефективніші та на вашу думку дієві?

Упровадження нового змісту освіти в 5-6 класах на засадах НУШ

С. В. Гловацький,
методист лабораторії виховної роботи
предметів мистецької освітньої галузі
комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут
післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

Згідно з положеннями Закону «Про освіту» та в процесі реалізації концепції Нової української школи в новому навчальному році продовжується упровадження нового змісту освіти в основній школі у 5-6 класах.

Кожен заклад освіти обрав модельні навчальні програми відповідно до переліку десяти освітніх галузей (наказ МОН від 12.07.2021 № 795 "Про надання грифу "Рекомендовано Міністерством освіти і науки України" модельним навчальним програмам для закладів загальної середньої освіти") та відповідно наказу Міністерства освіти і науки України 19 лютого 2021 року № 235 «Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» створив власну освітню програму закладу загальної середньої освіти, розроблену на основі Типової освітньої програми, відповідно до частини третьої статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту».

Який обсяг навантаження в 5-6 класах?

Визначено:

- загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційному циклі (5-6 класи);
- створено навчальний план, що ґрунтується на одному з варіантів типових навчальних планів Типової освітньої програми, що передбачає перерозподіл годин (у визначеному обсязі) між обов'язковими для вивчення навчальними предметами, та циклі базового предметного навчання (в годинах), його розподіл між освітніми галузями за роками навчання.

Визначено модельні навчальні програми, що будуть використовуватись закладом освіти в освітньому процесі, та/або навчальні програми, затверджені педагогічною радою, що містять опис результатів навчання учнів з навчальних предметів (інтегрованих курсів) в обсязі не меншому, ніж встановлено відповідними модельними навчальними програмами та опис форм організації освітнього процесу та інструментарію оцінювання.

Відповідно переліку рекомендованих програм кожен заклад освіти обрав одну із модельних навчальних програм освітньої галузі «Мистецтво», до яких увійшли:

**Відповідно наказу МОН України ми зараз працюємо за такими
модельними програмами:**

Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс):

- Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Кондратова Л. Г.);

- Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Масол Л. М., Просіна О. В.);
- Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. Івасюк О. М., Комаровська О. А., Кізілова Г. О., Лемешева Н. А., Лобова О. В., Назар Л. Й., Чужина І. Ю, Шулько О. А.);
- Модельна навчальна програма «Мистецтво. 5-6 класи» (інтегрований курс) для закладів загальної середньої освіти (авт. С. А. Комаровська О. А., Лемешева Н. А.).

Музичне мистецтво. 5-6 класи:

- Модельна навчальна програма «Музичне мистецтво. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ержейбет Фрінг, Діана Антал, Людвіг Гейдер, Юліанна Кіш, Лілія Корнейчук, Єлизавета Ференц).

Кожна із запропонованих модельних навчальних програм стали основою для розроблення нової навчальної та навчально-методичної літератури для учнів 5 класів для використання в новому 2022-2023 навчальному році.

Відповідно наказу МОН від 30.09.2021 № 1048 “Про проведення конкурсного відбору підручників (крім електронних) для здобувачів повної загальної середньої освіти і педагогічних працівників у 2021-2022 роках (5 клас)” освітні заклади здійснили вибір підручників освітньої галузі «Мистецтво» до переліку яких увійшли наступні видання, що отримали відповідний гриф МОН України та рекомендовано для використання в освітньому процесі.

Звертаємо особливу увагу, що відповідно до прийнятих рішень закладів загальної середньої освіти на адаптаційному циклі (5-6 класи) в освітній галузі «Мистецтво» освітній процес може здійснюватися наступним чином:

Кількість навчальних годин у програмі відповідає «рекомендованому» навчальному часу (2 год. на тиждень), визначеному Типовою освітньою програмою (затвердженою наказом МОН від 19.02.2021 р. № 235).

В квітні місяці після завершення конкурсного вибору підручників ми маємо змогу працювати в 6 класах за новими підручниками.

Заклад освіти може змінювати кількість навчальних годин на вивчення інтегрованого курсу або окремих предметів у межах заданого діапазону навчального навантаження: при цьому треба забезпечити умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому ніж визначено цією програмою.

Варіанти розподілу годин в освітній галузі «Мистецтво» на вивчення мистецтва: викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» (2 години на тиждень, 70 год. на рік) здійснюється відповідними фахівцями з музичного та образотворчого мистецтва або одним вчителем відповідно фахової кваліфікації та диплому;

Викладання інтегрованого курсу «Мистецтво» (1 година на тиждень, 35 год. на рік) здійснюється відповідними фахівцями з музичного та образотворчого мистецтва (1 година через тиждень або 0,5 годин кожен тиждень) або одним вчителем відповідно фахової кваліфікації та диплому;

У 5 класі, коли здійснюється поступовий перехід від початкової до базової освіти, універсальною суперпозицією інтеграції змісту стає поняття «*Види і мова мистецтва*». Цей зміст розкривається на матеріалі музичного, образотворчого мистецтва, хореографії, театрального мистецтва, цирку, кіномистецтва, дизайну, також через їхню взаємодію.

Звертаємо увагу на мету мистецької освіти, яку зазначено в стандарті

Метою мистецької освітньої галузі у базовій середній освіті є:

- цілісний розвиток успішної особистості учня у процесі освоєння мистецьких надбань людства;
- усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації;
- формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження;
- розкриття креативного потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні.

Освітній процес дітей у п'ятому класі необхідно планувати з максимальним упровадженням принципу наступності у навчанні. Адже наступність у роботі початкової та базової школи – це не тільки традиційна наступність у змісті, методах, формах і прийомах навчання, це, щонайперше, – бачення та реалізація наступності в основних аспектах розвитку особистості випускника молодшої школи та п'ятикласника.

У дітей відбувається адаптація до нових умов навчання: як-от - збільшення кількості навчальних предметів і домашніх завдань, поява більшої кількості вчителів, а відповідно - розмаїтості і кількості вимог, що висуває кожен з них; самоорганізація в умовах кабінетної системи тощо. Крім того, діти 5 класу психологічно переживають зміну власного статусу - відчуття «найстаршого» у початковій школі змінюється на усвідомлення «наймолодшого» - в базовій школі.

Упродовж навчання у 5 класі створювати максимально сприятливі умови для адаптації дитини у базовій школі.

Реалізація мети та базові знання мистецької освітньої галузі в основній школі за новим стандартом здобуваються в таких напрямках:

- Мистецька грамотність;
- Мистецька діяльність;
- Мистецька комунікація.

Мистецька грамотність: види мистецтва; засоби виразності різних видів мистецтва; загальномистецький словник (ритм, гармонія, композиція, контраст, форма тощо); жанри мистецтва; художні стилі і напрями; зміст у творі мистецтва; народне і професійне мистецтво; взаємодія/синтез мистецтв; новітні технології в мистецтві.

Мистецька діяльність:

- способи творення художніх образів у різних видах мистецтва;
- виконавство (хор, соло, ансамбль, гра на музичних інструментах, танець);
- акторська майстерність тощо;

- Творення візуальних/аудіовізуальних образів (малювання, ліплення)
- мистецький проект.

Мистецька комунікація:

- форми зберігання мистецтва;
- сучасні способи і засоби художньої комунікації;
- сучасні комунікаційні та комунікативні технології;
- джерела інформації про мистецтво.

Реалізація діяльнісного підходу у 5-6 класах на уроках мистецтва відбувається через різноманітні форми практичної діяльності учнів, у процесі чого відбувається їхнє самовираження у співі (зокрема виконанні одноголосних та багатоголосних творів, співі в ансамблі та хорі), інструментальному музикуванні, малюванні, ліпленні, конструюванні тощо, де виявляється творчість, ініціативність, формується і розвивається здатність співпрацювати з іншими людьми. Відбувається педагогічне керівництво мистецької діяльності: при виконанні улюблених пісень, власних інтерпретацій, виконання творчих робіт, зокрема, із застосуванням цифрових та медіа ресурсів), організації арт-мобів використання завдань на співпрацю у парах, малих та великих групах або виконанні мистецьких проєктів.

Використання інноваційних технологій в інтегрованому навчанні

С. В. Гловацький,

методист лабораторії виховної роботи
предметів мистецької освітньої галузі

комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут
післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради»

У кожній професії існують технології реалізації того, що є продуктом професійної діяльності. Кожен педагог для своєї педагогічної діяльності обирає ті технології, які дозволяють його найбільше реалізувати зміст мистецької освіти та в цілому демонструвати результативність педагогічної праці.

В інтегрованому курсі «Мистецтво» першою технологією є інтегровані технології, які займають важливе місце в роботі вчителя.

Інтегрування в сучасній освіті трактується не лише як дієвий засіб систематизації в органічних зв'язках, а і як інноваційна педагогічна технологія.

Технологічні (тобто організаційно-процесуальні) аспекти інтеграції залежать від типу та ступеня інтеграції елементів змісту освіти.

Викладання мистецтва інтегровані курси мають додаткові резерви для нарощування мистецьких знань та уявлень учнів, зростання їх художньої складності, гнучкості, духовно-світоглядної та емоційно-естетичної насиченості. Це відбувається завдяки *інтегративним технологіям*, що передбачають кількісне збільшення та якісне збагачення порівнянь, аналогій, стимулювання

міжсенсорних асоціацій, розширення діапазону художньо-естетичних узагальнень. Змістова інтеграція стимулює процесуальну інтеграцію.

Пригадаємо, що таке педагогічна технологія?

Педагогічна технологія (від грецьк. – «мистецтво», «майстерність» і логос – «вчення», «наука»; буквально – «знання про мистецтво») – це наука про майстерність педагога з організацією ефективного впливу на особистість учня як суб'єкта освіти та оптимальне управління його діяльністю для досягнення запланованих результатів освіти.

Існує багато видів розподілу технологій, представляю найбільш уживанішу класифікацію таких технологій.

Класифікація педагогічних технологій:

- За рівнем застосування (загальнопредметні, предметні, локальні та модульні).

- За провідним чинником психологічного розвитку (біогенні, соціогенні, психогенні).

- За філософською основою (матеріалістичні та ідеалістичні, діалектичні та метафізичні, наукові та релігійні, гуманістичні та антигуманні, антропософські й теософські, вільного виховання та примусу тощо).

- За науковою концепцією засвоєння досвіду (асоціативно-рефлекторні, біхевіористські, розвивальні, сугестивні, нейролінгвістичні, гештальттехнології).

- За ставленням до дитини (авторитарні, дидактоцентристські, особистісно орієнтовані).

- За орієнтацією на особистісні структури (інформаційні, операційні, емоційно-художні й емоційно-моральні, саморозвитку, евристичні, прикладні).

- За типом організації та управління пізнавальною діяльністю (структурно-логічні, інтеграційні, ігрові, комп'ютерні, діалогові, тренінгові).

Складові педагогічні технології як системного інтегрованого способу організації навчально-виховного процесу:

- Планування цілей і завдань, прогнозування результатів педагогічної взаємодії;

- Реалізація цілей через систему засобів, інструментальних дій і опрацій у процесі організації педагогічної взаємодії;

- Оцінювання і коригування результатів педагогічної взаємодії.

Екстраполюючи на галузь педагогіки мистецтва загальнотеоретичні положення, що стосуються технологічного аспекту освіти, розглянемо детальніше особливості художньо-педагогічних технологій, які поділяємо на такі групи:

інтегративні	сугестивні та естетотерапевтичні
ігрові	музейні
Проблемно-пошукові	медіатехнології
інтерактивні	

Види інтеграції в художньо-педагогічних технологіях:

- Світоглядний або тематичний вид інтеграції, що здійснюється в межах певних спільних для різних видів мистецтв тем, пов'язаних із відображенням різних аспектів життя;

- Естетико-мистецтвознавчий вид інтеграції, що передбачає опанування споріднених для різних видів мистецтва понять і категорій – естетичних, художньо-мовних, жанрових тощо;

- Комплексний вид інтеграції, що передбачає одночасне поєднання кількох провідних інтеграторів із двох попередніх груп або ще й із додаванням до них інших.

Ми впевнені, найбільшу результативність в мистецькій професії складають ігрові технології, коли мова йдеться про учнів прочаткової та основної школи.

Отже, розглянемо особливості ігрових технологій.

Ігрові художньо-педагогічні технології:

- Структура гри;
- Наявність об'єкта ігрового моделювання, мети (вибір теми, маршруту);
- Підготовчий етап;
- Розподіл класу на групи;
- Взаємодія учасників гри;
- Підбиття підсумку, самооцінка, індивідуальна, групова, колективна оцінка діяльності;
- З'ясовується, що не вдалось зробити і чому.

Види ігор.

До ігор з правилами належать дидактичні, інтелектуальні, пізнавальні ігри. Як і будь-які гри, їм притаманні елементи розваг. Це – загадки, ребуси, кросворди, лото, вікторини, а також конкурси, ярмарки, аукціони.

Різновиди ігор з правилами є рухливі (спортивні, хороводні): естафети, турніри, атракціони тощо.

До ігор творчих входять художньо-конструкторські (з елементами праці) і сюжетно-рольові ігри (ігри-драматизації інсценізації, театралізовані ігри).

Останні передбачають діалогічне мовлення (адже основою театру є драматургія). Елементарну «акторську» діяльність учнів (театр починається тоді, коли з'являються актори і глядачі), театральні атрибути (костюми, реквізит тощо)

Особливий статус мають *народні* ігри, зокрема, фольклорні ігри малих форм (дитячі обрядові заклички, гукання, традиційні елементи звуконаслідування – імітація співу птахів, рухів і поз тварин), зокрема українські ігри «Мак», «Коза», «Воротар», «Огірочки» тощо, які з огляду на їхній потужний естетико-виховний потенціал доцільно активно застосовувати у школі, починаючи з молодших класів.

Комп'ютерні ігри, що набувають популярності у всьому світі, зокрема ті, що побудовані на художньому матеріалі, мають свою пізнавальну специфіку і домірно до віку учнів (дозовано) можуть включатися у навчально-виховний процес початкової школи (Н. Побірченко).

Ділові ігри є прерогативою старшої школи і з її профільною допрофесійною підготовкою учнів, хоча елементарні їх форми, наприклад, з основ економіки культури, сучасні науковці рекомендують впроваджувати вже в початковій школі

Ігри з елементами хореографії

Головна відмінність ігрових технологій хореографічного спрямування від виконання звичайних танців полягає в домінуванні імпроваційності, «ескізності», відсутності таких важливих для уроків хореографії стандартів і правил «школи», за якими виконуються танцювальні рухи і які вимагають багаторазового повторення за зразком і шліфування (вправи, екзерсиси, тренаж тощо).

Театралізовані ігри

Проведення уроків мистецтва з використанням театралізованих сюжетно-рольових ігор, що передбачають обов'язкове перевтілення в реальних чи уявних персонажів, героїв казок і мультфільмів, допускають вигадкування нових неіснуючих фантастичних дійових осіб. Організуючи з учнями ігри цього типу, треба пам'ятати, що будь-який театр (драматичний, ляльковий, музичний) є мистецтвом синтетичним.

Дія – основний засіб виразності театрального мистецтва – входить у свідомість глядача завдяки ефекту художнього синтезу. У театральній виставі в єдиному цілому взаємодіють література, живопис, архітектура, скульптура, декоративне мистецтво, музика, танок.

Літературний образ впливає на свідомість людини вербально, а за умов його театралізації він сприймається ще й візуально, подібно до картини в галереї. Музика, що звучить під час театральної дії (в опері чи балеті, ляльковому чи драматичному театрі), також сприймається не так, як у концертному залі чи при слуханні звукозаписів, адже суто звукові враження підсилюють переживання, які викликаються щонайперше дією, візуальними образами спектаклю

Форми і методи театральної педагогіки:

- *драматизацію* – переробку розповідного твору на драматичний (діалог дійових осіб за певним сюжетом з елементами акторської гри, умовного перевтілення дає змогу формувати в учнів чутливість до інтонації, емоційного тону мовлення – грайливого, сердитого, сумного, упевненого тощо);

- *пантоміму* – створення образу за допомогою пластичних рухів, жестів, міміки (пластичні мініатюри, пантоміми-імпровазації, експромти-імітації);

- *інсценізація* – сценічне виконання твору (казки, пісні, образів і сюжетів картин, що «оживлюють» тощо) з елементами сценографії (декорації, костюми та інші образотворчі засоби);

- *театралізацію* – інтерпретацію певного тексту або події з використанням акторської гри (інтонація голосу, міміка, пози, жести, рухи) та комплексу театральних атрибутів (маски, костюми, грим, реквізит, ляльки).

Пригадаємо, хто сказав слово еврика? вигук, що його приписують грецькому вченому Архімеду, коли він відкрив основний закон гідростатики. Уживається цей термін для вираження радості, задоволення з приводу якогось небудь відкриття, виникнення вдалої думки. Отже, що таке проблемно-евристичні технології?

Проблемно-евристичні художньо-педагогічні технології

До операційних аспектів проблемно-евристичної технології належать: проблемні (незавершені) запитання, проблемний (ігровий або змагальний) виклад навчального матеріалу, створення проблемних ситуацій на уроці. Щоб уникнути одноманітності під час навчання та організувати самостійну художньо-пізнавальну діяльність учнів, доцільно якомога частіше застосовувати на уроках мистецтва альтернативні завдання (від альтернатива – з фр., лат. – «чергую», «змінюю»). Тобто вчитель пропонує не одне для всіх, а кілька завдань, різноманітних за змістом і рівнем складності, з-поміж яких учень має вибрати той варіант, який він хоче і може виконати. За умов варіативності завдань кожна дитина матиме змогу обрати із запропонованих ті, які посилені для неї на певному етапі розвитку, тоді й слабкі учні не відчуватимуть себе невпевнено (прямий шлях до низької самооцінки), і для здібніших індивідуальна планка досягнень не буде опускатися з огляду на можливий загальний невисокий рівень підготовленості всього класу.

Евристична бесіда – *це словесний діалогічний метод навчання, за якого вчитель організовує активну пізнавальну діяльність учнів через конструювання серії взаємопов'язаних запитань, на які учні мають дати відповідь, завдяки чому вони під педагогічним керівництвом самостійно опановують усі складові пошуку знань. На відміну від настановчих, відтворюючих, систематизуючих типів бесід метою евристичної бесіди є розвиток творчого мислення учнів.*

Для набуття учнями вмінь і навичок образотворення і формотворення методисти рекомендують використовувати **педагогічний малюнок**. Він виконується з конкретною методичною метою – продемонструвати етапність виконання певних художньо-практичних дій, процесуальність утілення художнього задуму на площині, в об'ємі, типи композиційних рішень (симетрія, асиметрія, діагональ тощо) в обраному форматі.

Всі діти люблять малювати. Саме педагогічний малюнок можна використовувати в навчанні.

Різновид педагогічного малюнка – композиційна схема, зразок-алгоритм композиційного рішення твору мистецтва, що аналізується та інтерпретується, або практичної роботи.

Інтерактивні художньо-педагогічні технології

Інтерактивні вміння

Метою інтерактивних технологій навчання є набуття учнями *інтеркультурної компетентності* – готовності, здатності до комунікативної та кооперативної діяльності, оволодіння комплексом відповідних умінь. З огляду на велику кількість інтерактивних умінь класифікуємо їх у такі основні групи:

- уміння слухати партнерів і виявляти до них прихильність, доброзичливість, толерантність;
- уміння переконувати, аргументувати власну думку, керувати емоційним станом;
- уміння дискутувати, підтримувати зворотній зв'язок, ініціювати спілкування, доходити компромісу;
- уміння взаємодіяти, співпрацювати, установлювати ділові контакти, працювати в парі, у малих групах, колективно.

Діалогічні форми педагогічного спілкування є засобом стимулювання інтерпретаційної діяльності учнів, прояву рефлексії у процесі пізнання мистецтва.

Педагогічний діалог – це своєрідна поліфонія взаємодії, де специфічні дії вчителя, який моделює навчально-виховний процес на партнерських засадах (відкритість, довіра, повага, симпатія тощо), створюють умови для самовираження кожного учня.

Завдання вчителя – гуманного, а не авторитарного – допомагати школярам долати чи нейтралізувати психічні, смислові та інші бар'єри спілкування, емоційно захоплювати спільною діяльністю, розкривати й підтримувати творчий потенціал особистості.

Фасилітація

З-поміж низки інтерактивних методів, доцільним для організації аналізу інтепретацій творів мистецтв, високу ефективність має *фасилітована дискусія*.

Фасилітація (від лат. *Fasilis* – «легкий», англ. *facilitate* – «полегшувати») – технологія навчання, принциповою особистістю якої є опосередкована участь педагога в колегіальному самонавчанні учнів.

Фасилітована дискусія як одна з форм педагогічного спілкування полягає в колективному обговоренні певної проблеми, що має на меті колегіально наблизитися до результату (віднаходити рішення, відкривати нові ідеї, утворювати консенсус) за допомогою певних стратегій, спрямовуючих запитань і спеціальних прийомів ведучого – фасилітатора.

Розглянемо детальніше методичні рекомендації.

Методичні рекомендації щодо добору художніх творів для фасилітації

Ураховуючи властивості початківця, природні здатності сприйняття, твори мистецтва спеціально добираються і вибудовуються у послідовні ряди за принципом поступового ускладнення, розширення сфери інтересів учнів. У програмі «Формування образного мислення» («ФОМ») візуальні ряди ретельно продумані. Для проведення фасилітованих дискусій на уроках мистецтва

доцільно застосовувати найбільш багатозначні за змістом художні образи з рекомендованих програмою або тематично й художньо рівноцінні.

Висока ефективність технології «ФОМ» за умови досконального оволодіння нею на практичних семінарах і під час вивчення спеціальної методичної літератури (посібники з поурочними розробками для всіх класів) доведена робота багатьох учителів, різних за фахом, майстерністю, досвідом, стилем викладання.

Інтерактивні художньо-педагогічні технології передбачають різні форми організації взаємодії учнів у навчальній діяльності: роботу в парах, трійках, малих і великих групах. Групова діяльність здійснюється на засадах кооперації.

Кооперація (від лат. coopero – «співробітничая») – форма добровільної організації праці.

- позитивна взаємозалежність (спільні цілі, ресурси, оцінка результату, необхідність розподілу ролей);

- співпраця (що включає лідерство, прийняття рішень, установлення довіри, взаємозалежність);

- підтримка і взаємодія у прямих контактах (взаємо навчання, емпатія);

- міжособистісне спілкування та спілкування у невеликих групах;

- комунікативність (здатність вирішувати проблемні ситуації, уникати суперечок і конфліктів, дотримуватись консенсусу).

За домінуючим видом діяльності можна виокремити основні типи художніх проєктів: *інформаційний, дослідницький, практично-творчий, ігровий (або рольовий).*

Метод проєктів застосовується на етапах уведення в тему (переважно інформаційний тип), під час узагальнення теми (ігровий або художньо-творчий типи).

Етапи здійснення проєктного завдання:

- обговорення і вибір теми;
- розподіл ролей, обов'язків, проміжних завдань відповідно до компонентів та етапів діяльності;
- організація і здійснення проєкту;
- узагальнення та оформлення результатів;
- презентація;
- обговорення результатів у групах;
- колективне оцінювання результатів.

Сугестивні та естетотерапевтичні художньо-педагогічні технології

Сугестологія – наука, що вивчає особливості психологічних явищ навіювання та самонавіювання – здебільшого словесного, інколи паралінгвістичного впливу на людину і спрямована на підвищення її емоційності, працездатності. Усі сугестивні методи стимулюють мотивацію навчання, викликають позитивні емоції, пізнавальний інтерес, підсилюють додаткові зовнішні емоціогенні впливи (емпатії, катарсис).

Ці гуманні за характером технології створюються в контексті педагогічного оптимізму, вони виконують функцію піднесення учня, упевнення його у власних силах, зняття психічних бар'єрів у навчанні. Передбачається, що навчання за сугестивними технологіями здійснюватиметься в умовах психологічного комфорту, ненапруженості. Психологічний клімат – якісна сторона взаємовідносин між учасниками навчально-виховного процесу. Атмосфера – особливість оточуючих умов, середовища впливу.

Інструментарій сугестивної технології складається з методів:

- експресивних впливів (інтонаційна та образна палітра голосу, виразність пауз, шепіт);

- створення емоціогенних ситуацій (мета – пережити почуття успіху, джерело – мовлення вчителя – захопливе, яскраво-емоційне, що викликає подив, переживання почуття краси);

- арт-терапії (функціональна музика, функціональний колір, живопис) тощо.

Естетотерапевтичні (арт-терапевтичні) засоби.

Види естетотерапії:

- музикотерапія – активне і пасивне слухання музики, індивідуальний, ансамблевий і хоровий спів;

- арт-терапія – малювання або використання кольорів у різних видах навчальної діяльності;

- імаготерапія – «проживання образу»;

- евритмія – логоритмічна пластика, сольний або колективний танок-імпровізація під музику;

- театротерапія або драмотерапія – ігрові чи пластичні дії-рухи, пантоміма.

Наведемо приклади із широкого діапазону естетотерапевтичних вправ, що доцільно застосовувати в процесі викладання курсу «Мистецтво»:

- **«Кольорова музика»** (завдання: після слухання музики виразити настрій у вигляді безпредметної композиції з кольорових ліній і плям);

- **«Слухаю себе»** (завдання: під час сприймання музики із заплющеними очима «дослухатися» до власних відчуттів, емоцій, потім спробувати за допомогою рефлексії уявити цей стан і передати у вигляді образу – словесного, пантомімічного, візуального);

- **«Оживи картину»** (завдання: представити себе героєм картини. Передати жестами й рухами характер спілкування з персонажами, дібрати відповідні вокальні інтонації);

- **«Мімічний образ»** (завдання: «прочитати» настрій героя на картині, відобразити його на власному обличчі, створити піктограму настрою);

- **«Пантоміма-імпровізація»** (завдання: створити пластичних руховий образ персонажа пісні, програмної музичної п'єси, картини, скульптури);

- «Дерево-фантазія» (завдання: передати настрої контрастних музичних творів за допомогою застиглих поз-образів: «плакуча верба», «веселий клен», «струнка тополя», «кремезний дуб», «ніжна берізка»).

Тепер розглянемо схеми, які ілюструють засоби спілкування.

Засоби спілкування:

- мовні, лінгвістичні;
- оптико-кінетичні (жести, міміка, пентоміміка);
- екстралінгвістичні (паузи, сміх, плач, темп мови);
- просторово-часові (дистанція, час, місце, ситуація спілкування).

Музейні художньо-педагогічні технології

Музей (грец. *museion* – «храм муз») – багатофункціональна соціокультурна інституція, яка зберігає, досліджує та репрезентує громадські специфічні риродні об'єкти (екофакти) та пам'ятки матеріальної і духовної культури (артефакти) з метою успадкування історико-культурних цінностей

Соціальна значущість проблеми навчання і виховання особистості у просторі музею, важлива роль культурно-освітнього середовища музею в опануванні школярами культурного досвіду, необхідність інтенсифікації його

освітнього потенціалу для духовно-морального та естетичного вдосконалення людини нового покоління викликали потребу існування музейної педагогіки. Становлення музейних художньо-педагогічних технологій відбувається на основі підходу до музею як до моделі багатовимірного світу, у якій досвід раціонального пізнання переплітається з емоційно-чуттєвим. Ці технології допомагають музейним працівникам активізувати роботу з відвідувачами різних категорій, створювати інноваційні музейно-педагогічні програми для різних аудиторій, і зокрема для школярів різного віку – дітей, підлітків, юнацтва тощо, застосовувати нові технології і методи музейної справи, форми експонування колекцій.

5.4. Творчі методи мистецької діяльності на уроках у 5-6 класах

Сергій Гловацький,
*методист лабораторії виховної роботи
предметів мистецької освітньої галузі
КНЗ «ЧОПОРПП Черкаської обласної ради»*

Творчі методи мистецької діяльності на уроках у 5-6 класах

Творчість і мистецтво вони ніби є єдиними в освітньому процесі. Саме на уроках мистецтва творчість проявляється в найбільшій мірі і у різних видах діяльності.

Основні види мистецької діяльності на уроках інтегрованого курсу «Мистецтво» :

- сприймання творів мистецтва;
- аналіз-обговорення-інтерпретація творів мистецтва;
- практична художньо-творча діяльність учнів (малювання, спів, пантоміма, декламація віршів, словесні описи станів природи, почуттів персонажів та інші різноманітні види творчості).

Розглянемо методи, які найбільш ефективні під час сприймання мистецьких творів.

Методи сприймання мистецьких творів

- Метод пояснення
- Метод порівняння
- Прийом акцентування деталей
- Метод викликання адекватних емоцій
- Метод оживлення дитячих емоцій
- Прийом «входження в картину»
- Метод музичного супроводу
- Метод ігрового спілкування

Види практичної художньо-творчої діяльності учнів:

- Малювання;
- Спів;

- Пантоміма;
- рухи під музику;
- Імпровізації.

Розглянемо сутність методів

Методи практичної художньо-творчої діяльності

Метод гри (художня, пізнавальна), яка створює сприятливий для засвоєння знань настрій, заохочує до навчання,

Метод створення ситуацій інтересу до оволодіння знаннями, тобто використання цікавих пригод, гумористичних уривків, випадковостей, життєвих несподіванок,

Метод опори на життєвий досвід

Методи мистецького творчого навчання і розвитку особистості можна класифікувати за різними ознаками. Класифікацію методів застосовують з метою упорядкування педагогічної думки та практики.

В сучасній теорії і методиці мистецького навчання існують різні підходи до упорядкування різноманітної палітри методів художнього навчання і розвитку. В залежності від характеру класифікації встановлюються певні зв'язки між навчальними методами. З метою досягнення повноти викладу у кожній класифікаційній рубриці, забезпечення її системності допускається повторення окремих методів.

До творчих методів навчання мистецтва відносять:

1. За джерелами передачі та характером сприйняття художньої інформації.
2. Відповідно з характером мистецької діяльності.
3. Відповідно з характером художніх завдань по етапах навчання.
4. Залежно від завдань розвитку особистісних художніх властивостей учнів.

До словесних методів мистецького навчання відносяться такі, як ***пояснення, розповідь, бесіда, обговорення, поточний коментар, вербалізація художнього змісту образів, лекції.***

Пояснення передбачають розкриття викладачем сутності художніх образів, їх змісту, способів, які використав художник для досягнення виразності. Пояснення учитель спрямовує також на висвітлення шляхів досягнення мистецтва учнем — яким чином варто виконати ті чи інші художні прийоми, як слід працювати над художньою технікою, які чинники сприяють зосередженому сприйманню мистецьких творів тощо.

Розповідь як метод навчання використовується для послідовного викладу теоретичних відомостей, досить широких фрагментів словесного тексту щодо висвітлення біографічних відомостей, фактів з історії життя митців, фактів щодо створення тих творів, що вивчаються за програмою тощо.

Бесіда — метод створення художньо-навчального діалогу, коли учитель не тільки викладає факти, а й залучає учня до розмови, ставить питання і очікує на них відповіді. Порівняно із поясненнями розповіддю бесіда є методом, що містить більш потужні можливості для активізації учнів в процесі навчання.

Обговорення використовують для ще більшої порівняно з бесідою активізації учнів. Передбачається, що в процесі обговорення учні мають висловлювати власні думки, виявляти певну самостійність міркувань, демонструвати сформованість поглядів тощо. Обговорення використовують, коли учитель хоче отримати зворотну реакцію, дізнатись про результати навчання учнів, активізувати самостійність учнів, розвинути у них здатність до відстоювання власної позиції. В процесі обговорення учні мають змогу словесно оформити власні враження від спілкування з мистецтвом, глибше їх усвідомити в процесі словесного вираження, а учитель отримує можливість скоригувати естетичні погляди учнів, надати їм потрібного напрямку.

Поточний коментар як метод навчання полягає у наданні учню в процесі роботи над художнім образом необхідних, на думку вчителя, зауважень з метою внесення поправок до практичних художніх дій «тут» і «зараз».

Вербалізація змісту художніх творів — метод, притаманний сучасним вимірам мистецького навчання. Цей метод зорієнтовано на досягнення глибшого усвідомлення учнем внутрішньої сутності художніх образів, характеристику їх смислового наповнення. Відомо, що зміст образу — музичного, хореографічного, театрального тощо — найповніше передається власне засобами мистецтва.

Зміст музичних образів відтворюється засобами ритму, мелодії, тембру і г. п., актор створює образ за допомогою інтонаційного прочитання тексту, міміки, пантоміміки, в розпорядженні малярського мистецтва — фарби, лінії, композиційні засоби. Передати словами музику, чи змістові нюанси графічного образу і т. п. завжди важко, і, практично, до кінця, повністю неможливо. Якби слово могло точно передати зміст, скажімо, музичного і вору, відпала би потреба в музиці як у виді мистецтва

Демонстрація художніх творів (їх фрагментів) — ефективний метод мистецького навчання, сутність якого полягає у наданні зразка того художнього результату, до якого прагне учень, у наданні своєрідного еталону опрацювання навчального матеріалу.

На заняттях з образотворчого мистецтва учитель показує, як використовувати фарби, як вибудувати композицію майбутнього малюнка тощо, на уроках музики — як має звучати музичний твір в результаті розучування, на уроках хореографії — еталон танцювальної композиції і т. п.

Сенс педагогічної художньої демонстрації — в тому, щоб задати орієнтири мистецького пошуку учням, наочно відтворити образ, який має бути досягнутий учнем. Переваги методу демонстрації — у можливості конкретизації в художній формі тих задач, що висуваються в процесі навчання, недоліки — у невільному спонуканні учнів до наслідування.

Художнє ілюстрування словесних пояснень — метод, сутність якого полягає у демонстрації художніх творів з метою пояснення, підтвердження, своєрідної аргументації завдяки конкретним мистецьким прикладам певної теоретичної позиції, словесно вираженої думки. Ілюстрування має місце на лекціях з питань мистецтва, уроках з мистецького навчання. Лектор чи педагог

для того, щоб довести власну думку, вдається до показу, демонстрації мистецького твору.

Наприклад розкриваючи риси художнього стилю М. Лисенка, педагог виконує музичну п'єсу, або її фрагмент для того, щоб наочно продемонструвати учням особливості стильового письма українського композитора.

Найбільше ефективними є творчі форми роботи.

Творчі форми роботи на уроках мистецтва в 5-6 класах

Художнє вправляння — багаторазове повторення мистецьких дій з метою досягнення досконалості їх виконання, закріплення на рівні автоматизму. Залучення учнів до виконання вправ передбачає попереднє усвідомлення мети вправляння, ролі виконання вправ в набутті мистецьких умінь і навичок, значення у оволодінні мистецькими засобами створення художнього образу.

Довготривале виконання певних художніх навчальних завдань, вправ під керівництвом педагога сприяє формуванню в учня мистецьких умінь і навичок. Ефективність художнього вправляння в мистецькому навчанні зумовлено застосуванням відповідних психологічних і методичних рекомендацій.

Виконання етюдів — фрагментарне виконання мистецького твору (в образотворчому, театральному, хореографічному мистецтві) з метою відпрацювання окремих його художніх деталей. В музичному мистецтві етюди виступають закінченими творами, виконання яких сприяє розвитку художньо-виражальних можливостей учня, зокрема, його рухового («технічного») апарату.

Створення ескізів (ескізне розучування) слугує фіксації художнього замислу, отриманню попереднього уявлення щодо художнього змісту твору, розробці плану його музичного, літературного, сценічного виконання. В образотворчому мистецтві ескіз являє собою попередній начерк цілого твору або його фрагмент. Ескізне опрацювання твору в музичному навчанні, наприклад, застосовується з метою попереднього цілісного охоплення учнем образно-художнього змісту розучуваного твору без детального опрацювання технічних моментів, без доведення виконання до досконалості.

Інтерпретаційне опрацювання художнього твору орієнтує учня на власне тлумачення художніх образів, створених автором. Інтерпретація — основний вид художньої діяльності у виконавських мистецтвах. Процес мистецької інтерпретації містить не тільки відтворювальні, репродуктивні аспекти, але і значний потенціал виявлення творчого ставлення до твору. Виконавцю треба не лише заглибитись у авторське відчуття образу і якомога повніше передати його у власній трактовці, а і виявити власне розуміння тексту, виразити власні почуття, передати особливості власного сприйняття того, що створив автор. Адже виконавець — не механічний транслятор волі композитора, драматурга чи постановника-хореографа. Заморожені в нотному тексті почуття композитора піаніст, співак, скрипаль має розтопити силою власної уяви, власних емоцій. Відтворюючи поетичні рядки, актор-виконавець також вкладає і власні почуття, власне розуміння художнього образу. Аналогічно виконавець хореографічного номера не тільки дослуховується до порад балетмейстера, а й привносить власне

розуміння художнього образу, передаючи в танцювальних рухах притаманне саме йому відчуття музики.

Варіантна розробка художнього матеріалу передбачає залучення учня до створення (уявлення) різних варіантів вирішення художнього задуму. Варіантне опрацювання містить суттєву частку творчості. Наприклад, варіативне опрацювання акторської ролі, знаходження різних режисерських тлумачень сценарію сприяє глибшому усвідомленню змісту художнього образу, орієнтує на багаторазове продумування особливостей акторської чи режисерської інтерпретації, в процесі пошуку різних варіантів учень приходять до віднайдення оптимального рішення, творчого втілення художнього задуму. В хореографічному мистецтві варіантне опрацювання може стосуватись знаходження найкращих, найвиразніших, художньо відповідних задуму, танцювальних рухів. Варіантне опрацювання може стосуватись також загальної постановки танцювального номера або цілісної хореографічної композиції тощо.

Імпровізація — практичний метод мистецького навчання, що застосовується з метою спонукання учня до творчої діяльності, активізації його творчих схильностей, здатності не тільки відтворити чужий задум, а й виявити спроможність до власних творчих знахідок.

Сутність імпровізації — в миттєвому створенні музики, віршів, танцювального фрагменту саме в момент виконання. Імпровізація часто виступає як спроба безпосередньо, зараз і негайно передати мистецькими засобами власні відчуття і переживання, знайти для них відповідну форму художнього втілення. Імпровізація — творчість без попередньої підготовки, непередбачуваний розвиток творчого задуму.

Створення художніх образів — метод, який передбачає залучення учнів до створення нового в мистецтві. Нехай творчі спроби учнів не містять художньої цінності, все одно сам процес створення того, чого раніше не було в мистецтві, виявляється могутнім фактором їх спонукання до активного художнього самовираження. Мистецький образ втілює результат творчих дій автора. Залучаючи учня до творчості, педагог створює умови до досягнення внутрішніх закономірностей мистецтва, усвідомлення його творчої природи на рівні практичних дій. Навчання методом спонукання до творчості — найефективніший метод художнього розвитку учнів.

Існують різні види мистецької діяльності, що повзані із музичною та образотворчою складовою.

Методи навчання відповідно з характером мистецької діяльності

Наслідувальні методи передбачають заохочення учня до максимально точного копіювання, повторення продемонстрованих викладачем окремих художніх прийомів, деталей мистецького твору, музично-виконавських, хореографічних рухів, технічних засобів виразного читання, таких, як інтонація, пауза і т. п.

В мистецькому навчанні роль практичних методів опрацювання художнього тексту є особливо вагомою, наслідувальні методи набувають цілком певного

значення. Повторюючи показане, продемонстроване викладачем — спосіб чи характер виконання уривку з музичного твору, манеру звукодобування, особливості інтонаційного наголосу при виразному читанні, відтворення танцювального па, спосіб накладання фарби тощо — учень засвоює нормативні зразки художньої діяльності, опановує загальновизнані, притаманні цьому різновиду мистецтва, засоби виразності.

Виокремлюють такі методи, як ознайомлення з художнім матеріалом, опрацювання художніх творів, створення художніх образів. Вказані методи охоплюють необхідні завдання навчання мистецтва учнів за етапами.

Ознайомлювальні методи застосовують в процесі організації художнього сприйняття мистецьких творів. Досягнення ознайомлювального ефекту часто залежить від того, яку установку на художній твір зумів сформулювати учитель, наскільки учень настроєний сприймати музику, спектакль, споглядати картину.

Опрацювання — наступний етап роботи. Методи, що сприяють успішному опрацюванню художнього матеріалу, включають пояснення, демонстрацію фрагментів, зацікавлення художньою роботою, активізацію самостійного мислення учнів, спонукання їх до творчого самовираження.

Метод поточних зауважень і коментування художньо-навчальних дій учнів.

Слушний і дійовий метод навчання часом набуває невинувато перебільшеного застосування, орієнтуючи учнів виключно на виконання рекомендацій педагога. При застосуванні в процесі опрацювання твору переважно поточних зауважень виникає небезпека стримування творчого розвитку учня.

Метод поточних зауважень у взаємодії з такими, як педагогічне узагальнення, визначення самостійних завдань, виявлення власного ставлення учня до художнього твору, спонукання до самостійного віднайдення методів роботи.

Застосування різних методів роботи з метою гармонізації педагогічного впливу — необхідна вимога плідного протікання процесу опрацювання художнього навчального матеріалу.

Створення художніх образів — найвищий етап мистецького навчання. Спонукаючи учнів до творення, педагог переймається завданням досягнення вищого ступеня їх самостійності, розвитку тих умінь і навичок мистецької діяльності, що в решті решт усуває потребу педагогічного втручання.

Метод залучення учнів до творчої діяльності

Зміст методу полягає у досягненні максимальної активізації мистецьких можливостей учня. В процесі творення задіяно цілісний комплекс мистецьких психологічних важелів — уяву, фантазію, емоційно-художні переживання, інтелектуальне осмислення. Педагогічно цінним виступає той факт, що психічна діяльність учня в процесі творчості протікає на найвищому ступені напруження. Інтенсивність творчої діяльності створює можливості дієвого просування учня по шляху опанування мистецтва.

Із досвіду роботи вчителів мистецтва пілотних шкіл Черкаської області

Розробки уроків мистецтва

О. Д. Головка,
учитель музичного мистецтва
Черкаської гімназії №9 ім. О.М.Луценка
Черкаської міської ради Черкаської області

Тема. *Образи тварин у мистецтві*

Мета :Формувати **ключові компетентності:**

формувати стійкий інтерес до культурних і мистецьких здобутків України та світу; виховувати в школярів потреби в творчій самореалізації, духовному самовдосконаленні

Предметні компетентності: формувати та вдосконалювати вокально – хорові навички; ознайомити з музичним жанром /музичною фактурою; розвивати тембровий музичний слух, навички слухового контролю, аналізу музичного твору; виховувати інтерес до музики, вміння її слухати та сприймати

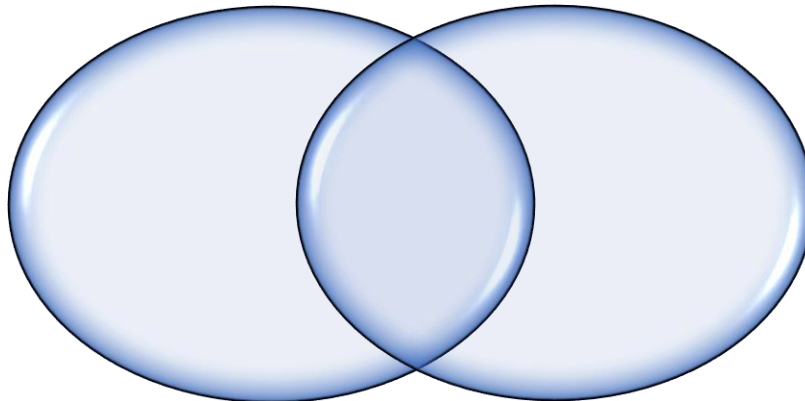
ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина

II. Актуалізація опорних знань

- «Діаграма Вена»

Учні отримують картки, на яких зображено два кола, що перетинаються. Завдання дітей заповнити бічні частини відмінними рисами музичних творів Каміля Сен-Санса «Слон» і Роберта Шумана «Сміливий вершиник». А середину заповнити спільними ознаками.

III. Повідомлення теми і мети уроку

IV. Вивчення нового матеріалу

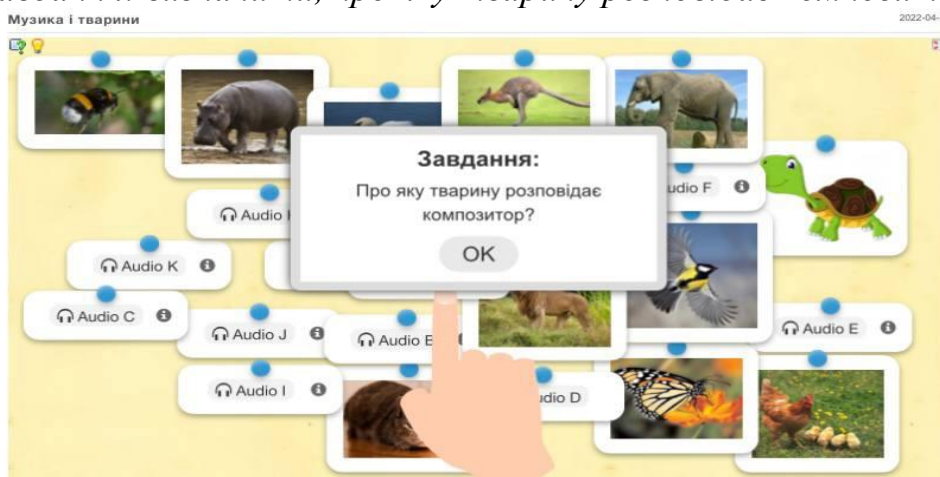
1. Вступна бесіда про образи різних тварин у мистецтві народів світу
 - <https://uk.perish.info/1841-animals-and-music-the-influence-of-music-on-animals-a.html>
 - https://www.youtube.com/watch?v=FJ_ToJOKFr4
2. Випереджувальне завдання «Тварини на полотні» (презентації дітей)

3. Образи котів у музичному мистецтві. Слухання музики: Leroy Anderson «Котячий вальс» та Джоаккіно Россіні Арія «Котячий дует»
4. Інтерактивна гра «Музика і тварини»

<https://learningapps.org/24774917>

Завдання: визначити, про яку тварину розповідає композитор

5. Інтерактивна гра «Музична грамота»

<https://learningapps.org/watch?v=pgysvnk9k23>

Завдання: знайти музичний термін та дати йому визначення

Ш	И	Ф	А	Я	Ж	Г	В	В	К	Г	Ш	1.	_____
Р	П	Г	Р	И	В	О	К	А	Л	І	З	2.	_____
Ч	Я	Б	С	С	Ч	М	Л	Л	Д	Й	Б	3.	_____
Г	Н	В	Ь	Х	Н	О	Б	Ь	У	Є	М	4.	_____
Ф	Є	І	П	Щ	П	Ф	Я	С	Е	Д	А	5.	_____
Б	Б	Н	К	І	С	О	Н	А	Т	А	Є	6.	_____
П	О	Л	І	Ф	О	Н	І	Я	Ц	В	Е	7.	_____
Ц	Ж	Ь	Й	А	Р	І	Я	З	Г	Я	У		
Б	І	А	Б	З	К	Я	С	О	Г	Л	Д		

6. Спів пісні «Котику, Мурчику» (музика і слова Наталії Май)
 - Прослухати пісню <https://www.youtube.com/watch?v=PiIKbv3SME0>

- Аналіз музичного твору
 - Розучування пісні за допомогою караоке
<https://www.youtube.com/watch?v=GzrKzVnxu-w>
7. Підсумок уроку

О.Д.Головко,
учитель музичного мистецтва
Черкаської гімназії №9 ім. О.М.Луценка
Черкаської міської ради Черкаської області

Тема. Довкілля в художніх образах

Мета:

Формувати *ключові компетентності*:

формувати бережливе ставлення до навколишнього середовища
формувати екологічні компетентності, любов до природи.

виховувати в школярів потреби в творчій самореалізації, духовному самовдосконаленні

Предметні компетентності: формувати та вдосконалювати вокально – хорові навички; ознайомити з музичним жанром /музичною фактурою; розвивати тембровий музичний слух, навички слухового контролю, аналізу музичного твору; виховувати інтерес до музики, вміння її слухати та сприймати

ХІД УРОКУ

I. Організаційна частина

II. Актуалізація опорних знань

Презентації учнівських проєктів «Як зберегти екосистему» (Під час презентацій своїх робіт учні пропонують різні приклади того, як покращити екологію, не нищити навколишнє середовище, як запобігти забрудненню

довкілля. На завершення можна запропонувати створити спільний колаж або сенкан. Наприклад,

Природа

загадкова, беззахисна надихає, лікує, бентежить збагачує внутрішній світ людини, казка.

III. Повідомлення теми і мети уроку

IV. Вивчення нового матеріалу

8. Вступна бесіда

Розгляньте уважно картину
«Вечір в Україні»
українського художника Івана
Похитонова. Яке враження
вона на вас справила? Які
кольори переважають? Які
слова ви підібрали б для опису
вечірнього пейзажу?

9. Ноктюрн-камерний жанр інструментальної музики.

(перегляд відео за посиланням:

https://www.youtube.com/watch?v=0Fo_k3CAO7g)

10. Композитори-мрійники (Учитель або раніше підготовлені учні розповідають цікаві факти про життя та творчість композиторів)

Ф.Шопен

М.Калачевський

Клод Дебюссі

11. Слухання музики за посиланням:

- <https://www.youtube.com/watch?v=vJrXuUsC134> - Ф.Шопен

«Ноктюрн сі-мажор»

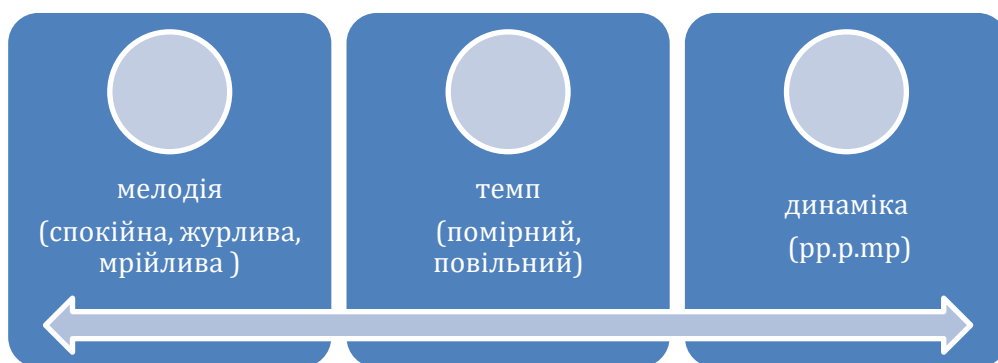
- <https://www.youtube.com/watch?v=UmpMETRLx2I> – М.Калачевський.

Ноктюрн

- <https://www.youtube.com/watch?v=vja27AeXoYE> – Клод Дебюссі

«Місячне сяйво»

12. Аналіз прослуханих творів

13. Музична грамота. Соната

14. **Соната** (від латинського та італійського “*sonare*” – звучати) – музичний твір для одного чи декількох інструментів, зазвичай в 3-х або 4-х частинах (бувають сонати і одночастинні (Ф. Ліст “*По прочитанні Данте*”) і п’ятичастинні (Й.Брамс, соната op.5). Найчастіше сонати пишуться для фортепіано або для інструменту в супроводі фортепіано.

SONATE

Allegro con brio

Joseph Haydn gewidmet

L.van Beethoven, Op.2 Nr.3

The image shows the beginning of the first movement of Beethoven's Sonata Op. 2 No. 3. It features a piano accompaniment in the left hand and a right-hand part. The tempo is marked 'Allegro con brio'. The music is in C major and 2/4 time. The right hand starts with a series of eighth notes, while the left hand provides a steady bass line.

До класичної епохи термін “соната” позначав різні форми творів, які виконували на інструментах, на відміну від “кантат” – вокальних творів. Композитор і зараз, за бажанням, може назвати будь-який інструментальний сольний твір “сонатою”.

15. Слухання музики. Людвіг ван Бетховен. Соната №14 «Місячна»

<https://www.youtube.com/watch?v=l-rWj43rWLS>

16. Проблемне запитання: У чому секрет популярності «Місячної сонати»?

17. Спів пісні «Кольорова планета» (музика і вірші Анжели Побужанської)

18.

19. <https://www.youtube.com/watch?v=HV1IwC9oF44>

- Прослухати пісню
- Аналіз музичного твору
- Розучування пісні
- Імпровізація (придумати рухи під мелодію пісні і рухатися під музику)

20. Підсумок уроку.

А.М. Гончаренко,
учитель предметів мистецької освітньої галузі
навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня
школа І-ІІІ ступенів №3-колегіум» Смілянської
міської ради Черкаської області

Тема уроку. Побутові сюжети в мистецтві.

Мета уроку:

формувати компетентності:

ключові: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною мовою, інноваційність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність;

предметні:

- ознайомити учнів з особливостями танцювального мистецтва, як складової побуту людини, видами танцювального мистецтва; народним танцем, як джерелом натхнення композиторів; вчити створювати художній образ пісні;

- розвивати вміння учнів давати характеристику різним видам танцювального мистецтва; добираючи слова-характеристики; вміння уважно та емоційно слухати музичні твори, визначати їх настрій, висловлювати власні враження від почутого;

- виховувати інтерес до танцювального мистецтва, мистецтва в цілому; інтерес до виконання пісень сучасних українських авторів.

Наскрізнi вміння: читати з розумінням, висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими.

Тип уроку: комбінований, введення у тему.

Обладнання: музичний інструмент, комп'ютер, інтерактивна дошка, мультимедійна презентація.

Ключові поняття: танцювальне мистецтво, види танцювального мистецтва, народний танець.

Інтеграція: література, образотворче мистецтво, історія, хореографія, музичне мистецтво.

Музичний матеріал: танець у виконанні Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського, Йоганес Брамс «Угорський танець №5», Мирослав Скорик «Народний танець», пісня «Веснянка» (слова А.Новгородського, музика В.Філіпенка).

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми та мети уроку.

Кожен день нашого життя – це новий чистий аркуш. І саме від нас залежить, що ми там напишемо протягом дня. Звичайно в нашому житті бувають радісні моменти, і бувають сумні.

Коли ми сумуємо часто нас можуть розрадити близькі люди, а також розраду ми знаходимо в музиці та танцях.

Слайд 1

Отже, сьогодні ми поговоримо про танцювальне мистецтво, види танцювального мистецтва, народний танець, як джерело натхнення композиторів та хореографів. Тема уроку: Побутові сюжети в мистецтві.

Слайд 3

Емоційне налаштування учнів:

Діти, розгляньте зображення.

Що об'єднує ці зображення? (*мистецтво, мистецька діяльність людини*)

III. Мистецька грамотність. Виклад нового матеріалу.

Слайд 4

Пригадайте, що вам відомо про мистецтво? (відповіді дітей)

Яку роль мистецтво відіграє в житті людини? (відповіді дітей)

Які емоції відчуває людина доторкаючись до мистецтва? (відповіді дітей)

Слайд 5

Мистецтво – важливий складник побуту людини від найдавніших часів і донині. Особлива його частина – відпочинок, коли хочеться отримати емоційне задоволення.

Слайд 6

Діти, що зображено на малюнку? (відповіді дітей)

Так, часто на допомогу приходять **танець** – вид мистецтва з особливою мовою рухів, жестів, мімікою, темпом, ритмом тощо.

Танцювальне мистецтво – складова побуту людини.

Слайд 7

У давнину танці були частиною обрядів або ритуалів. Нині їх виконують на великій сцені і в побуті, на масових заходах і родинних святах. Танець – це універсальна мова, яка виходить за межі простору та часу; це спосіб вираження почуттів, які не можливо передати словами. Енергійні рухи під музику допомагають підняти настрій та відновити фізичні сили. Хоча, можливо, не всі вміють це робити досконало, але безумовно одне: танці дають можливість через рух виявити емоційність, підтримувати чудову фізичну форму й отримати справжню насолоду.

Слайд 8

Які види танцювального мистецтва представлено на картинах? (народний танець, класичний (балет), танець вулиці, бальний танець)

Пригадайте, що ви про них знаєте? (відповіді дітей)

Слайд 9

Розгляньте схему. За схемою розкажіть про відомі вам види танців.

VI. Сприймання та інтерпретація творів мистецтва.

Слайд 10

Пригадайте, назви українських народних танців (гопак, козачок, аркан, коломийка, хороводи: метелиця, веснянки, гаївки, тощо)

Народний танець – це фольклорний танець, який побутує у своєму природному середовищі і має певні традиційні для даної місцевості рухи, ритми, костюми тощо.

Діти, подивіться танець у виконанні Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського та придумайте назву танцю.

Поміркуйте:

- ✓ Про який вид діяльності йшлося в ньому?
- ✓ Як завдяки танцю це стало зрозумілим?
- ✓ До якого виду танців ти зарахуєш цей твір?
- ✓ Поясніть. Який виконавський склад танцівників?

Слайд 11

- А зараз, виконаємо руханку «Перлина Україна» і спробуємо вивчити декілька нескладних елементів українського народного танцю.

<https://www.youtube.com/watch?v=fay4etkp-Jg&t=80s>

Слайд 12

Діти, зверніть увагу, сьогодні народні танці популярні й шановані в усьому світі. Водночас вони надихають композиторів і хореографів на створення оригінальних концертних творів танцювального жанру. У них композитори використовують народні мелодії або створюють власні з інтонаціями, ритмами, характерними для того чи іншого народного танцю. А хореографи ставлять танцювальні театралізації.

Слайд 13

Мирослав Михайлович Скорик – видатний український композитор. Його твори регулярно виконують в багатьох країнах світу. Діти, сьогодні ми прослухаємо відомий впізнаваний музичний твір композитора «Народний танець».

- ✓ Розкажіть свої враження від прослуханого.
- ✓ Схарактеризуйте твір (характер, мелодія, ритм, темп, динаміка).
- ✓ Придумайте імпровізацію-пантоміму за прослуханою музикою.

Сьогодні ми познайомимось ще з одним музичним твором, який пронизаний фольклорними інтонаціями і називається «Угорський танець №5». Цей твір написав відомий німецький композитор Йоганес Брамс.

- ✓ Розкажіть свої враження від прослуханого.
- ✓ Схарактеризуйте твір (характер, мелодія, ритм, темп, динаміка).
- ✓ Подумайте, що спільного в цих творах?

V. Мистецька діяльність

Слайд 14

1. Робота в парах:

Гра «Відгадай слово» (весна)

Діти, а зараз ми пограємо в гру «Відгадай слово». Для цього об'єднайтеся у пари, сядьте зручно, закрийте очі і послухайте мелодію. Ви маєте відгадати, яке слово в ній закодовано. На рахунок три відкрийте очі і напишіть на альбомному аркуші одне слово, яке ваша пара вважає відгадкою. Потім покажіть аркуш класу.

<https://www.youtube.com/watch?v=DHLfNIfoIEM&t=13s>

Слайд 15-16

2. Вокальна діяльність.

Які пісні співали українці навесні в давнину? Про що співали у веснянках?

Виконання поспівки.

Розучування пісні «Веснянка» (слова А.Новгородського, музика В.Філіпенка)..

3. Музикування. Відтворення ритму пісні на шумових інструментах.

VI. Мистецька комунікація.

Оцінювання творчої діяльності та музикування.

Визначення власних емоцій від творчої діяльності.

VII. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

Слайд 17

- ✓ На уроці я дізнався / дізналася, що ...
- ✓ Вдома розповім про ...
- ✓ Я навчився / навчилася ...
- ✓ Я хотів би / хотіла б навчитися ...

VIII. Домашнє завдання.

Слайд 18

У вільний час виконати одне із завдань на вибір:

- Прослухати музичний твір Йоганеса Брамса «Угорський танець №5»
<https://www.youtube.com/watch?v=ja9oSG0uruo&t=9s>
- Виконати інтерактивну вправу «Українські народні танці»
<https://learningapps.org/15933683>
- На дозвіллі ознайомтеся з деякими танцювальними рухами українських народних танців. За бажанням спробуйте виконати їх, а потім продемонструвати свої досягнення друзям, родині.
Майстер-клас «Руки українського народного танцю»
<https://www.youtube.com/watch?v=UaRmW2l-Y74&t=2s>

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [Гайдамака МистецтвоПос\(ч.4\)_6_\(084-22\)_V.pdf](#)
2. <https://www.youtube.com/watch?v=PuOZuz08TDg&t=7s>
3. <https://www.youtube.com/watch?v=fay4etkp-Jg&t=80s>
4. <https://www.youtube.com/watch?v=jZZD8QzrGFU&t=24s>
5. <https://www.youtube.com/watch?v=ja9oSG0uruo&t=9s>
6. <https://www.youtube.com/watch?v=ja9oSG0uruo&t=9s>
7. <https://www.youtube.com/watch?v=URqPEcjFPWI&t=55s>
8. <https://www.youtube.com/watch?v=EItoYZds49M&t=2s>
9. <https://www.youtube.com/watch?v=ja9oSG0uruo&t=9s>
10. <https://www.youtube.com/watch?v=ja9oSG0uruo&t=9s>
11. <https://www.youtube.com/watch?v=UaRmW2l-Y74&t=2s>
12. <https://newacropolis.org.ua/articles/tanets-zhyttia>
13. <https://uk.wikipedia.org/wiki>
14. <https://md-eksperiment.org/post/20181110-jogannes-brams-ugorskij-tanec-5>

А.М. Гончаренко,
учитель предметів мистецької освітньої галузі
навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня
школа I-III ступенів №3-колегіум» Смілянської
міської ради Черкаської області

Тема уроку. Побутові сюжети в мистецтві. (продовження)

Мета уроку:

формувати компетентності:

ключові: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною мовою, інноваційність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність;

предметні:

- ознайомити учнів з видами танцювального мистецтва; балом та менуетом, як урочистою подією та частиною обрядів і святкувань; бальними та сучасними танцями; вчити створювати художній образ пісні;

- розвивати вміння учнів давати характеристику бальним та сучасним танцям; добираючи слова-характеристики; вміння уважно та емоційно слухати музичні твори, визначати їх настрій, висловлювати власні враження від почутого та побаченого;

- виховувати інтерес до танцювального мистецтва, а саме до танців бальних та сучасних.

Наскрізні вміння: читати з розумінням, висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими.

Тип уроку: комбінований, заглиблення у тему.

Обладнання: музичний інструмент, комп'ютер, інтерактивна дошка, електронний підручник.

Ключові поняття: менует, бал, види танцювального мистецтва, бальні та сучасні танці.

Інтеграція: література, образотворче мистецтво, історія, хореографія, музичне мистецтво.

Музичний матеріал: бал з к/ф «Марія Антуанета»; Георг Фрідріх Гендель «Музика на воді», частина 2, «Менует»; Йоганн Штраус Вальс «На прекрасному голубому Дунаї»; пісня «Веснянка» (слова А.Новгородського, музика В.Філіпенка).

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми та мети уроку.

Діти, пригадайте про що ми говорили на минулому уроці? (відповіді дітей)

Діти, відгадайте, які види танцювального мистецтва зображено на картинках?

(танець вулиці, народний, класичний (балет), естрадний, парний).

Отже, ми продовжуємо вивчати тему «Побутові сюжети в мистецтві», і сьогодні поговоримо про види танцювального мистецтва, бал і менует, як урочисту подію та частину обрядів і святкувань, а також бальні і сучасні танці. Тема уроку: Види танцювального мистецтва: бальні та сучасні танці.

Емоційне налаштування учнів:

Діти, розгляньте зображення

Що об'єднує ці зображення? (*урочиста подія - бал*)

Так, з давніх часів люди збиралися на масові гуляння, ігрища як частини обрядів і святкувань. У багатих верствах суспільства влаштовували бали – зібрання чоловіків і жінок для танців і спілкування.

III. Мистецька грамотність. Виклад нового матеріалу.

Пригадайте, що вам відомо про бали? (відповіді дітей)

Як ви гадаєте, яку роль бали відігравали на той час у суспільстві? (відповіді дітей)

Запрошую вас до перегляду балу з к/ф «Марія Антуанетта»

<https://drive.google.com/file/d/1faqp-nAnxPJmbWgyGgc5tpq6ip0YUBWW/view>

Діти, що вас вразило під час перегляду балу з к/ф «Марія Антуанетта»? (відповіді дітей)

Я пропоную вам переглянути ще один танець.

Георг Фрідріх Гендель «Музика на воді», частина 2 - «Менует»

https://drive.google.com/file/d/1LzISJ8XOT0nZR0r_mS54coWQPRqIvzNm/view

Порівняйте танці, що виконувались на балах (темп, характер музики, рухи).

Бал – це не просто звичайні танці (чи, як-то кажуть у наш час, – дискотека). Це урочиста подія, яка супроводжується не менш урочистою музикою, танцями та строгим етикетом і правилами поведінки. У різні часи на балах віддавали перевагу різним танцям. З-поміж популярних танців балів 17–18 століть був менует, у 19 столітті популярність перехопив вальс, який, мабуть, до сьогодні залишається улюбленим бальним танцем.

Менует – старовинний французький граціозний танець, у розмірі 3/4. Для його виконання характерні багато реверансів, легке «ковзання» кроків по підлозі.

VI. Сприймання та інтерпретація творів мистецтва.

Робота з підручником (с.14)

Які танці – швидкі чи повільні – виконують персонажі картин Шарля Делора (1), Рут Сандерсон (2), Олексія Ляміна (3)? Чому ви так вважаєте? Схарактеризуйте їх одяг, поставу (відповіді дітей).

Хореографічна грамота

Від слова «бал» походить назва популярних бальних танців. Їх виконують для розваги й задоволення; широко використовують у театрі, кіно, на телебаченні. Також проводять спортивні змагання з бальних танців, де вони впорядковані відповідно до встановлених вимог і об'єднані у дві програми (підручник, с.15).

Європейська програма	Повільний вальс	Латино-американська програма	Самба
	Танго		Ча-ча-ча
	Віденський вальс		Румба
	Фокстрот		Пасадобль
	Квікстеп		Джайв

Діти, давайте переглянемо Чемпіонат світу з латино-американських танців <https://drive.google.com/file/d/1ob27zuxmz8XONZhhUzjLM1FoKLPRWP4o/view>

✓ Розкажіть про свої враження від перегляду.

- ✓ Які особливості латино-американських танців ви можете виділити? (відповіді дітей)
- ✓ Охарактеризуйте художні образи, створені засобами музики й танцю. Виконати це завдання вам допоможе музичний словничок:
МІМІКА **ПАНТОМІМА** **ТЕМП І РИТМ** **КОСТЮМ**
КОМПОЗИЦІЯ
- ✓ До якого виду танців належать бальні танці – сольні, парні, групові? (відповіді дітей)
- ✓ Що свідчить про чудову фізичну підготовку танцівників? (відповіді дітей)
- ✓ Які засоби виразовості хореографії яскраво проявляються в бальних танцях? (відповіді дітей)

- А зараз, виконаємо руханку «» у виконанні Just Dance Kids і спробуємо вивчити декілька нескладних елементів сучасного танцю.

<https://www.youtube.com/watch?v=Qm1Tiw4Y0Es>

Нині на різних шоу виступи естрадних співаків супроводжують невеликі танцювальні композиції. І ми любимо зібратися й потанцювати на вечірках або дискотеках, де виконуємо елементи сучасних танців – хіп-хопу, електри street dance та ін.

Перегляньте відеофрагмент танцю у виконанні гурту «Kris Kross».

<https://www.facebook.com/KrisKrossKyiv/videos/dance-crew-kriskross-kyiv/228618094475053/>

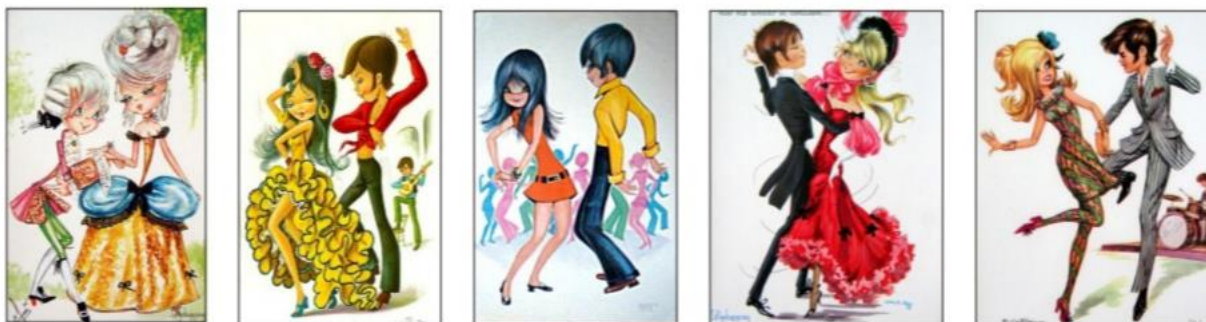
- ✓ Розкажіть про свої враження від перегляду.
- ✓ Які особливості сучасного танцю ви побачили?
- ✓ Охарактеризуйте художні образи, створені засобами музики й танцю.

V. Мистецька діяльність

1. Робота в парах (підручник, с.15):

Гра «Відгадай танець»:

Які сучасні танці виконали танцівники гуртів? Які танці виконує молодь на зображеннях?

2. Вокальна діяльність.

Діти, сьогодні ми продовжимо розучувати пісню «Веснянка» (слова А.Новгородського, музика В.Філіпенка)

<https://drive.google.com/file/d/1Nsb5YlnfLSdpq7waTo7YobS4waLoq9BY/view>

[w](#)

Виконання посівки.

Розучування пісні «Веснянка» (слова А.Новгородського, музика В.Філіпенка).

3. Музикування. Відтворення ритму пісні на шумових інструментах.

VI. Мистецька комунікація.

Самооцінювання та взаємооцінювання творчої діяльності та музикування.

Визначення власних емоцій від творчої діяльності «Діаграма настрою».

VII. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- ✓ На уроці я дізнався / дізналася, що ...
- ✓ Вдома розповім про ...
- ✓ Я навчився / навчилася ...
- ✓ Я хотів би / хотіла б навчитися ...

VIII. Домашнє завдання.

У вільний час виконати одне із завдань на вибір:

➤ Переглянути музичний твір Йоганна Штрауса. Вальс «На прекрасному голубому Дунаї».

<https://www.youtube.com/watch?v=wCb86wvV31I&t=26s>

➤ Співати пісню «Веснянка» (слова А.Новгородського, музика В.Філіпенка)

<https://drive.google.com/file/d/1Nsb5YInFLSdpq7waTo7YobS4waLoq9BY/view>

➤ Придумати танцювальні рухи, виконати з ними пісню. Які танці подобаються тобі? До якого виду танцювального мистецтва вони належать? Чи люблять танцювати у твоїй родині?

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [Гайдамака МистецтвоПос\(ч.4\)_6_\(084-22\)_V.pdf](#)
2. <https://drive.google.com/file/d/1faqp-nAnxPJmbWgyGgc5tpq6ip0YUBWW/view>
3. https://drive.google.com/file/d/1LzISJ8XOT0nZR0r_mS54coWQPRqIvzNm/view
4. <https://drive.google.com/file/d/1ob27zuxmz8XONZhhUzjLM1FoKLPRWP4o/view>
5. <https://www.youtube.com/watch?v=Qm1Tiw4Y0Es>
6. <https://www.facebook.com/KrisKrossKyiv/videos/dance-crew-kriskrosskyiv/228618094475053/>
7. <https://www.youtube.com/watch?v=wCb86wvV31I&t=26s>
8. <https://drive.google.com/file/d/1Nsb5YInFLSdpq7waTo7YobS4waLoq9BY/view>
9. <https://www.youtube.com/watch?v=URqPEcjFPWI&t=55s>
8. <https://www.youtube.com/watch?v=EItoYZds49M&t=2s>
13. <https://uk.wikipedia.org/wiki>

О.М. Котко,

учитель предметів мистецької освітньої галузі

Золотоніської спеціалізованої

школи №2 інформаційних технологій

Золотоніської міської ради Черкаської області

Тема уроку. Образи тварин у мистецтві

Мета уроку:

формуванню компетентності:

ключові: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною мовою, інноваційність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність;

предметні:

- ознайомити учнів з особливостями вокальної та інструментальної музики для відтворення образу тварин; з творами програмної та не- програмної музики у , визначити роль музичних інструментів у створенні художнього образу.

- розвивати вміння учнів давати характеристику художнім образам, добираючи слова-характеристики; вміння уважно та емоційно слухати музичні твори, визначати їх настрій, висловлювати власні враження від прослуханого.

- виховувати інтерес до мистецтва; інтерес до виконання пісень в яких відтворені образи тварин.

Наскрізні вміння: читати з розумінням, висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими.

Тип уроку: комбінований, заглиблення у тему.

Обладнання: музичний інструмент, комп'ютер, мультимедійна дошка.

Ключові поняття: твори програмної музики, твори не програмної музики.

Інтеграція: література, образотворче мистецтво, історія, природознавство, музичне мистецтво.

Музичний матеріал: Ярослав Барнич. «Коник». Роберт Шуман. «Сміливий вершник» (на вибір). Джоаккіно Россіні. Увертюра до опери «Вільгельм Телль» (фінал) «Пес патрон» Музика Алли Мігай Вірші Костя Гнатенка.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

Музичне привітання.

<https://www.youtube.com/watch?v=Kjw1lllZiyo>

II. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми та мети уроку.

Майже, у кожного з вас є свій домашній улюбленець, або якого ви б хотіли мати. Вони дарують вам позитивні емоції та гарний настрій.

З великим задоволенням відвідуєте зоопарки та знайомитеся з тваринами, які не проживають у нашій місцевості, а завітали до нас з теплих країн. Захоплюєтеся їхньою красою, розглядаючи зовнішність, кумедні або хижі прояви в поведінці. Таким же джерелом натхнення тварини є і для музикантів, які намагаються передати їх красу, доброту, відданість, мужність у своїх мистецьких творах.

Отже, сьогодні ми поговоримо про особливості вокальної та інструментальної музики для відтворення образу тварин, про твори програмної та не програмної музики. Тема уроку: Образи тварин у мистецтві.

III. Мистецька грамотність. Виклад нового матеріалу.

Вокальна музика – це музика, в якій голос відіграє провідну роль, а тому у розкритті образу (тварин) сприяє словесний текст.

Інструментальна музика – музика, що виконується на музичних інструментах, у розкритті образу (тварин) служить для відтворення голосів рухів...

Програмна музика – це рід інструментальної музики, а також музичні твори, що мають словесну програму і розкривають втілений у ній зміст. Програмою може бути навіть заголовок, який підказує зміст твору.

Серед великої кількості інструментальних композицій існують твори, які не мають назв або літературних сюжетів це і є не програмна музика.

VI. Сприймання та інтерпретація творів мистецтва.

Робота з підручником

- Прослухай музичні твори :Ярослава Барнича «Коник», Роберт Шумана «Сміливий вершник» (на вибір). Джоаккіно Россіні. Увертюра до опери «Вільгельм Телль» (фінал).

- Схарактеризуй темп, мелодію, ритм, динаміку творів.

- Який засіб музичної виразності найбільше «переконав» тебе щодо розпізнання кожного образу?

- Яке ставлення художників до тварин передано на давніх та сучасних зображеннях?(ст.12)

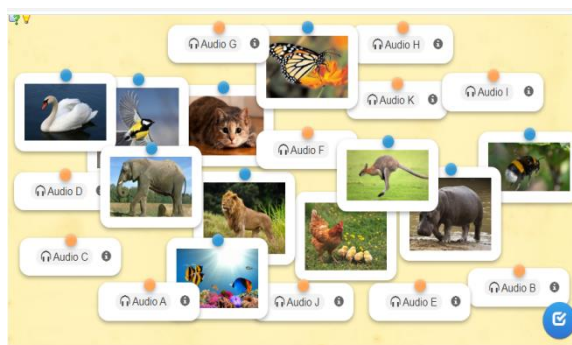
-Уяви себе диригентом/диригенткою. Диригуй під музику К. Сен-Санса: відтвори своїми жестами характер музики (плавно), зміни динаміки (якщо гучність музики посилюється, жести стають ширші), темп (помірний) Каміль Сен-Санс. «Карнавал тварин». «Слон». (ст.13)

Весела руханка «Пес Патрон» <https://www.youtube.com/watch?v=foFUavVgKg4>

V. Мистецька діяльність

1. Вправа «Угадай тварину за музичною характеристикою»

Перейди за посиланням або скористайся QR-кодом та виконай вправу.

<https://learningapps.org/view5119908>

2. Вокальна діяльність.

Розучування пісні «Пес Патрон» Муз. А. Мігай Вірші К. Гнатенка(ст. 13)

Він не га-ня дар-ма во-рон, щоб аж до не-ба піл. Він
щоб без-печ-ним був наш двір, і в скве-ри-ку га-зон. 1. 2. на

справжній во-їн ЗбройнихСил ма-ленький пес Патрон.
вар-ті завжди пес Патрон, у ньо-го гос-трий зір.

Приспів
Пес Пат-рон хо-робрий во-їн пес Пат-рон пухнас-та збро-я пес Пат-рон,
пес Пат-рон, хо-роб-рий пес Пат-рон.

VI. Мистецька комунікація.

Визначення власних емоцій від творчої діяльності.

VII. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- Які засоби музичної виразності використовують музиканти для відтворення образів тварин?
- Що таке програмна музика?
- Що таке не програмна музика?

VIII. Домашнє завдання.

Перегляньте один із мультфільмів, де головні персонажі – тварини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://learningapps.org/view5119908>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=foFUavVgKg4>
3. <https://www.youtube.com/watch?v=Kjw1IIIziyo>
4. <https://naurok.com.ua/konspekt-uroku-z-muzichnogo-mistectva-5-go-klasu-na-temu-programna-i-neprogramna-muzika-12556.html>

О.М. Котко,

учитель предметів мистецької освітньої галузі
Золотоніської спеціалізованої
школи №2 інформаційних технологій
Золотоніської міської ради Черкаської області

Тема уроку. Образи тварин у мистецтві (продовження)

Мета уроку:

формувати компетентності:

ключові: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною мовою, інноваційність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність;

предметні:

- ознайомити учнів з музичним жанром «скерцо». Вчити визначати, які музичні твори належать до камерної музики, а які до оркестрової.

- розвивати вміння учнів давати характеристику художнім образам, добираючи слова-характеристики; вміння уважно та емоційно слухати музичні твори, визначати їх настрій, висловлювати власні враження від прослуханого.

- виховувати інтерес до мистецтва; інтерес до виконання пісень в яких відтворені образи тварин.

Наскрізні вміння: читати з розумінням, висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими.

Тип уроку: комбінований, заглиблення у тему.

Обладнання: музичний інструмент, комп'ютер, мультимедійна дошка.

Ключові поняття: скерцо, камерна музика, оркестрова музика.

Інтеграція: література, образотворче мистецтво, історія, природознавство, музичне мистецтво.

Музичний матеріал: «Ой, до нори мишко» сл.і муз. народні; «Посміхайтесь»

Муз. Олександра Осадчого сл. Андрія Дмитрука; Аарон Копленд. «Кіт і мишка» (гумористичне скерцо). Фридерик Шопен. Скерцо № 2 (фрагмент). Вальс ре-бемоль мажор.

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

Музичне привітання.

<https://www.youtube.com/watch?v=Kjw1IIIziyo>

II. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми та мети уроку.

- Сьогодні на уроці ми поговоримо про відображення ставлення митців до тварин, використовуючи скерцо... Дізнаємося, які музичні твори належать до камерної музики, а які до оркестрової.

Отже, продовжуємо тему : Образи тварин у мистецтві.

III. Мистецька грамотність. Виклад нового матеріалу.

Скерцо (з італ. Scherzo – жарт) - жанр камерно-інструментальної музики, п'єса жартівливого ,грайливого характеру в стрімкому темпі та чіткому ритмі.

Цей жанр має давнє походження: ще у царині вокальної музики так називали жартівливі пісні. А вже з часом «скерцо» перетворилося на інструментальну п'єсу грайливого характеру, яка виконувалася у швидкому темпі . Його можуть включати у великі твори інструментальних жанрів: симфонії, сонати, квартети. Камерна музика (від італ. *camera* - кімната, палата, покій) - вид музичного мистецтва: вокальна, інструментальна, вокально-інструментальна музика, створена для виконання малим складом музикантів у невеликих приміщеннях. Камерна музика володіє великими можливостями

передачі емоцій і найтонших градацій. Для неї важлива увага до внутрішнього світу особистості, цей вид музики має великі можливості для передачі емоцій і найтонших градацій.

Оркестрова музика призначена для виконання оркестром у концертних залах або просто неба.

VI. Сприймання та інтерпретація творів мистецтва.

Весела руханка «Котик і мишка»

Діти стають колом, визначаються ворота для kota .Для мишки усі ворота відкриті. Кіт доганяє мишку під музичний супровід.

Ой до нори, мишко, до нори,
Та до золотої комори!
Моторенька мишка утіка,
А ледачий котик не спійма.
А ледача мишка не втече,
А моторний котик дожене.

Ой до нори, мишко Слова і музика народні

Повільно
mf

Ой до но - ри, миш - ко, до но - ри,
та до зо - ло - то - ї ко - мо - ри!

V. Мистецька діяльність

Робота з підручником

За музикою придумайте театралізацію, презентуйте її в парі з однокласником. Щоб прослухати музику скористайтесь QR-кодом (ст. 21) або перейдіть за посиланням.

<https://www.youtube.com/watch?v=fTkRDpAEATY>

«Посміхайтеся»

Музика Олександра Осадчого Вірші Андрія Дмитрука

5 Ра-но на зо-рі про-ки-дай-те-ся, со-няч-ній по-рі пос-мі-хай-те-ся.
Щоб він-ком пі-сень ли-нув ко-жен день, зран-ку не-од-мін-но пос-мі-хай-те-ся.

Слухання музики

Аарон Копленд. «Кіт і мишка» (гумористичне скерцо). Фридерик Шопен. Скерцо № 2 (фрагмент). Вальс ре-бемоль мажор.) (ст.20)

- Звучала програмна чи непрограмна музика?
- Який склад виконавців грав?
- Який образ виник у твоїй уяві під час слухання вальсу Ф. Шопена, на створення якого митця надихнув песик, що «ганявся» за своїм хвостиком? (ст.20)

VI. Мистецька комунікація.

Пригадайте емоції, виконавши вправу «Добра хмаринка-зла хмаринка»

<https://learningapps.org/14572545>

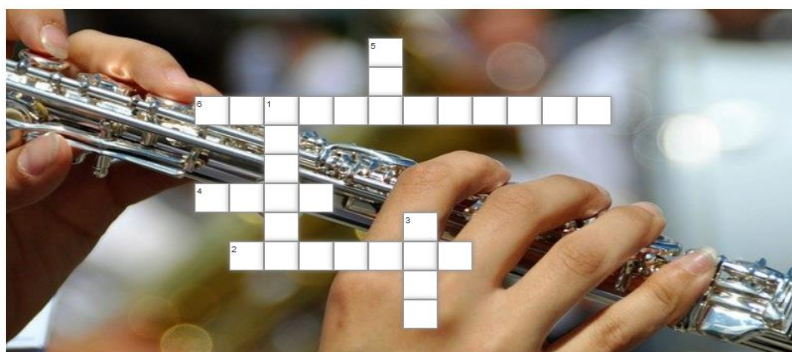

Визначення власних емоцій від творчої діяльності.

VII. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

Перейдіть за посиланням та розгадайте кросворд.

<https://learningapps.org/17403559>

- Як у мистецтві відтворюють гумористичні образи?
- Що ви можете сказати про камерну музику?
- Що ви можете сказати про оркестрову музику?

VIII. Домашнє завдання.

На дозвіллі спостерігай і занотуй, як музика впливає на твоїх домашніх улюбленців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://vseosvita.ua/library/embed/001jvh-301c.docx.html>

2. <https://www.google.com/search?q=%D1%81%D0%BA%D0%B5%D1%80%D1%86%D0%BE&oq=%D1%81%D0%BA%D0%B5%D1%80%D1%86%D0%BE&aqs=chrome..69i57j0i512l8j46i512.3817j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:5ec666d1,vid:QztjWS7eMA0>
3. <https://www.youtube.com/watch?v=fTkRDpAEATY>
4. <https://learningapps.org/17403559>
5. https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%B0_%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B8%D0%BA%D0%B0
6. <https://learningapps.org/14572545>

Т.В. Слюсар,

учитель музичного мистецтва

Золотоніської гімназії ім. С.Д. Складенка Золотоніської міської ради Черкаської області

Тема уроку. Мистецькі шедеври.

Мета уроку:

формуванню компетентності:

ключові: вільне володіння державною мовою, здатність спілкуватися рідною мовою, інноваційність, інформаційно-комунікаційна компетентність, навчання впродовж життя, громадянські та соціальні компетентності, культурна компетентність, підприємливість і фінансова грамотність;

предметні:

- ознайомити учнів з поняттями – шедевр, віртуоз, імпровізація, каприс; вчити створювати художній образ пісні;

- розвивати вміння учнів давати характеристику художнім образам, добираючи слова-характеристики; уважно та емоційно слухати музичні твори, визначати їх настрій, висловлювати власні враження від прослуханого;

- виховувати інтерес до шедеврів музичного мистецтва, мистецтва в цілому; інтерес до виконання пісень сучасних українських авторів.

наскрізні вміння:

читати з розумінням, висловлювати власну думку в усній і письмовій формі, критично і системно мислити, логічно обґрунтовувати позицію, діяти творчо, виявляти ініціативу, конструктивно керувати емоціями, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими.

Тип уроку: комбінований.

Обладнання: музичний інструмент, комп'ютер, мультимедійна презентація.

Ключові поняття: шедевр, віртуоз, каприс, імпровізація.

Музичний матеріал: Л. ван Бетховен «До Елізи», Н. Паганіні Каприс №24 (в оригінальному виконанні та сучасній обробці); пісня «Музика» (слова І. Боровик, музика Ю. Рожкова).

ХІД УРОКУ

I. Організаційний момент.

II. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми та мети уроку.

Музика була, є та завжди буде вічною силою, яка лунає у часи успіхів та потрясінь, перемог та поразок, дає надію та підтримує людей завжди і всюди, даючи сили для життя.

Пригадайте, які жанри камерно-інструментальної музики ви знаєте та розгадайте кросворд

Ключове слово - шедевр.

У кожної людини є улюблені музичні композиції, які викликають нестримну бурю почуттів та емоцій і всередині оживає кожна клітинка.

Отже, сьогодні ми поговоримо про музичні шедеври. Тема уроку: «Мистецькі шедеври».

III. Мистецька грамотність. Виклад нового матеріалу.

Часом, ми навіть не замислюємося про те, що широко відомі і улюблені нами музичні твори мають часом непросту історію і їх поява огортає безліч таємниць і загадок.

Поміркуйте, що таке шедевр? Які камерно-інструментальні твори ви назвали б? (відповіді дітей)

Шедевр (від фр.- головний твір) — це довершений у своєму жанрі твір, що отримав захоплені відгуки критики за надзвичайну майстерність. Шедеврами музики називають найкращі витвори музичного мистецтва.

Сьогодні ознайомимося із шедеврами, які створили всесвітньовідомі німецький та італійський композитори – Людвіг ван Бетховен та Ніколо Паганіні.

Найбільший віртуоз, який потрясав всіх своїх сучасників міццю імпровізації, Бетховен відмінно володів фортепіано.

Віртуоз (від лат.- доблесть, талант) – артист-музикант, який досконало володіє виконавською технікою, людина, що досягла вищого ступеня майстерності.

Імпровізація (від лат.- неперевачений) – це створення музики без попередньої підготовки, експромт.

Імпровізації належить чільне місце в народній музичній творчості. Була поширена також у концертній практиці 18 ст. у вигляді сольних каденцій, фантазій, хоральних обробок тощо. Імпровізацією називають і музичний твір, написаний у довільній формі.

Італійський скрипаль Ніколо Паганіні залишився в історії музичного мистецтва найвідомішим віртуозом, славу і ексцентричність якого, так ніхто і не зміг перевершити.

Окрім віртуозного виконавця, він також був і композитором переважно супер-технічних скрипкових творів. Такими є його 24 каприси.

Каприс або каприччо (від італ. – примха, каприз) – інструментальна п'єса довільної форми у блискучому віртуозному стилі, що ґрунтується на імітації.

П'єса (від фр.- шматок) - невеликий за обсягом сольний або ансамблевий завершений музичний твір.

VI. Сприймання та інтерпретація творів мистецтва.

Далеко не кожен композитор може похвалитися твором, який відомий буквально в кожному куточку планети. Фортепіанну п'єсу «До Елізи» можна сміливо назвати візитною карткою Бетховена, яка показує нам зовсім іншого композитора - чуйного романтика, де глибина почуттів і особиста драма ховається за кожною нотою.

Музичне сприймання: Людвіг ван Бетховен. «До Елізи» (фортепіано).

Про що розповіла вам музика?

Якою ви уявляєте собі Елізу? (відповіді дітей).

Історія створення та зміст.

Чим же зумовлена така популярність цієї мініатюри? Перш за все це пов'язано з широким використанням п'єси при навчанні гри на фортепіано. Вона входить в обов'язкову програму в музичних школах. Крім того, цей красивий ліричний і в той же час не складний твір, не міг залишитися непоміченим і відразу ж полюбився публікою.

Опублікована п'єса була в 1867 році, тільки через 40 років після смерті самого Бетховена, дослідником його творчості Людвігом Нолем. Прийнято вважати, що створено твір в 1810 році. На аркуші виднівся загадковий напис - присвята якійсь Елізі від Л.ван Бетховена. Але хто ця таємнича незнайомка і яку роль вона грала в житті генія?

З моменту виявлення, багато дослідників вели невпинні роботи над твором. Всі версії спростувала канадська дослідниця Рита Стеблін, яка вивчивши наявний матеріал, прийшла до висновку, що мова йде про ученицю Терези Малфатті (приятельки Бетховена, у якої довгий час зберігалися ноти) - Елізі Баренсфельд. Дівчина володіла дивовижними вокальними даними і почала рано давати концерти, а Бетховен, щоб догодити Терезі присвятив її учениці п'єсу.

Хто з численних дослідників життя і творчості Бетховена правий на сто відсотків, поки ніхто однозначно сказати не може, Музикознавці схиляються до версії Рити Стеблін. Якщо це дійсно так, то всі численні учні дитячих музичних шкіл, в обов'язковій програмі яких входить «До Елізи», отримали ще один стимул до вивчення цього твору. Адже п'єса була написана і присвячена їх ровесниці.

Говорячи про зміст п'єси "До Елізи", варто відзначити, що в період її створення, в твори Бетховена все частіше проникає лірика почуттів. Саме ці душевні переживання і можна почути в такому невеликому, але значимому творі.

Давайте спробуємо розібрати його, так, щоб було зрозуміло, про що саме хотів сказати Бетховен. Тут перш за все варто відзначити, що форма п'єси - рондо (від італ.- коло). У цьому випадку, головна тема (рефрен) чергується з епізодами, які в основному завжди носять дещо інший характер. Тепер подумайте, яке слово охарактеризувало б в повній мірі головну тему? Прислухайтесь, може бути

Любов? Можливо саме так лірично, ніжно композитор уявляв собі, як зізнається в почуттях. А що ж друга тема, епізод? Вона вже має дещо інший характер і її більш доречно було порівняти з радістю від передчуття швидкої зустрічі. Чи згодні? Знову повертається головна тема, а з нею і почуття композитора. Третя тема вривається з абсолютно новими інтонаціями і настроєм. Це вже не колишня лірика, а душевні муки композитора і неминуче розставання. Закінчується п'єса поверненням головної теми - кохання, але тільки сприймається вона вже трохи інакше.

Безумовно, такий популярний твір постійно приваблював виконавців різних країн і епох. Збереглася велика кількість цікавих виконань і оригінальних обробок.

Тільки зверніть увагу, один і той же твір, в якому не змінили жодної ноти, звучить зовсім по-різному, показуючи абсолютно нові сторони душі великого маестро.

Музичне сприймання: Л.ван Бетховен «До Елізи» (сучасна обробка на вибір: Accept Fur Elise (Metal Heart), Shocking Blue (Broken Heart), Вольф Хоффманн). Які музичні інструменти виконують п'єсу?

Який варіант виконання твору (оригінальний чи сучасний) вам сподобався більше? Чому?
(відповіді дітей).

Серед класичних версій, велику популярність серед любителів музики отримало виконання п'єси американської піаністкою українського походження Валентиною Лисицею в Лондоні в 2012 році спільно з філармонічним оркестром.

Примітно, що якщо симфонічна творчість для Бетховена була сферою в основному монументальних, величних задумів, то в своїх фортепіанних творах Бетховен намагався відобразити внутрішнє життя людини. Фортепіанну музику композитора можна назвати його щоденником, в який він старанно записував життєві спостереження і звичайно ж переживання.

Ніколо Паганіні. Каприс №24.

В часи Паганіні скрипалі і педагоги для своїх учнів часто писали вправи та етюди для удосконалення техніки. Іноді такі етюди називали каприсами. Та каприси, які створив Паганіні були зовсім не схожі на інші. По-перше, їх було 24 – рівно стільки скільки існує тональностей. А по-друге, це був справжній калейдоскоп нових, досі небачених вершин технічної досконалості.

Паганіні виконував свої каприси з легкістю та блиском, вражаючи сучасників та викликаючи вперті плітки по те, що він продав душу дияволу за право так грати. Як часто буває, саме ефектне автор приберіг на фінал – його останній, 24-ий каприс став своєрідним символом, візитівкою великого скрипаля. Каприс як магніт притягує до себе музикантів.

Напевно є скрипалі двох типів: одні впадають в паніку, коли чують про каприси Паганіні, і другі, які гордо випинають груди, бо вони можуть їх зіграти. Музична фраза складається всього із декількох нот та повторюється, заворожуючи слухачів.

Музичне сприймання: Н. Паганіні. Каприс №24 (скрипка).

Які особливості звучання прослуханого твору та засоби його музичної виразності. Як називають виконання твору одним музикантом? Що вам відомо про композитора, який написав цей твір? (відповіді дітей)

Музичну спадщину Ніколо Паганіні складають твори для скрипки (24 каприси, 12 струнних квартетів, 6 скрипкових концертів); скрипки і гітари (12 сонат та ін.).

Скрипкове мистецтво наступних епох розвивалося під впливом стилю Паганіні - його прийомів уживання піцикато, подвійних нот і різних фігурацій. Власні твори маестро насичені надзвичайно складними пасажами, що свідчать про багатство його технічних прийомів.

Скрипка входить до складу сімейства струнно-смичкових інструментів. З'явилася скрипка приблизно в середині XVI століття; її прообразом була віола.

У XVI столітті та на початку наступного творили відомі скрипкові майстри сімейства Амати. Їхні інструменти й досі вирізняються прекрасною формою та чудовим звучанням. Загалом, Італія славилася виробництвом скрипок, серед яких нині надзвичайно високо цінують скрипки Страдіварі та Гварнері.

Усі майстри мріють дізнатися секрет звучання скрипки Страдіварі. Френсісу Шварцу із Швейцарії вдалося винайти метод обробки деревини, що дозволяє досягти звучання, аналогічного скрипці Страдіварі.

Паганіні мав дорогоцінну колекцію скрипок Амати, Страдіварі, Гварнері. Свою чудову і найбільш улюблену скрипку роботи Гварнері, Паганіні заповів рідному місту Генуї, не бажаючи, щоб який-небудь інший артист на ній грав. Ця скрипка після смерті маестро отримала ім'я - «вдова Паганіні»

Перегляд фрагменту із кінофільму «Паганіні: Скрипаль Диявола»

24-ий каприс був настільки популярним свого часу, що заставляв «бігати» пальці музикантів не тільки по струнах, а й по клавішах. Різні композитори XIX-XX століття, захоплені цим твором, створили власні твори для різних інструментів на тему цього капрису.

Музичне сприймання; Н. Паганіні. Каприс №24 (сучасна обробка).

Порівняти звучання цього твору з оригіналом (відповіді дітей).

Ім'я Паганіні завжди було оточене певною таємничістю, чому сприяв і він сам, кажучи про якісь надзвичайні секрети своєї гри, які він обіцяв оприлюднити тільки після закінчення своєї кар'єри. Насправді, неперевершений успіх Паганіні лежав не тільки в глибокому музичному даруванні, але і в надзвичайній техніці, в бездоганній чистоті, з якою він виконував найскладніші пасажі, в нових горизонтах скрипкової техніки, відкритої ним.

V. Мистецька діяльність

1. Вокальна діяльність.

Виконання поспівки.

Продовжити пісню (учитель виконує вступ до пісні, яку вчили раніше, а діти повинні згадати її та продовжити співати).

Розучування пісні «Музика» (слова І. Боровик, музика Ю. Рожкова).

2. Музикування. Граємо на віртуальній скрипці.

VI. Мистецька комунікація.

Оцінювання творчої діяльності.

Визначення власних емоцій від творчої діяльності.

VII. Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія.

- ✓ Як називають виконання твору одним музикантом?
- ✓ Кого називають віртуозом?
- ✓ Що таке імпровізація?
- ✓ Які твори називають шедеврами?
- ✓ Поділися своїми враженнями від прослуханої музики.

VIII. Домашнє завдання.

На вибір:

- Дізнатися більше про особливості звучання скрипок італійських майстрів, скориставшись власним гаджетом.
- Спробувати відтворити мелодію п'єси «До Елізи» на віртуальному піаніно.
- Дізнатися про життя та творчість Л.ван Бетховена із додаткових джерел.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://www.youtube.com/watch?v=z1K2L4XdIRs>
2. <https://www.youtube.com/watch?v=SqUc1uTxTQo>
3. <https://www.youtube.com/watch?v=oSYr46tgOEE>
4. https://www.youtube.com/watch?v=9ni61X20_Bc
5. <https://www.youtube.com/watch?v=hc-vBozicTI>

СПИСОК ДЕРЖАВНИХ ДОКУМЕНТІВ ЩОДО НОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

1. Концепція Нової української школи (<http://mon.gov.ua/konczepczyia.pdf>)
<https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
2. Програми для початкової школи – «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», «Мистецтво» 1-4 класи. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>
3. Типові освітні програми «Мистецтво» для 1-4 класи, 5-9, 10-11 класи (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi>)
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli>
5. Методичні рекомендації закладам освіти <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/metodichni-rekomendaciyi>
6. Модельні навчальні програми <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovdzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>

Моделні навчальні програми Мистецтво <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/mystets-ka-osvitnia-haluz/>

4. Державні стандарти (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti/>)

5. Оновлені програми для основної школи освітньої галузі «Мистецтво» (<https://artmon59-new.ed-era.com/>).

6. Програма «Мистецтво» профільний рівень та рівень стандарту (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>)

7. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: організація дистанційного і змішаного навчання у початковій школі» <https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichn-posbniki/dlya-pedagogchnikh-pratsvnikv/navchalno-metodichniy-posbnik-nova-ukrainska-shkola-organzatsiya-dyalnost-uchnv-pochatkovikh-klasv-zakladv-zagalno-seredno-osvti-avt-krik-m-yu-danilova-1/>

8. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: інноваційна система оцінювання результатів навчання учнів початкової школи» https://lib.imzo.gov.ua/navchalno-metodichn-posbniki/dlya-pedagogchnikh-pratsvnikv/navchalno-metodichniy-posbnik-nova-ukrainska-shkola-nnovatsyna-sistema-otsnyuvannya-rezultatv-navchannya-uchnv-pochatkovo-shkoli-avt-onoprko-o-v_1/

9. Електронна платформа «Нова українська школа», www.nus.inf.ua

10. Електронна платформа «Весосвіта», <https://vseosvita.ua/>

11. Електронна база даних ДНУ ІМЗО МОН України (електронні версії підручників <https://imzo.gov.ua/>)

видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом КНЗ «ЧОППОП ЧОР»

Зам. № 1653 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1